

Schapen- en geitenrassen

Deel 1

Met uitsterven bedreigde rassen

Deze brochure wordt u aangeboden door:

Vlaamse overheid
Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling

Kleinvee

Baron Ruzettelaan 1
8310 BRUGGE (ASSEBROEK)

Tel. 050/20 76 91
Fax. 050/20 76 59
E-mail achiel.tylleman@lv.vlaanderen.be

Ellipsgebouw – Toren B – Gelijkvloers
Koning Albert II-laan 35, bus 42
1030 BRUSSEL

Tel. 02/552 73 74
Fax. 02/552 73 51
E-mail norbert.vettenburg@lv.vlaanderen.be

Uitgever

Vlaamse overheid
Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling

ELLIPSGEBOUW – 6de verdieping
Koning Albert II-laan 35, bus 40

1030 BRUSSEL

Website: www.vlaanderen.be/landbouw (rubriek “Documentatie / Publicaties”)

Inhoudstafel

1	Inleiding	1
2	Op zoek naar ons rijke agrarische erfgoed	5
3	Lijst van gemeten en lineair beoordeelde kenmerken	7
4	Situering van de metingen	11
5	Voorstelling van de lineaire beoordeling	13
6	Aantal gemeten en beoordeelde schapen per ras	15
	6.1 Aantal ooiën en rammen	15
	6.2 Aantal bedrijven met ooiën en rammen en aantal ooiën per bedrijf	16
	6.3 Frequentieverdeling van de ooiën naar leeftijd bij beoordeling	17
	6.4 Lokalisatie van de zeldzame rassen in 2000	18
7	Fiche per ras	21
	7.1 Ardense Voskop	23
	7.2 Entre-Sambre-et-Meuse schaaap	29
	7.3 Houtlandschaaap	35
	7.4 Kempens schaaap	41
	7.5 Lakens schaaap	47
	7.6 Mergellandschaaap	53
	7.7 Vlaams Kuddeschaaap	59
	7.8 Vlaams schaaap	65
	7.9 Rassenvergelijking inzake gewicht en maten	71
	7.10 Onderlinge situering van de rassen naar gemiddelde score van de lineaire beoordeling van een aantal kenmerken	72
	7.11 Schatting van het levend gewicht van een ooi	75
	7.12 Belgisch melkschaaap	81
	7.13 Belgische hertegeit	87
	7.14 Wit geitenras	93
8	Relevante adressen	99
9	Uitgebreid overzicht van de raskenmerken	101

Deel 2

- 1 Inleiding**
- 2 Gemeten en lineair beoordeelde kenmerken**
- 3 Situering van de metingen**
- 4 Voorstelling van de lineaire beoordeling**
- 5 Aantal gemeten en beoordeelde dieren**
- 6 Fiche per ras**
  - 6.1 Bleu du Maine
  - 6.2 Hampshire
  - 6.3 Suffolk
  - 6.4 Texel
  - 6.5 Île-de-France
  - 6.6 Onderlinge situering van de ooien van vleeschapenrassen
    - 6.6.1 Naar gemiddelde maten en gewicht
    - 6.6.2 Naar gemiddelde score van lineaire beoordelingen
  - 6.7 Anglo-Nubisch
  - 6.8 Toggenburger
  - 6.9 Bonte geit
- 7 Zoötechnische gebreken**
- 8 Literatuurlijst**
- 9 Relevante adressen**
- 10 Lijst van figuren, foto's, lijsten en tabellen**
  - 10.1 Tabellen
  - 10.2 Figuren
  - 10.3 Foto's
  - 10.4 Lijsten
- 11 [Contactpersonen van de Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling die betrokken zijn bij voorlichtingsactiviteiten](#)**

1 Inleiding

In de brochure “Schapenhouderij – vakkundig 1” in 1998 uitgegeven door de Dienst Ontwikkeling Dierlijke productie van het toenmalige federale Ministerie van Middenstand en Landbouw werd er melding gemaakt van de erkenning door het toenmalige Ministerie van Middenstand en Landbouw van een vereniging voor het bijhouden van de stamboeken van de volgende schapenrassen: Ardense voskop, Houtlandschaap, Entre-Sambre-Et-Meuse, Kempens Schaap, Lakens Schaap, Mergellandschaap, Vlaams Kuddeschaap, Vlaams Schaap. Van de meeste van deze schapenrassen zijn in de voormelde brochure benaderende cijfers gegeven inzake het volwassen gewicht en de schofthoogte van ooien en rammen.

Vlaanderen kan inzake land- en tuinbouwrassen en –variëteiten terugblikken op een divers en rijk erfgoed. De diversiteit van dit erfgoed is sterk aangetast door de verdringing door utilitaire en commerciële rassen en variëteiten. Behoud van de genetische diversiteit van traditionele dieren- en plantenrassen zijn een basis voor het behoud van de diversiteit op het platteland. Een dergelijke genenbank is bovendien van belang om specifieke eigenschappen in te kruisen in bestaande rassen en variëteiten.

In het Vlaams Plan voor Plattelandsontwikkeling is een subsidiemaatregel voorzien ter bescherming en instandhouding van een aantal met uitsterven bedreigde dierrassen. Het gaat hierbij om drie runderrassen (het Rood rundveeras van België, het Witrood ras van Oost-Vlaanderen en het Belgisch Witblauw Dubbel Doelras), één paardenras (Belgisch Trekpaard), twee geitenrassen (de Belgische hertegeit en het Wit geitenras) en negen schapenrassen, namelijk de 8 hiervoor vermelde rassen en het Belgisch melkschaap. Om van de subsidie te kunnen genieten moeten de dieren onder meer voldoen aan de originele standaard van het ras en ingeschreven zijn met een Belgisch nummer in de hoofdafdeling van het stamboek, bijgehouden door een erkende vereniging.

De toenmalige Dienst Ontwikkeling Dierlijke productie kon niet afzijdig blijven bij de inspanningen ter bescherming van dit agrarische erfgoed van onze voorouders en zag het als zijn plicht bij te dragen tot de instandhouding en de nieuwe opbloei van deze rassen. Als opslagplaats van genen die in de toekomst nuttig zouden kunnen blijken (meer resistent tegen sommige ziektes en parasieten) en als agrarisch patrimonium dat net zoveel bescherming verdient als oude gebouwen beschikken zij over alle kwaliteiten om een rol te spelen in de plattelandsontwikkeling. Op deze manier kunnen zij hun steentje bijdragen in de nieuwe taken die voor de landbouw zijn weggelegd.

Bij gebrek aan referenties omtrent de populaties van de voornoemde 8 schapenrassen, trokken Achiel Tylleman en Christian Mulders van de toenmalige Dienst Ontwikkeling Dierlijke productie, in nauwe samenwerking met de erkende verenigingen, naar de fokkers om er een nauwkeurig weeg- en meetonderzoek te verrichten bij een maximaal aantal dieren.

Gewapend met kompas, weegschaal, waterpas, meters en een notaboekje trokken zij hun laarzen aan en gingen op bezoek bij zowat 100 fokkers verspreid over het hele land. Zij ontdekten en onderzochten (volgens het in het departement uitgedokterde lineaire beoordelingssysteem) 1 362 schapen! In de loop van 2000 werden van vrijwel alle in het stamboek ingeschreven ooien en rammen de maten opgemeten van 8 kenmerken en een lineaire beoordeling gegeven aan 19 kenmerken.

Thans zijn deze gegevens gecodeerd en de borstomtrek, de ruglijn of de kleur van de hoeven van deze charmante dieren hebben voor ons geen geheimen meer.

Iedere fokker kan nu dus kennis nemen van zijn positie ten opzichte van de andere kwekers van het ras en weet zo aan welk kenmerk van zijn kudde hij het meeste aandacht moet besteden. Ook voor de fokvereniging zijn de inlichtingen kostbaar en maken zij het mogelijk de beschrijving (rasstandaard) aan te passen en de heropleving van deze rassen beter te begeleiden.

Teneinde de huidige en vooral de toekomstige fokkers van deze 8 schapenrassen te informeren over de inhoud van de standaard van het ras, heeft de toenmalige Dienst Ontwikkeling Dierlijke productie met toestemming van en na overleg met de vzw Stichting Levend Erfgoed, het verantwoordelijke stamboek, deze brochure samengesteld waarbij per met uitsterven bedreigd schapenras een fiche is opgesteld met vermelding van de volgende deelaspecten: een foto van een rastypische ooi, een beschrijving van de karakteristieken van het ras, de door het stamboek vooropgestelde standaardmaten voor volwassen ooien en rammen, de gemiddelde maten per leeftijdsgroep, het gemiddeld resultaat van de lineaire beoordelingen en frequentiediagrammen van een aantal maten en lineair beoordeelde kenmerken. In deze brochure wordt met toestemming van en na overleg met het Nationaal verbond van geiten- en melkschapenfokkers vzw relevante informatie opgenomen van het Belgisch melkschaap, de Belgische hertegeit en het Wit geitenras met betrekking tot de beschrijving van het ras, gemiddelde maten en gemiddeld resultaat van de lineaire beoordeling van ooien (geiten) en rammen (bokken).

Bovendien is in de brochure ook een lijst opgenomen van de gemeten en lineair beoordeelde kenmerken en worden de metingen op het dier en de codes van de lineaire beoordelingen schematisch voorgesteld. Gebruik makend van de kennis van het gewicht en de maten van ruim 1 300 schapen van de 8 met uitsterven bedreigde schapenrassen hebben de auteurs formules opgesteld om op basis van enkele eenvoudige metingen op het schaap het levend gewicht van de ooi te schatten.

Teneinde een volledig overzicht te hebben van de maten en van de resultaten van de lineaire beoordeling van alle in België erkende schapen- en geitenrassen worden in deel 2 van deze brochurereeks de vleesrassen (Bleu du Maine, Hampshire, Ile-de-France, Suffolk, Texel) en de 2 geitenrassen Anglo-Nubisch en Toggenburger besproken.

Omdat de beide brochure een geheel vormen, wordt de literatuurlijst en de lijst van figuren, foto's, lijsten en tabellen in deel 2 opgenomen.

Met dank aan de hierna vermelde personen en organisaties voor de medewerking:

De fokkers

vzw Stichting Levend Erfgoed

Nationaal Verbond van Geiten- en Melkschapenfokkers vzw

KUL-FL&TBW, Centrum voor Huisdierengenetica en –selectie

De keurders van de lineaire beoordeling

Toenmalig Ministerie van Middenstand en Landbouw, Dienst Fokkerij en Vlees

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, ALT – Communicatiedienst

Eerste druk : Juli 2002

A. Tylleman

N. Vettenburg

H. Pauwels

Aangepaste versie: Maart 2006

Layout, eindafwerking en contactpersoon bestelling van brochures:

Carine Van Eeckhoudt

Vlaamse overheid

Departement Landbouw en Visserij

Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

Tel: 02/552 79 01

Fax: 02/552 78 71

E-mail: carine.vaneeckhoudt@lv.vlaanderen.be

Aansprakelijkheidsbeperking

Deze brochure werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie. In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

De informatie uit deze uitgave mag worden overgenomen mits bronvermelding.

2 Op zoek naar ons rijke agrarische erfgoed

(bewerkt op basis van een tekst van Christian MULDER)

Historiek

Vroeger werden er in ons land veel meer schapen gefokt dan nu, en tal van herders leidden na de oogst de kuddes van elk dorp naar de braaklanden. De schapen waren leveranciers van wol, vlees, melk en kostbare mest. Dit “armeluisdier” raakte echter fel uit de mode vanaf het midden van de negentiende eeuw: de verhoging van de levensstandaard leidde ertoe dat tal van fokkers de schapen door runderen vervingen, het toegenomen handelsverkeer maakte de invoer van wol en andere textielvezels mogelijk, de mest verloor aan belang door de productie van kunstmest en kunstmatige grondverbeteraars en de genadeslag kwam er doordat de laatste kernen van de schapenteelt, de Kempense heide en de Ardennen, geleidelijk vol gepland werden met dennen en sparren.

Sinds de renaissance kunnen we ons aan de hand van verschillende teksten en illustraties niet alleen een beeld vormen van het belang van de schapenteelt in ons land, maar ook van de verschillende schapenrassen, zelfs al was het begrip “ras” nog niet zo duidelijk omschreven als dit nu het geval is. Aan de vooravond van de tweede wereldoorlog, maakte het toenmalige Ministerie van Landbouw een eerste inventaris op van de schapenpopulaties in ons land. Zelfs al waren ze reeds fel in aantal verminderd, toch vormden de schapen van het “nationale” type nog steeds de grote meerderheid. Deze schapen werden destijds geïdentificeerd als Ardense schapen, Vlaamse schapen, schapen uit de streek tussen Samber en Maas of Kempense schapen.

Van de jaren vijftig tot de jaren negentig zijn zes rassen officieel erkend, namelijk het melkschaap en vijf ingevoerde vleesrassen. Het betreft het Belgisch melkschaap en de vleesrassen Texel (uit Nederland), Suffolk en Hampshire (uit Engeland) en Bleu du Maine en Île-de-France (uit Frankrijk).

Enkele cijfers

Met ongeveer 150 000 schapen en 16 000 geiten volgens de landbouwtelling van 15 mei 2005 is ons land verreweg het Europese land dat het minst aantal schapen per inwoner telt. De consumptie van schapen- en geitenvlees is bij ons eerder beperkt en bedraagt gemiddeld 1.8 kg per inwoner per jaar (en dit tegenover zowat 50 kg varkensvlees, 17 kg vlees van kippen en ander gevogelte, 20 kg rund- en kalfsvlees, 4 kg vlees van konijnen en wild en 1 kg paardenvlees). Zelfs met deze lage consumptie aan schapen- en geitenvlees kan de inlandse productie slechts aan 15 % van de vraag voldoen, 85 % van het schapenvlees dat in België geconsumeerd wordt, moet dus ingevoerd worden!

Vergeleken met andere veeteeltsectoren, beschouwt de overgrote meerderheid van de schapenhouders de schapenfokkerij als een nevenactiviteit: naast enkele tientallen beroepsfokkers die deze activiteit als hoofdberoep uitoefenen, zijn er meer dan twintigduizend schapenhouders voor wie de schapenteelt een liefhebberij of een nevenactiviteit is.

Beschermd genetisch patrimonium

Het is bij deze liefhebbers dat op het einde van de jaren 1980 de idee is gegroeid een vereniging ter bescherming van de bedreigde fokrassen op te richten.

Na tal van ontmoetingen, onderzoekwerk in geschriften en publicaties en wandelingen te velde, vonden deze enthousiastelingen het spoor terug van onze vroegere schapenrassen. Vaak kwamen zij voor verrassingen te staan. Zo ontdekten zij in de buurt van Antwerpen een zeer rustiek schaap met een rosse kop en rosse poten dat zij Voskop doopten, doch na tal van opzoekingen moesten ze toegeven dat het in feite ging om een afstammeling van het Ardense schaap dat rond 1960 uit zijn streek van herkomst was verdwenen, maar waarvan enkele exemplaren die in het begin van de eeuw in Vlaanderen waren ingevoerd om er te worden vetgemest, overleefd hadden in de Kempense heide.

Wat het Vlaams schaap betreft – een groot wit zich snel voortplantend schaap met een overvloedige wollen vacht – werden de meest typische exemplaren teruggevonden in Nederland waar het onder de naam “de Vlaming” gebruikt werd voor kruisingen met andere rassen!

Dankzij het nauwgezette werk van deze pioniers, kon de Dienst Fokkerij en Vlees van het toenmalige Ministerie van Middenstand en Landbouw, thans de [Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling van de Vlaamse overheid](#), in 1998 de betrokken vereniging een erkenning bezorgen voor het bijhouden van de stamboeken van acht lokale rassen die met uitsterving bedreigd zijn.

De Ardense Voskop is ongetwijfeld een afstammeling van het Ardense schaap van het begin van de vorige eeuw; vermoedelijk is dit ook het geval voor het Houtlandschaap. Het grote Vlaams schaap en het kleinere en lichtere Kempens schaap werden vermeld in oude teksten, net zoals het grote, zware ras Entre-Sambre-et-Meuse dat de wol geërfd heeft van zijn door Napoleon ingevoerde merino-voorvaders en de vlekken van zijn Engelse voorvaders.

Naast deze soorten heeft de vereniging ook nog drie andere rassen laten erkennen. Het Mergellandschaap, een klein gevlekt schaap met een nauwelijks krullende vacht, dat vooral bekend was in Hollands Limburg, rond Maastricht, doch waarvan het verspreidingsgebied tot over de grensgebieden van het Zuiden van Limburg en het Noorden van de provincie Luik reikte. De twee andere rassen, het Lakense kuddeschaap (een wit schaap met een typische pluk wol op het voorhoofd van de jonge schapen) en het Vlaams kuddeschaap (meer geschikt voor de professionele fokkers daar het zowel beveleed als resistent is) lijken het resultaat te zijn van recentere kruisingen.

3 Lijst van gemeten en lineair beoordeelde kenmerken

Lijst 1 Gemeten en lineair beoordeelde kenmerken

SCHAPEN

MELKSCHAAP - GEITEN

Gewicht en maten

Gewicht (gewogen)

Schofthoogte (aangeduid met 'A' in figuur 1, blz. 11)

Lengte (aangeduid met 'E' in figuur 1, blz. 11)

Zadelbreedte (aangeduid met 'D' in figuur 1, blz. 11)

Kopbreedte (niet gemeten, facultatief)

Borstdiepte (aangeduid met 'B' in figuur 1, blz. 11)

Borstomtrek (aangeduid met 'C' in figuur 1, blz. 11)

Pijpbeenomtrek (aangeduid met 'F' in figuur 1, blz. 11)

Schofthoogte

Lengte

Bekkenbreedte

Borstdiepte

Borstomtrek

Lineair beoordeelde kenmerken

Vel fijnheid

Vetheidsgraad

Staart fijnheid

Staartinplanting (facultatief)

Staarthoogte

Kruisligging (helling van het kruis)

Ronding van de bout in profiel

Ronding van de bout in achteraanzicht

Boutdiepte

Ruglijn

Standen voorbenen in vooraanzicht

Standen voorbenen in profiel

Standen achterbenen in achteraanzicht

Standen achterbenen in profiel

Zoötechnische gebreken (zie figuur 2, blz. 13)

Vetheidsgraad

Kruisligging

Ruglijn

Standen voorbenen voor

Standen voorbenen profiel

Standen achterbenen achter

Standen achterbenen profiel

Lineair beoordeelde aanvullende kenmerken

Kop in profiel

Staartlengte

Wol op de buik

Hoefkleur

Wolkleur

Afwijkingen t.o.v. de raskenmerken (een opsomming op volgende bladzijde)

Bijkomende lineair beoordeelde kenmerken bij melkschapen en geiten

Vooruier

Achteruier aanhechting

(Diepte uier)

Vorm uierbodern

Asymmetrie van de uier

Stand spenen vooraanzicht

Stand spenen in profiel

Ontwikkeling achteruier

Toegevoegde informatie

Leeftijd bij beoordeling (in dagen)

Verhouding schofthoogte/lengte

De keuring van elk schaap of elke geit gebeurt aan de hand van een procedure waarbij:

- het dier gewogen wordt (evenwel niet bij melkschaap en geit),
- een aantal kenmerken van het dier gemeten worden (hoofdstuk 4),
- een aantal andere kenmerken lineair beoordeeld worden op een schaal van 1 naar 9, waarbij 1 en 9 de uiterste verschijningsvormen zijn van het betreffende kenmerk; bijvoorbeeld inzake de helling van het kruis staat 1 voor horizontaal en 9 voor zeer hellend. Voor de drie beoordelingen van de bout (ronding in profiel, ronding in achteraanzicht, diepte) wordt ook met ½ punten gewerkt zodat een code van 1,5 kan voorkomen (zie hoofdstuk 5).

Een hogere of lagere code voor een kenmerk staat niet altijd voor beter of slechter. Voor de standen bijvoorbeeld moet gestreefd worden naar een code 5 (=correct). Een lagere code betekent X-benig voor de voorbenen of onderstandig voor de achterbenen, een hogere code O-benig voor de voorbenen of steil voor de achterbenen. Voor de parameters van de bout is de beste code deze die beantwoordt aan de standaard van het ras. Aldus zal een code 5 (= gemiddeld) voor sommige vleeschapen als te laag beschouwd worden en voor melkschapen als te hoog.

Deze keuringsprocedure is opgesteld door de Dienst Fokkerij en Vlees van het toenmalige federale Ministerie van Middenstand en Landbouw en wordt gebruikt door alle schapen- en geitenstamboeken. Een gebruiksaanwijzing voor de metingen wordt gegeven in hoofdstuk 4 'Situering van de metingen op het schaap' en voor de lineaire beoordeling in hoofdstuk 5 'Voorstelling van de lineaire beoordeling'.

Voor de met uitsterven bedreigde schapenrassen zijn aan de lijst te beoordelen kenmerken nog enkele kenmerken toegevoegd. De betekenis van de codes voor elk van deze aanvullende kenmerken wordt in de hierna volgende lijst 2 verduidelijkt.

Lijst 2   **Betekenis van de beoordelingscodes van de aanvullende kenmerken**

Kop in profiel

Van 1 (ingedeukt) tot 9 (duidelijk gewelfd), 5 = rechte lijn

Staartlengte

Van 1 (kort, tot ± 10 cm) tot 9 (lang, bijna tot op de grond ± 50 cm), 5 = tot aan de hakken

Wol op de buik

Van 1 (buik, teelballen of uier volledig bewold) tot 9 (onbewold), 5 = organen en rond de poten onbewold

Hoefkleur	code
Wit	1
Gestreept wit	2
Bruin	3
Gestreept bruin of rossig	4
Zwart	5
Gestreept zwart	6
Samenstellingen zoals o.m.	
Zwart + wit	51
Zwart + bruin	53

Wolleur	code
Wit	1
Grijs of beige	2
Helderbruin	3
Gemiddeld bruin of rossig	4
Donkerbruin	5
Zwart	6
Samenstellingen zoals	
wit met grote of vele zwarte vlekken	16
helderbruin met witte vlekken	31

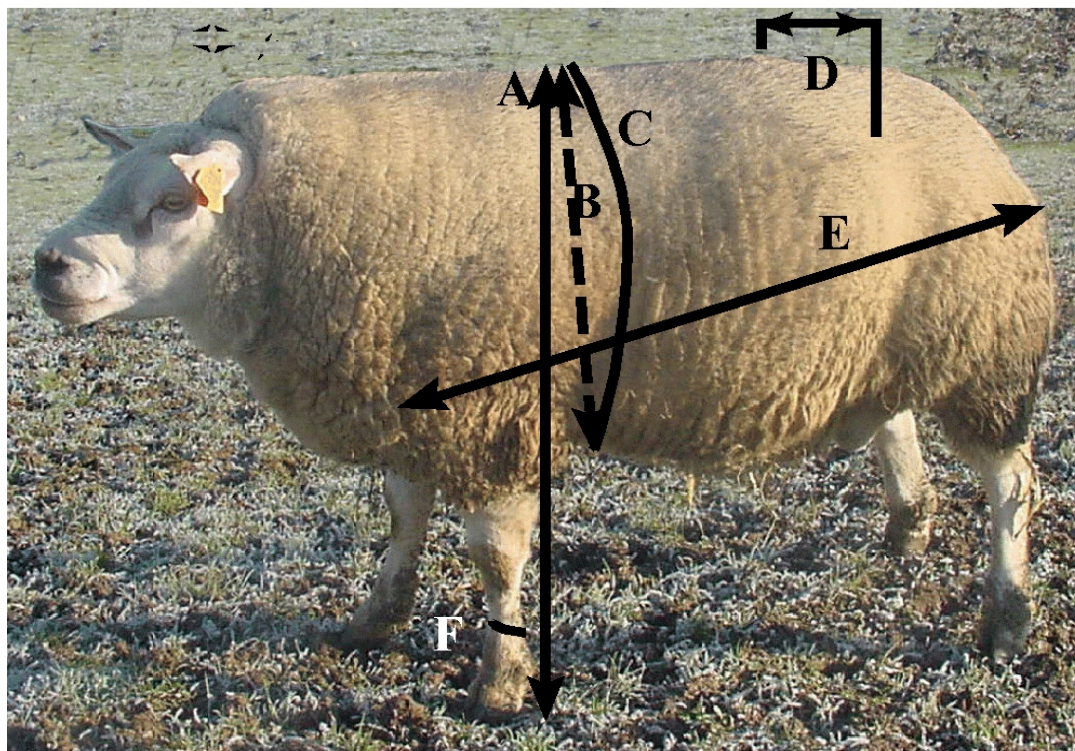
Afwijkingen t.o.v. de raskenmerken	code
Zeer grote oren	1
Hangende oren	2
Korte en smalle oren	3
Opgerichte oren	4
Toefje wol op voorhoofd	5
Toefje wol op de wangen	6
Aanwezigheid van horens	7 (*)
Jaarwol (kemphaar), manen	8
Wol op poten	9
Enkele witte vlekken bij bruine	10
Bruine of grijze vlekken bij witte	11
Zwarte vlekken	12
Enkele zwarte haren	13

(*) Bij Houtlandschapen is de aanwezigheid van horens geen afwijking.

Voor de beoordeling van schapen en geiten worden aan het fokdoel (vleesproductie versus melkproductie) aangepaste karakteristieken gemeten en beoordeeld, zoals blijkt uit lijst 1. Voor melkschaap en geiten worden geen karakteristieken beoordeeld die betrekking hebben op de gespierdheid zoals de ronding van de bout en de boutdiepte. Anderzijds worden wel kenmerken beoordeeld die verband houden met de melkproductie en de melkbaarheid zoals de vorm, de ontwikkeling en de symmetrie van delen van de uier en de stand van de spenen.

4 Situering van de metingen

Voor het opmeten van de maten van schapen en geiten zijn ter bevordering van de uniformiteit duidelijke afspraken gemaakt. In figuur 1 is schematisch weergegeven hoe een bepaalde maat moet genomen worden.

Figuur 1 Situering van de maten

- A Schofthoogte
- B Borstdiepte
- C Borstomtrek
- D Zadelbreedte
- E Lengte
- F Pijpbeenomtrek

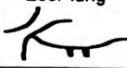
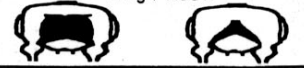

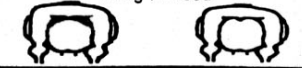

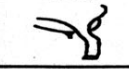

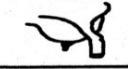
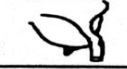
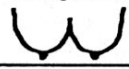
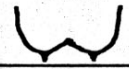
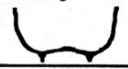

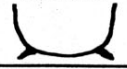
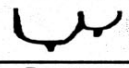
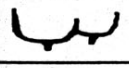
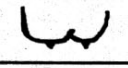
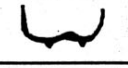
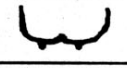
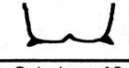
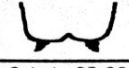
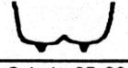
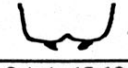
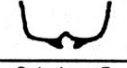
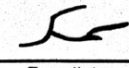
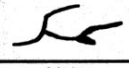
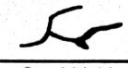
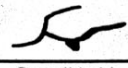

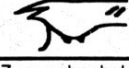
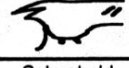
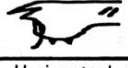
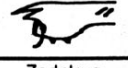
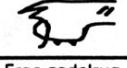
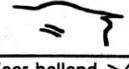

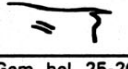
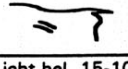
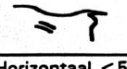
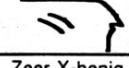
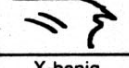

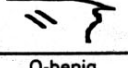
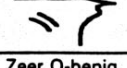

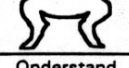
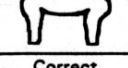

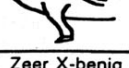

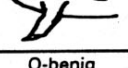

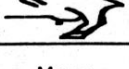
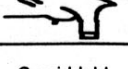

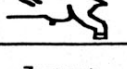
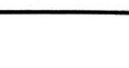
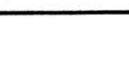
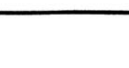
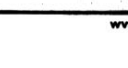
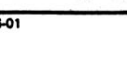

5 Voorstelling van de lineaire beoordeling

FICHE VOOR METINGEN EN LINEAIRE BEOORDELINGEN - VLEESSCHAPEN : GEBRUIKSAANWIJZING

ADMINISTRatieve GEVEGENS		zoötechnische gebreken : code								
Identificatienummer: stamboeknummer van het dier (tatoeage / oormerk) Geslacht: V = vrouwelijk dier; M = mannelijk dier Geboortedatum: facultatief indien het dier in de databank al gekend is Gelammerd: X voor een gelammerde ooi op de dag van evaluatie; O voor een niet-gelammerde ooi		1. varkensbek 2. snoekbek 3. groenkauwer 4. ongelijke teelballen 5. ontbreken van een teelbal 6. lijfbieden 7. keizersnede 8A. lichte onregelmatige gang 8B. zware onregelmatige gang 8C. zeer zware onregelmatige gang 9. ander zoötechnisch gebrek								
METINGEN										
Gewicht: het dier wordt met een minimum nauwkeurigheid van 1 kilo gewogen Schofthoogte: verticale afstand tussen de grond (vloer) en de schoft, in cm Lengte: horizontale afstand tussen de schouderpunt en de zetbeerpunt, in cm Zadelbreedte: gemeten dwarsafstand voor de heuppunten, in cm Borstdiepte: verticale afstand tussen de schoft en de borstbeenbasis, in cm Borstomtrek: gemeten omtrek net achter de voorpoten, in cm Pijpbeenomtrek: gemeten omtrek op de dunste plaats van het voorpijpbeen, in cm										
LINEAIRE BEOORDELINGEN										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Velfijnheid (aan de bil)		zeer fijn	fijn		gemiddeld		dik		zeer dik	
Vetheidsgraad		zeer mager	mager		gemiddeld		vet		zeer vet	
- fijnheid (aan aanzet)		zeer fijn	fijn		gemiddeld		dik		zeer dik	
Staart	- inplanting	erg verzonken 	verzonken 		gemiddeld 		verheven 		erg verheven 	
	- hoogte	zeer laag 	laag 		gemiddeld 		hoog 		zeer hoog 	
Kruisligging		horizontaal 	licht hellend 		gemidd. hellend 		hellend 		zeer hellend 	
Bout (*)	- ronding, in profiel	zeer plat 	plat 		gemiddeld 		rond 		zeer rond 	
	- ronding in achteraanzicht	zeer plat 	plat 		gemiddeld 		rond 		zeer rond 	
	- diepte	zeer diep uitgesneden 	diep uitgesneden 		gemiddeld uitgesneden 		bijna vol 		vol 	
(*) voor de beoordelingen van de bout wordt met 1/2 punten gewerkt										
Ruglijn		erge zadelrug 	zadelrug 		horizontaal 		gebocheld 		zeer gebocheld 	
Standen	- vooraanzicht	zeer X-benig 	X-benig 		correct 		O-benig 		zeer O-benig 	
	- voorbenen	zeer onderstandig 	onderstandig 		correct 		steil 		zeer steil 	
	- profiel									
	- vooraanzicht	zeer X-benig 	X-benig 		correct 		O-benig 		zeer O-benig 	
	- achterbenen	zeer onderstandig 	onderstandig 		correct 		steil 		zeer steil 	
	- profiel									

Figuur 2 Betekenis van de codes van de lineaire beoordelingen van het schaap

MINISTERIE VAN LANDBOUW ----- DIENST FOKKERIJ EN VLEES		Informatiefiche bij de lineaire keuring				
NATIONAAL VERBOND VAN GEITEN- EN MELKSCHAPENFOKKERS vzw						
	1	3	5	7	9	
Vooruier	Zeer kort 	Kort 	Gemiddeld 	Lang 	Zeer lang 	
Achteruier- aanhechting	Laag / Nauw 		Gemiddeld 	Hoog / Breed 		
Diepte uier	Zeer ondiep 	Ondiep 	Gemiddeld 	Diep 	Zeer diep 	
Vorm van de uierbodem	Zeer gedeeld 	Gedeeld 	Licht gedeeld 	Rond 	Zeer rond 	
Symmetrie (kwartieren en spenen)	Zeer erg 	Erg 	Licht 	Zeer licht 	Symmetrisch 	
Schuinstand van de spenen Vooraanzicht	Zeer open 	Open 	Recht 	Naar binnen 	Sterk naar binnen 	
Profiel	Schuin >40 	Schuin 35-30 	Schuin 25-20 	Schuin 15-10 	Schuin <5 	
Ontwikkeling achteruier	Zeer licht 	Licht 	Gemiddeld 	Ontwikkeld 	Zeer ontwikkeld 	
Ruglijn	Zeer gebocheld 	Gebocheld 	Horizontaal 	Zadelruc 	Erge zadelrug 	
Kruisligging	Zeer hellend > 40 	Hellend 35-30 	Gem. hel. 25-20 	Licht hel. 15-10 	Horizontaal < 5 	
Voorbenen	Vooraanzicht	Zeer X-benig 	X-benig 	Correct 	O-benig 	Zeer O-benig
	Profiel	Zw. Onderstand 	Onderstand 	Correct 	Steil 	Zeer steil
Achterbenen	Vooraanzicht	Zeer X-benig 	X-benig 	Correct 	O-benig 	Zeer O-benig
	Profiel	Zw. Onderstand 	Onderstand 	Correct 	Steil 	Zeer steil
Vetheidsgraad	Zeer mager 	Mager 	Gemiddeld 	Vet 	Zeer vet 	

wvm- 14-8-01

Figuur 3 Betekenis van de codes van de lineaire beoordelingen van het melkschaap en de geit

6 Aantal gemeten en beoordeelde schapen per ras

De aantallen gemeten en beoordeelde dieren in dit hoofdstuk hebben slechts betrekking op de met uitsterven bedreigde schapenrassen, het Belgisch melkschaap uitgezonderd. In de inleiding is reeds vermeld dat het gaat om 1 362 schapen, 1 268 ooien en 94 rammen.

6.1 Aantal ooien en rammen

Tabel 1 geeft een onderverdeling van deze aantallen naar ras. In de rechterkolom van tabel 1 is het gemiddeld aantal ooien berekend waarover iedere ram beschikt.

Tabel 1 Aantal ooien en rammen per ras en gemiddeld aantal ooien/ram

Ras	Aantal		
	Ooien	Rammen	Ooien/ram
Ardense Voskop	679	45	15,09
Entre-Sambre-et-Meuse schaap	69	9	7,66
Houtlandschaap	100	18	5,55
Kempens schaap	65	6	10,83
Lakens schaap	22	2	11,00
Mergellandschaap	44	3	14,66
Vlaams Kuddeschaap	217	3	72,33
Vlaams schaap	72	8	9,00
Totaal	1 268	94	13,49
	1 362		

6.2 Aantal bedrijven met oien en rammen en aantal oien per bedrijf

In tabel 2 wordt het aantal bedrijven met oien en rammen gegeven per ras. Het rechterdeel van de tabel geeft het gemiddeld aantal oien per bedrijf voor elk van de rassen, evenals het minimum en het maximum aantal oien op de bedrijven.

Tabel 2 Aantal bedrijven met oien en rammen per ras en aantallen oien/bedrijf

Ras	Aantal bedrijven met		Aantal oien/bedrijf		
	oien	rammen	Gem.	Min.	Max.
Ardense Voskop	44	24	15,43	1	336
Entre-Sambre-et-Meuse schaap	10	7	6,90	1	23
Houtlandschaap	11	8	9,09	2	27
Kempens schaap	6	6	10,83	2	23
Lakens schaap	3	1	7,33	1	17
Mergellandschaap	5	3	8,80	4	15
Vlaams Kuddeschaap	5	3	43,40	3	196
Vlaams schaap	11	6	6,55	1	15
Totaal aantal bedrijven	95	58			

Indien er in verhouding tot het aantal oien weinig rammen beschikbaar zijn (tabel 1), vormt dit een dubbele bedreiging voor het ras:

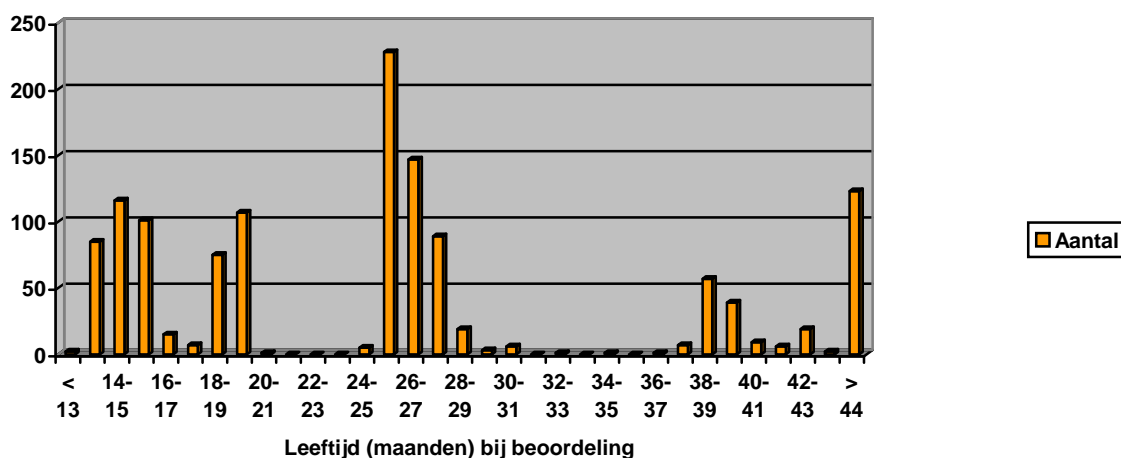
- sommige oien kunnen niet gedekt worden door een ram van hetzelfde ras zodat raszuiverheid verloren gaat,
- de kans op inteelt en daardoor op een eventuele toename van erfelijke gebreken is reëel.

Het hoge aantal oien per ram voor het Vlaams kuddeschaap is toe te schrijven aan het feit dat op 1 bedrijf 196 oien aanwezig waren, terwijl de 4 andere bedrijven gezamenlijk slechts 21 oien hadden.

De verantwoordelijkheid van de bedrijven met rammen met betrekking tot de instandhouding en de uitbouw van het ras is behoorlijk groot, want zij staan in voor het ter beschikking stellen van rammen met voldoende raseigen kwaliteiten en met vreemde bloedvoering om zo veel mogelijk inteelt te vermijden. Enkele rassen zitten vrij krap wat het rammenaanbod betreft.

6.3 Frequentieverdeling van de oien naar leeftijd bij beoordeling

De betreffende weging, metingen en beoordelingen zijn in de loop van 2000 voor ruim 1 100 schapen uitgevoerd in de periode midden april tot midden juli en voor ongeveer 240 schapen in de periode midden september tot midden oktober. In figuur 4 is de frequentieverdeling naar leeftijd bij de beoordeling gegeven van alle oien. De betreffende leeftijd is uitgedrukt in maanden. Gezien de korte periode van het jaar waarin de lammeren geboren worden (maart – april) en de korte periode waarin de weging en de beoordelingen zijn doorgevoerd, is het te verwachten dat de leeftijd van de schapen bij beoordeling ook groepsgewijs zal voorkomen in de betreffende figuur 4. Er worden drie leeftijdsgroepen herkend: van 13 tot 16 maand, van 25 tot 28 maand en van 37 tot 40 maand. De piek tussen 18 en 20 maand heeft grotendeels te maken met de beoordelingen in september en oktober. In de fiche per ras, hoofdstuk 7, worden het gemiddeld gewicht en de gemiddelde maten gegeven voor de drie meest voorkomende leeftijdsgroepen. Van schapen ouder dan 3 jaar wordt verondersteld dat zij volgroeid zijn. In de fiche per ras zal daarom van alle oien ouder dan 37 maand het gemiddeld gewicht en de gemiddelde maten van volwassen oien berekend worden.

Figuur 4 Frequentieverdeling van de oien naar hun leeftijd bij beoordeling

6.4 Lokalisatie van de zeldzame rassen in 2000

Lijst 3 Gemeenten waarin schapen van een bepaald ras voorkomen

In de gemeenten gemerkt met ‘*’ zijn ook rammen gemeten en beoordeeld, in de gemeenten gemerkt met ‘R’ zijn alleen rammen gemeten en beoordeeld. Het getal in de rechterkolom geeft het aantal gemeten en beoordeelde oaien in die gemeente.

ARDENSE VOSKOP			ENTRE SAMBRE & MEUSE		
		10		SCHAAP	
Ambly		10	Bastogne	*	2
Anthisnes	*	3	Bokrijk		8
Arlon		3	Boussu-en-Fagne		4
Bansions		2	Cul-des-Sarts	*	18
Beauraing	*	4	??? Esem	*	1
Bertem		6	Langdorp	*	3
Bilsdorf	*	28	Rochefort	*	4
Bokrijk	*	7	Ronquières		23
Bonheiden	*	9	Vaux-et-Borset	*	3
Bornem		11	Yves-Gomezée	*	3
Charneux	*	8			
Ethe		10			
Flavion		3			
Geraardsbergen	*	8			
Grand-Rechain		3			
Harsin	*	1			
Henri-Chapelle		3			
Holsbeek		14			
Houdemont	*	1			
Jalhay	*	336			
Jevigne	*	6			
Langdorp		14			
Libin	*	2			
Ligne	*	6			
Lobbès	*	8			
Loupoigne	*	70			
Louveigné	*	8			
Marchin		8			
Melen	*	35			
Nassogne		3			
Nieuwrode	*	2			
Ninove		5			
Offagne	*	3			
Petit-Hallet	*	3			
Puurs		7			
Saive		2			
Sart-lez-Spa		3			
Strée	*	6			
Tiège		4			
Varsenare	*	6			
Waillet	*	4			
Wicourt	R				
Zottegem		4			

HOUTLANDSCHAAP			LAKENS SCHAAP		
Bastogne		2	Houwaart		17
Bokrijk	*	12	Langdorp	*	1
Boussu-en-Fagne	*	27	Westouter		4
Brakel	*	3	MERGELANDSCHAAP		
Brugge	*	9	Beauraing		4
Herselt	*	14	Bokrijk	*	6
Houwaart	*	8	Lavaux-Sainte-Anne	*	12
Les Waleffes		6	Viroinval	*	15
Lobbes	*	6	Visé		7
Viersel	*	13	VLAAMS KUDDESCHAAP		
KEMPENS SCHAAP			Berendrecht	*	196
Bokrijk	*	5	Herentals	*	4
Dessel	*	12	Westouter		6
Herentals	*	23	Wilrijk	*	11
Laakdal	*	4	VLAAMS SCHAAP		
Retie	*	2	Aartrijke	*	14
Tielen	*	19	Balegem		7
			Bokrijk	*	6
			Hever	*	6
			Holsbeek	*	20
			Kerkom		8
			Lubbeek		3
			Mechelen		4
			Zandvliet	*	3
			Zonnebeke	*	1

7 Fiche per ras

Hierna wordt van de rassen Ardense Voskop, Entre-Sambre-et-Meuse schaap, Houtlandschaap, Kempens schaap, Lakens schaap, Mergellandschaap, Vlaams Kuddeschaap en Vlaams schaap in een fiche relevante informatie gegeven over de volgende thema's, waarbij het cijfer na de uitleg verwijst naar de pagina van de fiche:

Foto van een rastypische ooi	1
Beschrijving en karakteristieken van het ras	1
Vooropgestelde standaardmaten voor volwassen ooien en rammen	1
Gemiddelde maten van de ooien i.f.v. de leeftijd	2
Gemiddeld resultaat van de lineaire beoordeling van ooien	2
Evolutie van gewicht en maten i.f.v. de leeftijd	3
Frequentietabel van hoefkleur en wolkleur van ooien	3
Frequentiediagrammen van het gewicht en de maten van volwassen ooien	4
Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken	5

Voor de rassen Belgisch melkschaap, Belgische hertegeit en Wit geitenras wordt in een fiche kenmerkende informatie over de volgende thema's gegeven, waarbij het cijfer na de uitleg verwijst naar de pagina van de fiche:

Foto van een rastypische ooi	1
Beschrijving en karakteristieken van het ras	1
Gemiddelde maten van ooien (geiten) per leeftijdsgroep	2
Gemiddeld resultaat van de lineaire beoordeling van ooien (geiten)	2
Frequentiediagrammen van de maten van ooien per leeftijdsgroep	3
Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken bij ooien	4
Gemiddelde maten van rammen (bokken) per leeftijdsgroep	5
Gemiddeld resultaat van de lineaire beoordeling van rammen (bokken)	5
Frequentiediagrammen van maten en lineair beoordeelde kenmerken bij rammen (bokken)	6

Omdat er niet altijd een foto van een ram beschikbaar was van elk ras, wordt alleen een foto van een ooi gegeven. De foto van de ooi en de beschrijving en de karakteristieken van het ras in de fiche zijn goedgekeurd door het verantwoordelijke stamboek. De standaardmaten van volwassen ooien en rammen zijn ons ter beschikking gesteld door het ter zake verantwoordelijke stamboek.

Ingevolge het doorgaans beperkt aantal rammen per ras wordt van de rammen geen gemiddelde berekend voor gewicht, maten en lineaire beoordeling. Aangezien de kopbreedte een facultatieve maat is en daarom vrijwel niet gemeten is, worden voor dit kenmerk geen gemiddelde waarden gegeven i.f.v. de leeftijd. In de tabel betreffende de lineair beoordeelde kenmerken worden per kenmerk 4 informaties gegeven: het aantal voor dat kenmerk beoordeelde ooien, de gemiddelde score, de standaardafwijking en een beknopte beschrijving van de gemiddelde score. De standaardafwijking is een maat voor de spreiding van de waarnemingen van een kenmerk rond het gemiddelde.

Hoe kleiner de standaardafwijking, des te meer dieren hebben voor dat kenmerk een waarde rond het gemiddelde, dus des te uniformer is dit ras voor dat kenmerk. Normaal gezien bevinden zich 67 % van de waarnemingen in het interval gemiddelde $- 1$ x de standaardafwijking en gemiddelde $+ 1$ x de standaardafwijking en 95 % in het interval gemiddelde $+ 2$ x de standaardafwijking en gemiddelde $- 2$ x de standaardafwijking.

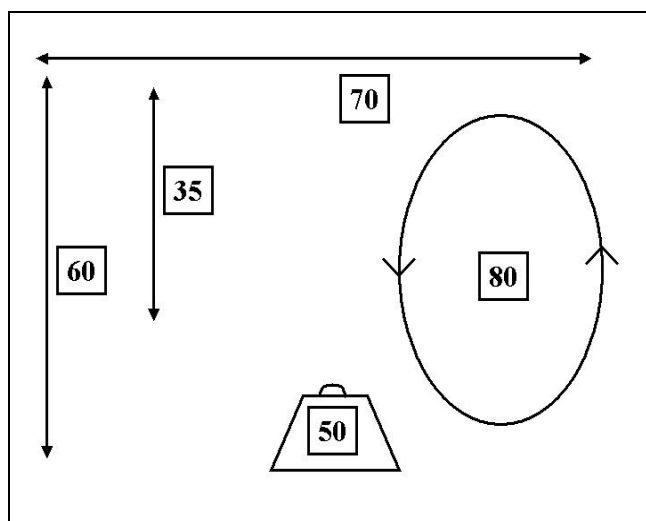
De frequentiediagrammen geven eveneens een duidelijk visueel beeld van de eventueel aanwezige variatie voor dat kenmerk.

Hierna volgen enkele voorbeelden om de variatie rond het gemiddelde te illustreren. De uitleg steunt op de gemiddelde verhouding schofthoogte/lengte (= 0,92) en de bijbehorende standaardafwijking (= 0,06) van de Ardense Voskop (zie tabel 4, blz. 24).

67 % van de oaien van dit ras bevinden zich in het interval 0,86 (0,92 $-$ 0,06) tot 0,98 (0,92 $+ 0,06$) en 95 % in het interval 0,80 [0,92 $-$ (2 x 0,06)] tot 1,04 [(0,92 $+ (2 \times 0,06)$].

De aantallen in de tabellen betreffende het gewicht en de maten van oaien naar leeftijdsgroep in de fiche duiden er op dat het gemiddelde berekend is op het aangegeven aantal schapen of op een aantal schapen gelegen tussen de beide aantallen.

In de figuur voor de standaardmaten van volwassen oaien en rammen staat in dit voorbeeld 60 (cm) voor de schofthoogte, 70 (cm) voor de lengte, 35 (cm) voor de borstdiepte, 80 (cm) voor de borstomtrek en 50 (kg) voor het gewicht.

De resultaten van de lineaire beoordeling van het Belgisch melkschaap, de Belgische hertegeit en het Wit geitenras zijn gesteund op metingen en beoordelingen uitgevoerd door het verantwoordelijke stamboek in de periode 1995 tot eind 2001.

7.1 Ardense Voskop - 1

Foto 1

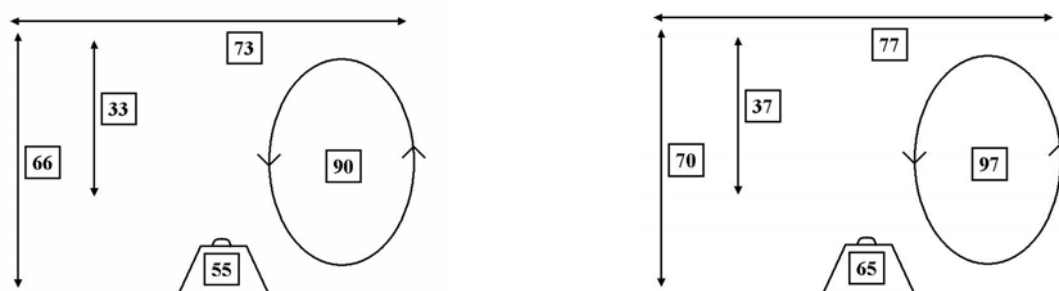
Beschrijving en karakteristieken van het ras

De Ardense Voskop, in Vlaanderen ook soms Klein-Brabantse Voskop genoemd, zou afstammen van het Ardense schaap.

Het is een schaap van gemiddelde grootte, dat vooral opvalt door zijn egaal donkerbruine kop en poten, de beige kleur van de wol en een lange volle staart. Het geeft een robuuste en statige indruk en is bijzonder levendig. De wol is van matige kwaliteit en bevat soms haren die bij de ram de vorm van een echte halskraag kunnen aannemen. De ram heeft een sterk gebogen neuslijn en is bij voorkeur hoornloos alhoewel soms stevige spiraalvormige horens voorkomen. De ooi heeft een licht gebogen neuslijn en is hoornloos. De dieren zijn slechts matig gespierd maar geven mager vlees van uitstekende kwaliteit en smaak.

Het aantal gespeende lammeren ligt rond 1,7 per ooi. Ze lammeren vlot af en zijn uitstekende moeders. De lammeren hebben bij hun geboorte een zeer donker bruin haarkleed waar de lichtere wol geleidelijk aan doorgroeit. Ze zijn zeer zelfredzaam en gedijen best in een wat ruwere omgeving.

Vooropgestelde standaardmaten voor volwassen oaien en rammen (> 3 jaar)

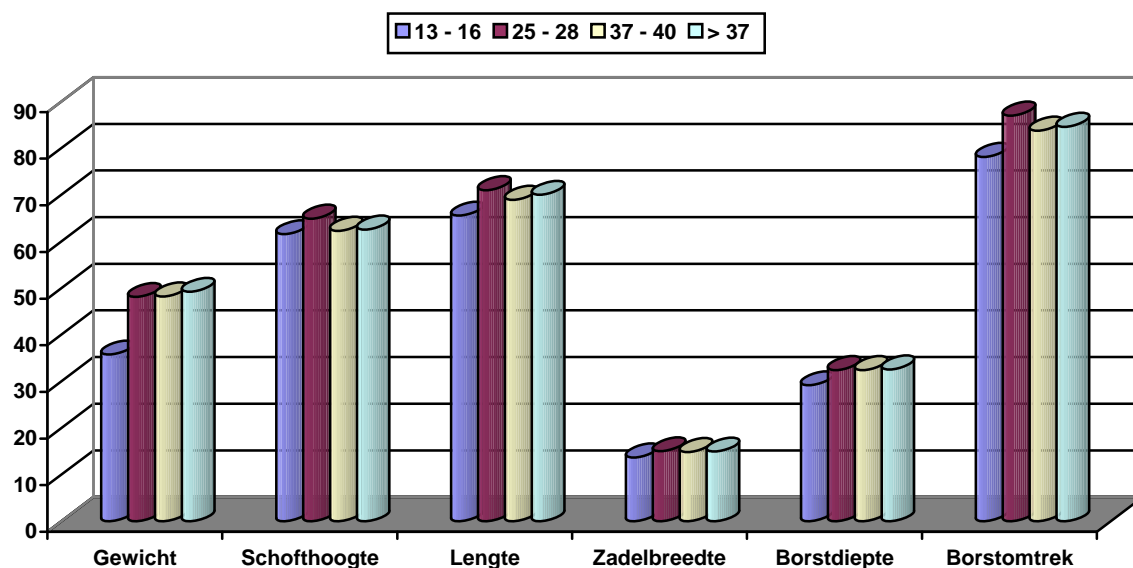
Figuur 5 Standaardmaten voor volwassen oaien (links) en rammen (rechts)

Ardense Voskop - 2**Gemiddelde maten van de ooien i.f.v. de leeftijd****Tabel 3 Gemiddeld gewicht en maten van ooien per leeftijdsgroep**

Kenmerk	Leeftijdsgroep (maanden)			
	13 - 16	25 - 28	37 - 40	> 37
Aantal gemeten ooien	180 - 182	353 - 357	56 - 57	121 - 123
Gewicht (kg)	35,76	48,12	48,22	49,24
Schofthoogte (cm)	61,59	64,89	62,31	62,56
Lengte (cm)	65,55	71,03	68,96	70,02
Zadelbreedte (cm)	13,69	15,04	14,88	14,96
Borstdiepte (cm)	29,17	32,44	32,44	32,58
Borstomtrek (cm)	78,16	87,02	83,79	84,61
Pijpbeenomtrek (cm)	7,24	7,37	7,16	7,30
Leeftijd (d)	436	793	1 186	1 540
Verhouding schofthoogte/lengte	0,94	0,92	0,91	0,90

Gemiddeld resultaat van de lineaire beoordeling van ooien**Tabel 4 Aantal beoordeelde ooien, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken**

Kenmerk	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Vel fijnheid	679	2,17	1,55	Fijn
Vetheidsgraad	679	2,91	1,46	Mager
Staart fijnheid	678	2,85	1,27	Fijn
Staarthoogte	679	5,46	1,72	Gemiddeld
Helling kruis	679	5,70	1,96	Gemiddeld hellend
Ronding bout in profiel	679	1,19	0,44	Zeer plat
Ronding bout achter	679	1,13	0,32	Zeer plat
Boutdiepte	679	1,10	0,35	Zeer diep uitgesneden
Ruglijn	679	4,31	0,99	Horizontaal
Standen voorbenen voor	679	4,46	0,73	Correct
Standen voorbenen profiel	679	3,97	0,89	Licht onderstandig
Standen achterbenen achter	679	3,76	0,96	Licht X-benig
Standen achterbenen profiel	679	3,48	0,91	Licht onderstandig
Kop in profiel	679	6,35	0,71	Licht gewelfd
Staartlengte	560	5,56	1,33	Tot onder de hakken
Wol op buik	679	5,83	1,67	Half bewold
Leeftijd (dagen)	679	831		
Verhouding schofthoogte/lengte	679	0,92	0,06	

Ardense Voskop - 3**Evolutie van gewicht en maten i.f.v. de leeftijd**

Figuur 6 Evolutie van gewicht en maten van oioen i.f.v. de leeftijd (maanden)

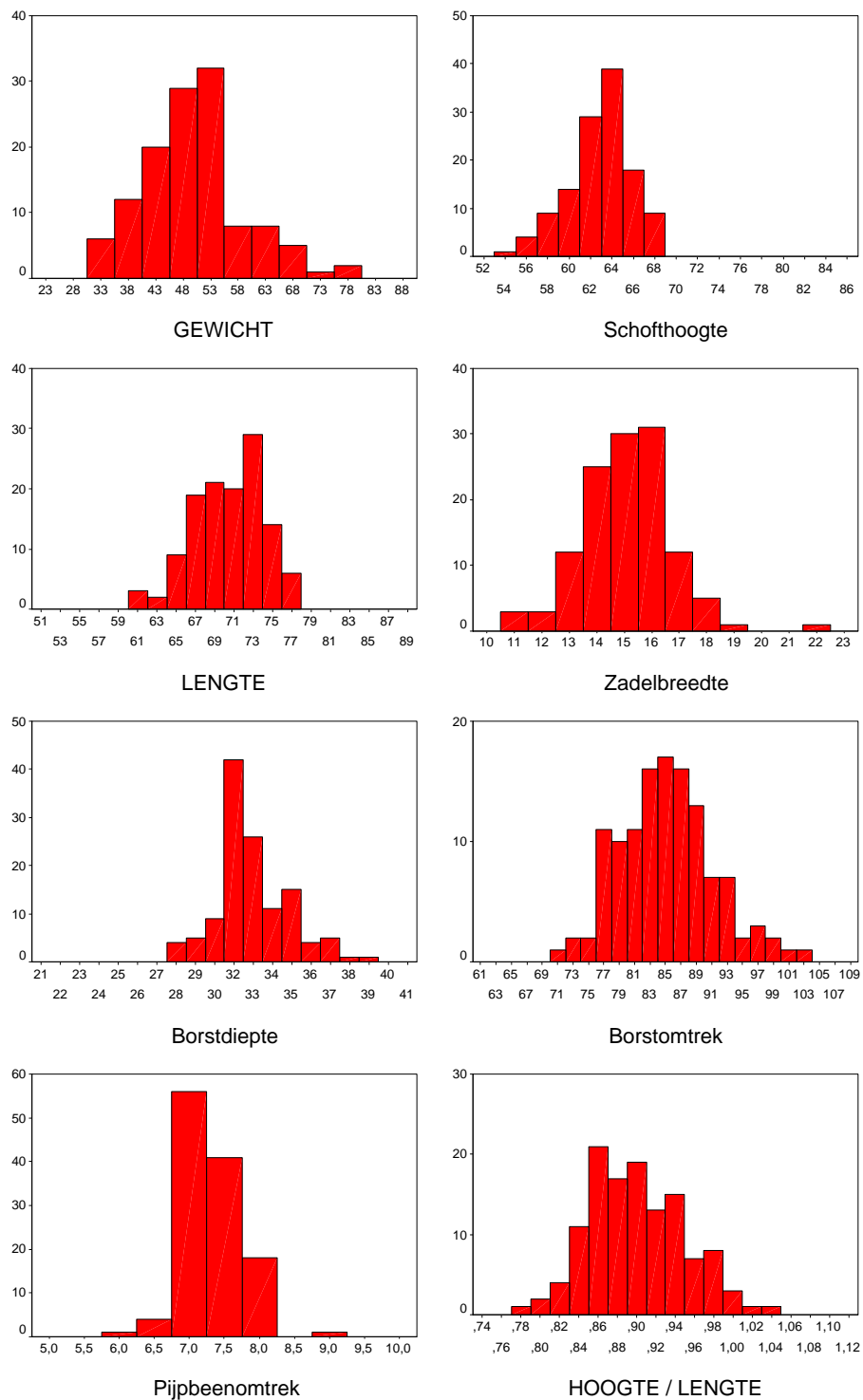
Uit figuur 6 blijkt dat de oioen van 13 tot 16 maanden reeds de schofthoogte van volwassen oioen hebben bereikt. Na deze leeftijd is er nog een beperkte toename van de lengte, de zadelbreedte, de borstdiepte, een iets grotere toename van de borstomtrek en een duidelijke toename van het levend gewicht.

Tabel 5 Frequentie van hoefkleur en wolkleur van oioen

Hoefkleur	%	Wolkleur	%
Wit	0,3	Grijs of beige	0,1
Gestreept wit	3,5	Helderbruin	36,1
Bruin	3,4	Gemiddeld bruin of rossig	40,2
Gestreept bruin of rossig	6,2	Donkerbruin	15,6
Zwart	60,4	Wit + helderbruin	3,4
Gestreept zwart	26,2	Wit + gemiddeld bruin of rossig	0,4
		Grijs of beige + helderbruin	0,3
		Helderbruin + wit	2,1
		Helderbruin + grijs of beige	0,4
		Gemiddeld bruin of rossig + wit	0,3
		Gemiddeld bruin of rossig + grijs of beige	0,3
		Gemiddeld bruin of rossig + zwart	0,3
		Donkerbruin + wit	0,1
Totaal	100,0	Totaal	100,0
Aantal beoordeelde oioen	679	Aantal beoordeelde oioen	679

Ardense Voskop - 4

Frequentiediagrammen van het gewicht en de maten van volwassen ooen

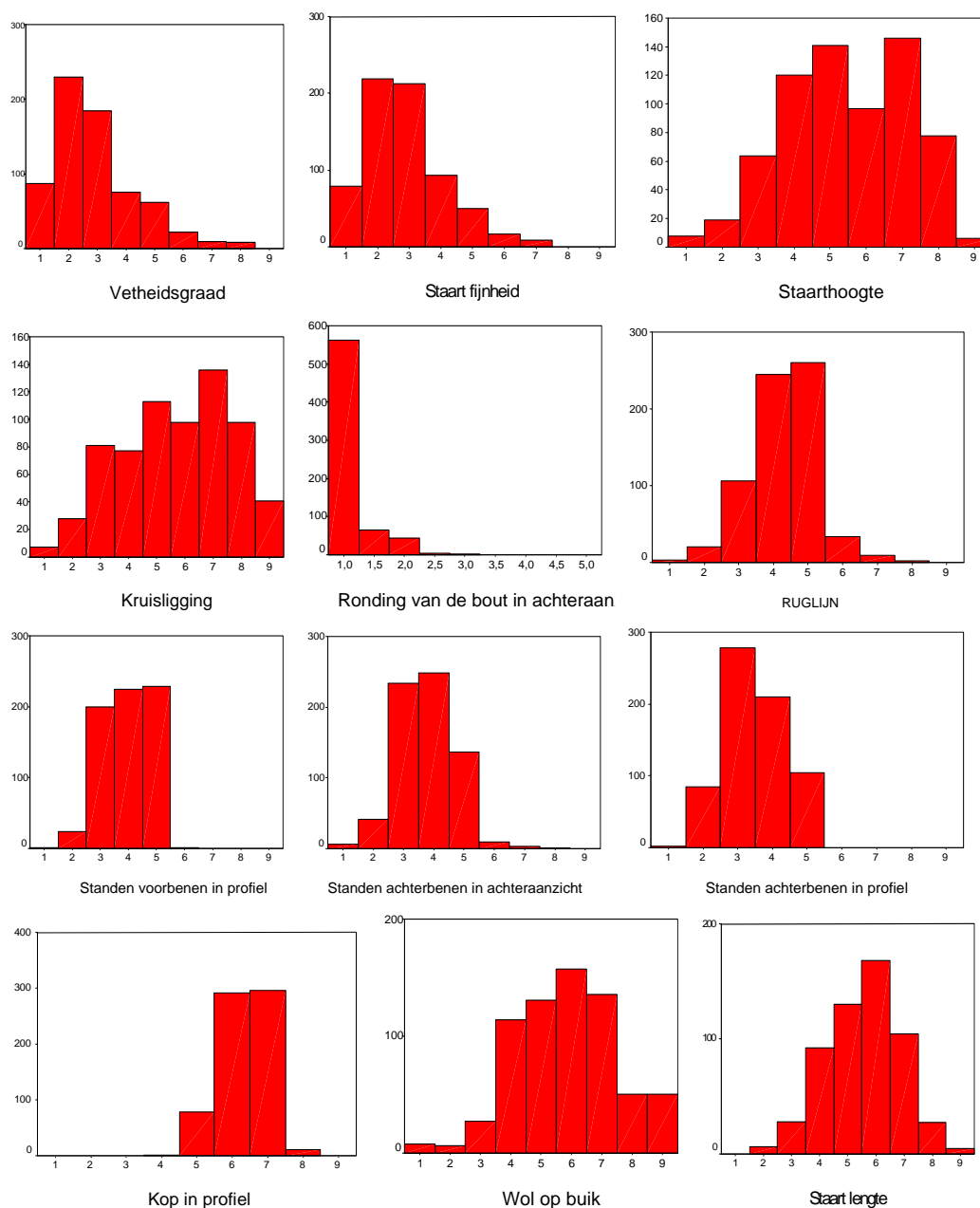

Figuur 7 Frequentiediagrammen van gewicht en maten van 123 volwassen ooen

Commentaar: vrij grote variatie voor alle kenmerken.

Ardense Voskop - 5

Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Figuur 8 Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Commentaar: zeer uniform inzake ronding van de bout in achteraan (standaardafwijking s.a. = 0,32). Een grote variatie en derhalve weinig uniformiteit voor de kenmerken staarthoogte (s.a. = 1,72), kruisligging (s.a. = 1,96), wol op buik (s.a. = 1,67) en staartlengte (s.a. = 1,33). Nogal wat schapen zijn onderstandig in voorbenen en onderstandig en X-benig in de achterbenen.

7.2 Entre-Sambre-et-Meuse schaap - 1

Foto 2

Beschrijving en karakteristieken van het ras

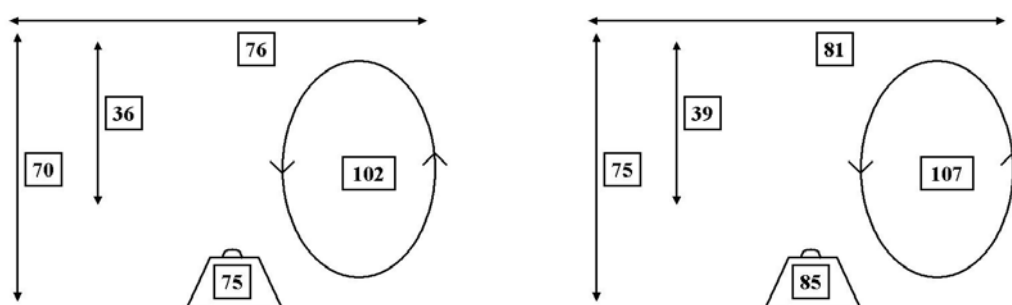
Het Entre-Sambre-et-Meuse schaap is bij het begin van de 19^e eeuw ontstaan uit kruisingen tussen het Ardense en het merinosschaap. Teneinde de slachtkwaliteit te verbeteren werd tijdens de tweede helft van de 19^e eeuw gekruist met Engelse rassen.

Het is een groot en zwaar schaap, met diepe gespierde borst en met dikke, onbewolde poten. Het heeft een dichte vacht. De wol is wit van kleur en licht golvend. De staart kan soms een rosse dan wel een bruingrijze kleur hebben en reikt tot op een 10 cm van het spronggewricht.

Kop en poten hebben een zwart vlekkenpatroon, een duidelijke invloed van de Engelse rassen. De kop is langgerekt en fijn. Mannelijke dieren hebben een ramskop, d.w.z. een kop met een gebogen neuslijn. Ooien hebben een vlakke neuslijn.

De ooien worden meestal na midden oktober gedekt en geven in de lente doorgaans twee lammeren.

Vooropgestelde standaardmaten voor volwassen ooien en rammen (> 3 jaar)

Figuur 9 Standaardmaten voor volwassen ooien (links) en rammen (rechts)

Entre-Sambre-et-Meuse schaap - 2**Gemiddelde maten van de ooien i.f.v. de leeftijd****Tabel 6 Gemiddeld gewicht en maten van ooien per leeftijdsgroep**

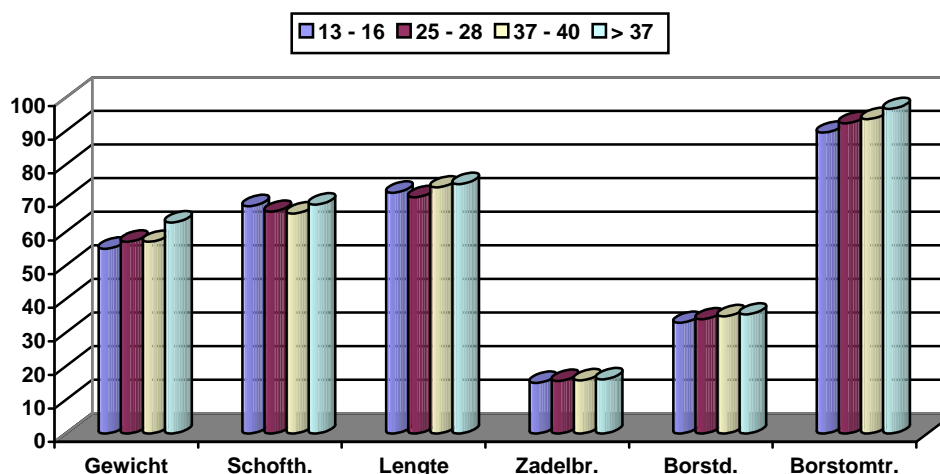
Kenmerk	Leeftijdsgroep (maanden)			
	13 – 16	25 – 28	37 – 40	> 37
Aantal gemeten ooien	18	30	7	13
Gewicht (kg)	54,97	57,04	57,01	62,74
Schofthoogte (cm)	67,64	65,97	65,43	68,08
Lengte (cm)	71,61	70,27	73,21	74,19
Zadelbreedte (cm)	15,03	15,62	15,81	16,09
Borstdiepte (cm)	32,89	33,95	34,86	35,38
Borstomtrek (cm)	89,50	92,28	93,57	96,54
Pijpbeenomtrek (cm)	8,06	8,21	8,26	8,29
Leeftijd (d)	450	815	1 168	1 423
Verhouding schofthoogte/lengte	0,95	0,94	0,89	0,92

Gemiddeld resultaat van de lineaire beoordeling van ooien**Tabel 7 Aantal beoordeelde ooien, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken**

Kenmerk	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Vel fijnheid	69	2,45	1,88	Fijn
Vetheidsgraad	69	3,87	2,14	Mager
Staart fijnheid	69	2,80	0,99	Fijn
Staarthoogte	69	6,52	1,63	Nogal hoog
Helling kruis	69	5,12	1,98	Gemiddeld hellend
Ronding bout in profiel	69	1,23	0,53	Zeer plat
Ronding bout achter	69	1,20	0,46	Zeer plat
Boutdiepte	69	1,08	0,24	Zeer diep uitgesneden
Ruglijn	69	4,52	0,99	Horizontaal
Standen voorbenen voor	69	4,46	0,88	Correct
Standen voorbenen profiel	69	3,78	0,97	Licht onderstandig
Standen achterbenen achter	69	4,03	1,00	Licht X-benig
Standen achterbenen profiel	69	3,12	0,87	Onderstandig
Kop in profiel	69	6,09	0,61	Licht gewelfd
Staartlengte	46	4,24	0,87	Iets boven de hakken
Wol op buik	69	3,91	2,34	Goed bewold
Leeftijd (dagen)	69	815		
Verhouding schofthoogte/lengte	69	0,94	0,06	

Entre-Sambre-et-Meuse schaap - 3

Evolutie van gewicht en maten i.f.v. de leeftijd

Figuur 10 Evolutie van gewicht en maten van ooiën i.f.v. de leeftijd (maanden)

Bij het ras Entre-Sambre-et-Meuse wordt het gewicht en de maten van volwassen ooiën reeds bereikt in de leeftijdsperiode 13 – 16 maanden. Het grotere gewicht in leeftijdsgroep > 37 maanden is veroorzaakt door 2 zeer zware ooiën. Alleen voor borstomtrek is er nog een gestage toename met de leeftijd.

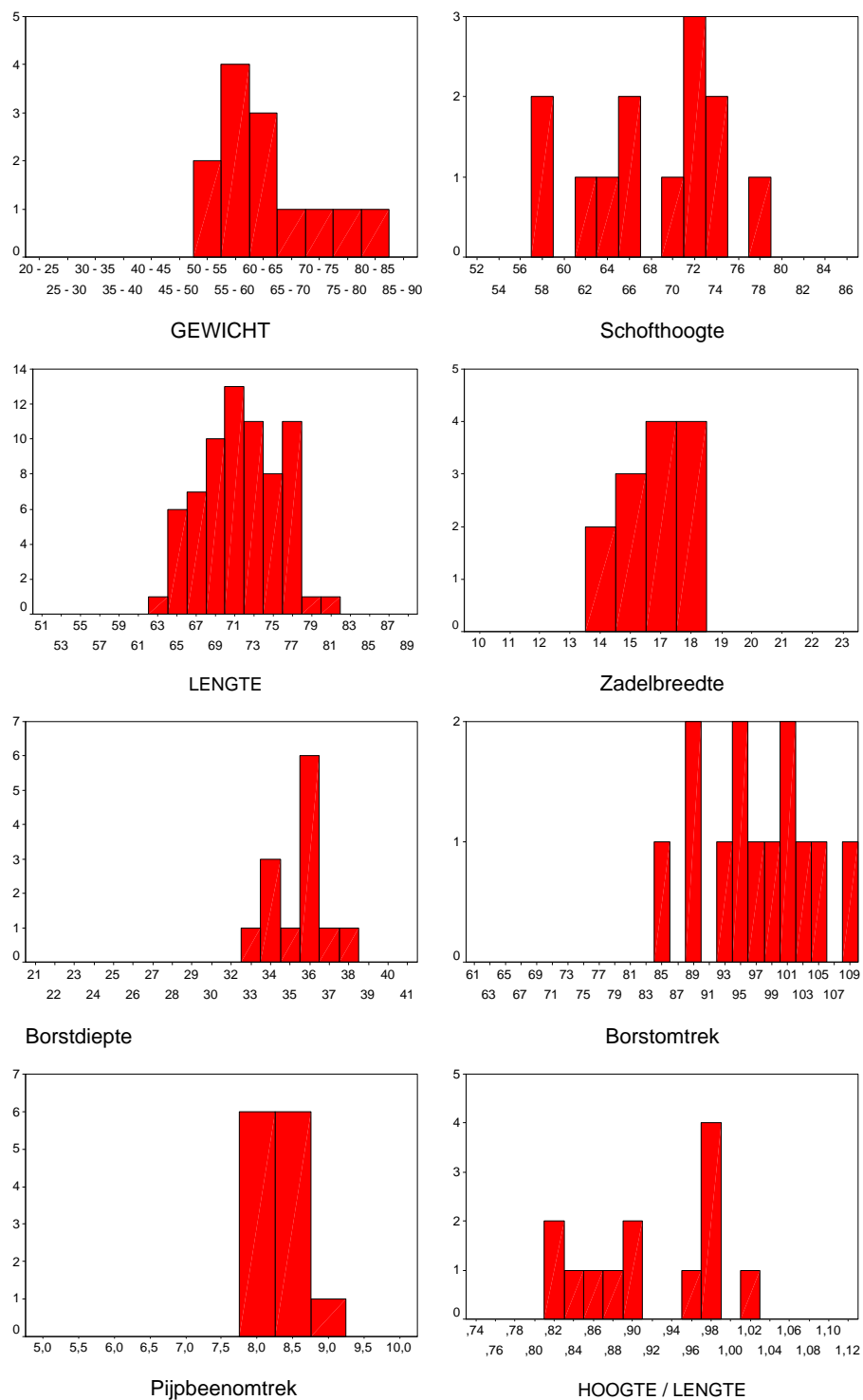
Frequentietabel van hoefkleur en wolkleur

Tabel 8 Frequentie van hoefkleur en wolkleur van ooiën

Hoefkleur	%	Wolkleur	%
Wit	2,9	Wit	2,9
Gestreept wit	7,2	Grijs of beige	4,3
Gestreept bruin of rossig	4,3	Zwart	1,4
Zwart	69,6	Wit + grijs of beige	4,3
Gestreept zwart	15,9	Wit + zwart	15,9
		Grijs of beige + wit	1,4
		Zwart + wit	36,2
		Wit + grijs of beige + helderbruin	2,9
		Wit + grijs of beige + zwart	26,1
		Wit + zwart + grijs of beige	1,4
		Wit + zwart + helderbruin	1,4
		Grijs of beige + zwart + wit	1,4
Totaal	100,0	Totaal	100,0
Aantal beoordeelde ooiën	69	Aantal beoordeelde ooiën	69

Entre-Sambre-et-Meuse schaap - 4

Frequentiediagrammen van het gewicht en de maten van volwassen oaien

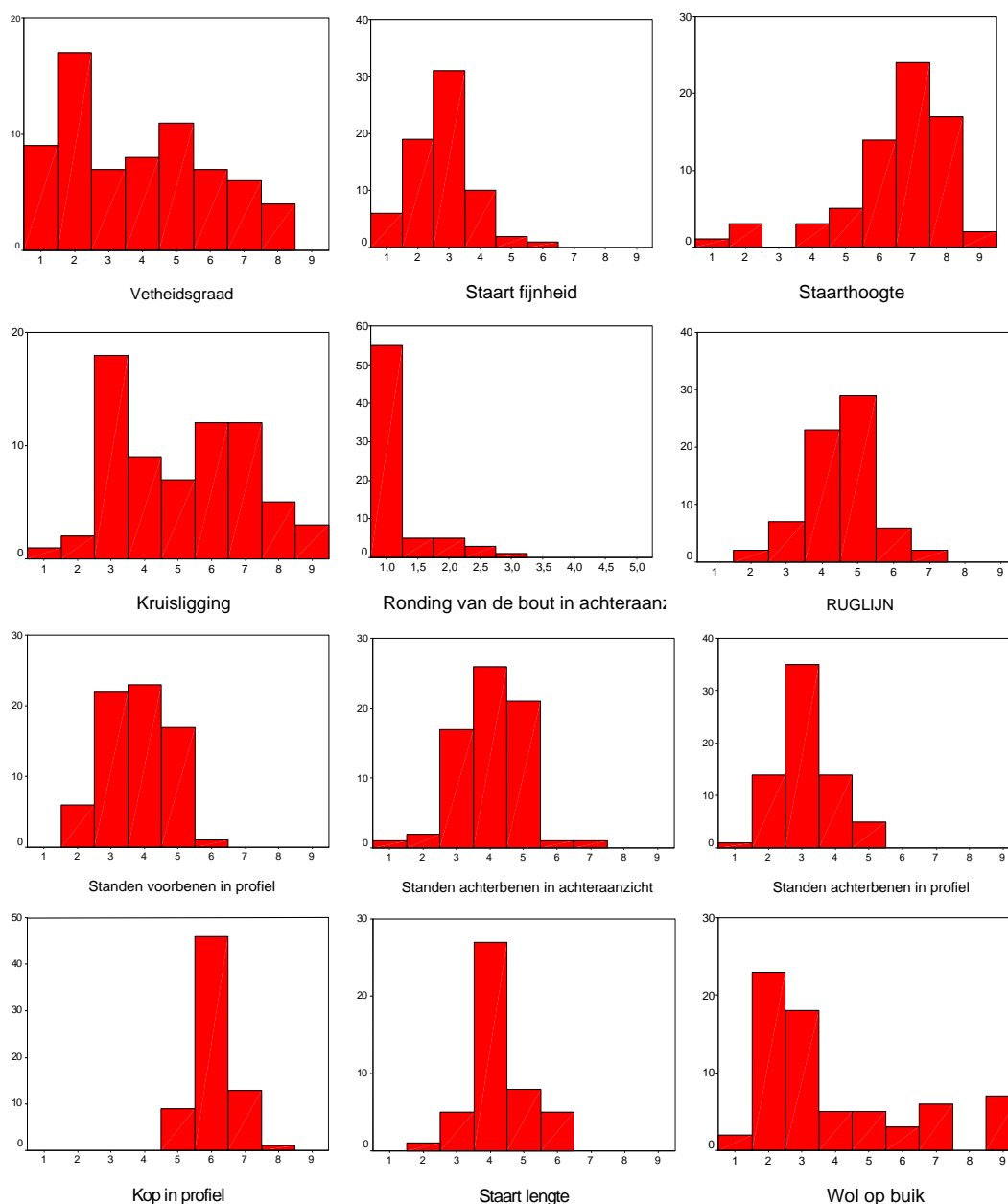

Figuur 11 Frequentiediagrammen van gewicht en maten van 13 volwassen oaien

Commentaar: vrij grote variatie voor de schofthoogte, borstomtrek en de verhouding schofthoogte op lengte, maar te weinig dieren om conclusies te trekken.

Entre-Sambre-et-Meuse schaap - 5

Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Figuur 12 Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Commentaar: zeer uniform met betrekking tot de ronding van de bout (s.a. = 0,46) en zeer grote variatie voor kruisligging (s.a. = 1,98) en wol op de buik (s.a. = 2,34). Nogal wat ooien zijn onderstandig in voorbenen en achterbenen licht X-benig in de achterbenen. Schapen met zeer uiteenlopende vetheidsgraad.

7.3 Houtlandschaap - 1

Foto 3

Beschrijving en karakteristieken van het ras

Het Houtlandschaap gaat waarschijnlijk terug op Ardense schapen, die door het gebruik van Entre-Sambre-et-Meuse en Vlaamse rammen werden 'verbeterd'.

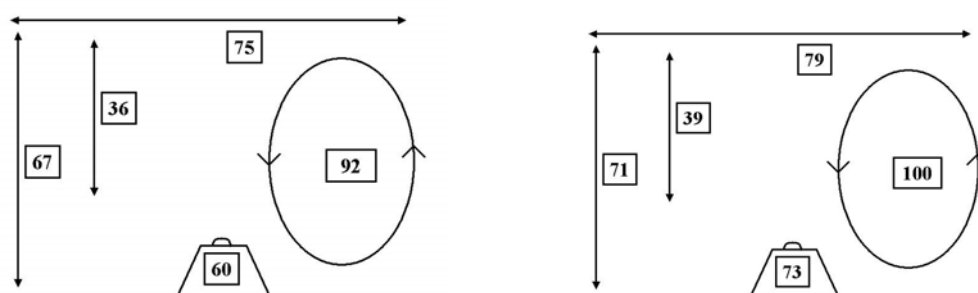
Het is een middelgroot schaap. Kop en poten hebben een typisch rosbruin vlekkenpatroon. De vlekken zijn ook aanwezig in de vacht bij de geboorte. Bij volwassen dieren blijven ze behouden in de ondervacht, maar zijn ze niet zichtbaar doorheen de witte wol, die van middelmatige kwaliteit is. Volwassen rammen hebben tot aan de voorborst reikende harige manen, evenals een borstelige vacht in de nek. De staart is goed bewold en reikt tot op de hakken.

De kop is smal met een duidelijk gewelfde neusrug, ook bij de oaien. Houtlandschapen zijn meestal ongehoornd. Indien hoorns voorkomen zijn ze gekruld bij de rammen en sikkelvormig bij de oaien.

Het gebeurt soms dat oaien tweemaal per jaar lammeren, 70 % zijn tweelingen en regelmatig komen ook drielingen voor. Ze zijn vruchtbaar en hebben een lange bronst. Ze lammeren zelfstandig af.

De dieren zijn zeer gehard en leveren een beperkte maar goede vleeskwiteit.

Vooropgestelde standaardmaten voor volwassen oaien en rammen (> 3 jaar)

Figuur 13 Standaardmaten voor volwassen oaien (links) en rammen (rechts)

Houtlandschaap - 2**Gemiddelde maten van de ooien i.f.v. de leeftijd****Tabel 9 Gemiddeld gewicht en maten van ooien per leeftijdsgroep**

Kenmerk	Leeftijdsgroep (maanden)			
	13 – 16	25 – 28	37 – 40	> 37
Aantal gemeten ooien	23 - 27	36	8 – 12	18 - 25
Gewicht (kg)	43,65	46,76	52,06	52,18
Schofthoogte (cm)	60,63	62,01	60,63	61,22
Lengte (cm)	67,09	67,01	69,13	69,40
Zadelbreedte (cm)	14,17	14,06	13,95	14,39
Borstdiepte (cm)	31,13	30,83	32,63	32,60
Borstomtrek (cm)	81,33	81,63	83,50	84,18
Pijpbeenomtrek (cm)	7,20	7,25	7,01	7,15
Leeftijd (d)	447	806	1 181	1 381
Verhouding schofthoogte/lengte	0,91	0,93	0,88	0,88

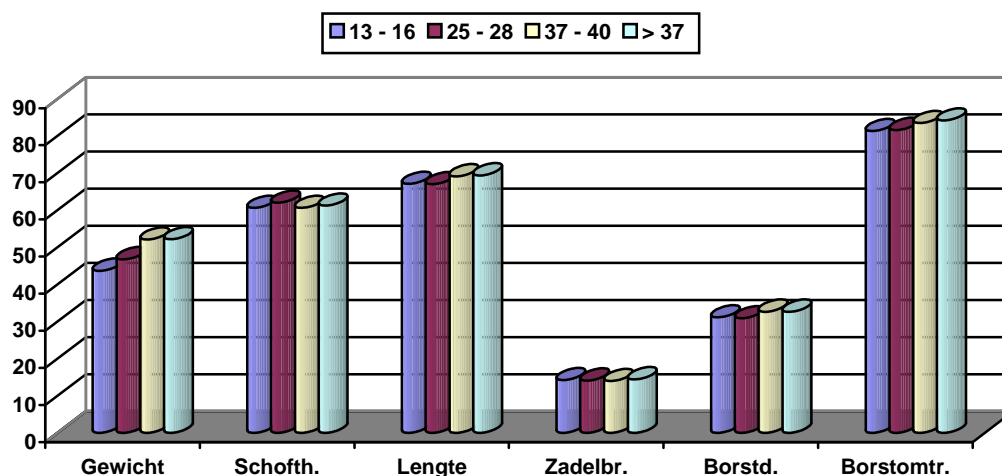
Gemiddeld resultaat van de lineaire beoordeling van ooien**Tabel 10 Aantal beoordeelde ooien, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken**

Kenmerk	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Vel fijnheid	100	4,18	2,52	Gemiddeld
Vetheidsgraad	100	2,53	1,72	Mager
Staart fijnheid	100	2,55	1,58	Fijn
Staarthoogte	100	5,65	1,99	Gemiddeld
Helling kruis	100	5,41	2,24	Gemiddeld hellend
Ronding bout in profiel	100	1,37	0,52	Zeer plat
Ronding bout achter	100	1,29	0,47	Zeer plat
Boutdiepte	100	1,22	0,41	Zeer diep uitgesneden
Ruglijn	100	3,84	1,03	Lichte zadelryg
Standen voorbenen voor	100	4,42	0,90	Correct
Standen voorbenen profiel	100	4,04	1,07	Correct
Standen achterbenen achter	100	4,16	1,01	Correct
Standen achterbenen profiel	100	3,91	1,14	Licht onderstandig
Kop in profiel	100	6,27	0,78	Licht gewelfd
Staartlengte	98	4,97	1,18	Tot op de hakken
Wol op buik	97	6,40	2,49	Weinig bewold
Leeftijd (dagen)	100	836		
Verhouding schofthoogte/lengte	100	0,91	0,56	

Houtlandschaap - 3

Evolutie van gewicht en maten i.f.v. de leeftijd

Figuur 14 Evolutie van gewicht en maten van oaien i.f.v. de leeftijd (maanden)

Bij de maten is nauwelijks een toename te merken naargelang de leeftijd. Alleen neemt het gewicht nog lichtjes toe in twee stappen.

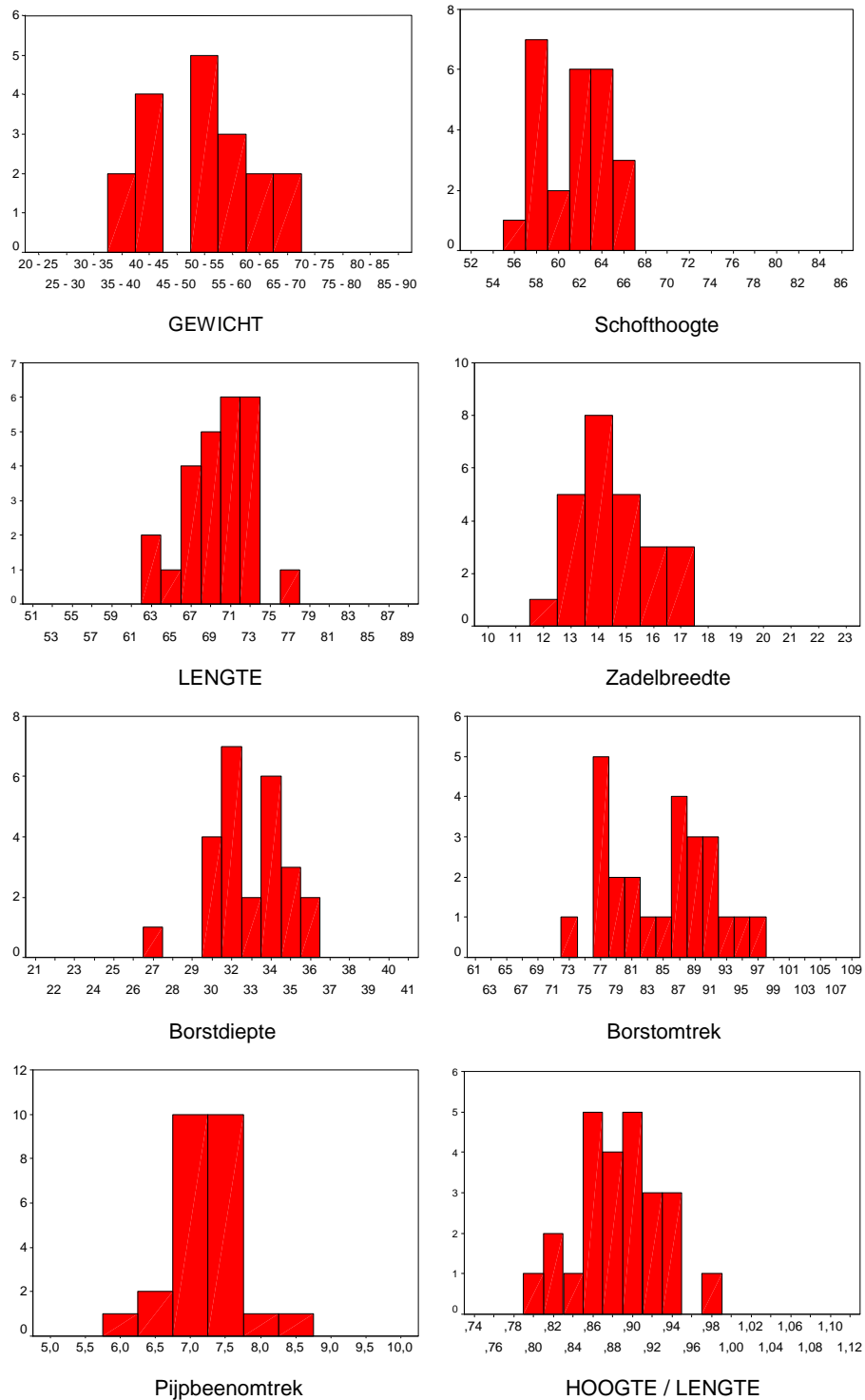
Frequentietabel van hoefkleur en wolkleur

Tabel 11 Frequentie van hoefkleur en wolkleur van oaien

Hoefkleur	%	Wolkleur	%
Wit	1,1	Wit	1,1
Gestreept wit	3,3	Grijs of beige	6,7
Bruin	2,2	Helderbruin	11,1
Gestreept bruin of rossig	5,5	Gemiddeld bruin of rossig	8,9
Zwart	41,8	Donkerbruin	1,1
Gestreept zwart	41,8	Zwart	6,7
Zwart + wit	3,3	Wit + helderbruin	8,9
Zwart + bruin	1,1	Wit + zwart	2,2
		Helderbruin + wit	50,0
		Zwart + wit	1,1
		Wit + helderbruin + grijs of beige	1,1
		Grijs of beige + wit + helderbruin	1,1
Totaal	100,0	Totaal	100,0
Aantal beoordeelde oaien	91	Aantal beoordeelde oaien	90

Houtlandschap - 4

Frequentiediagram van de maten van volwassen oaien

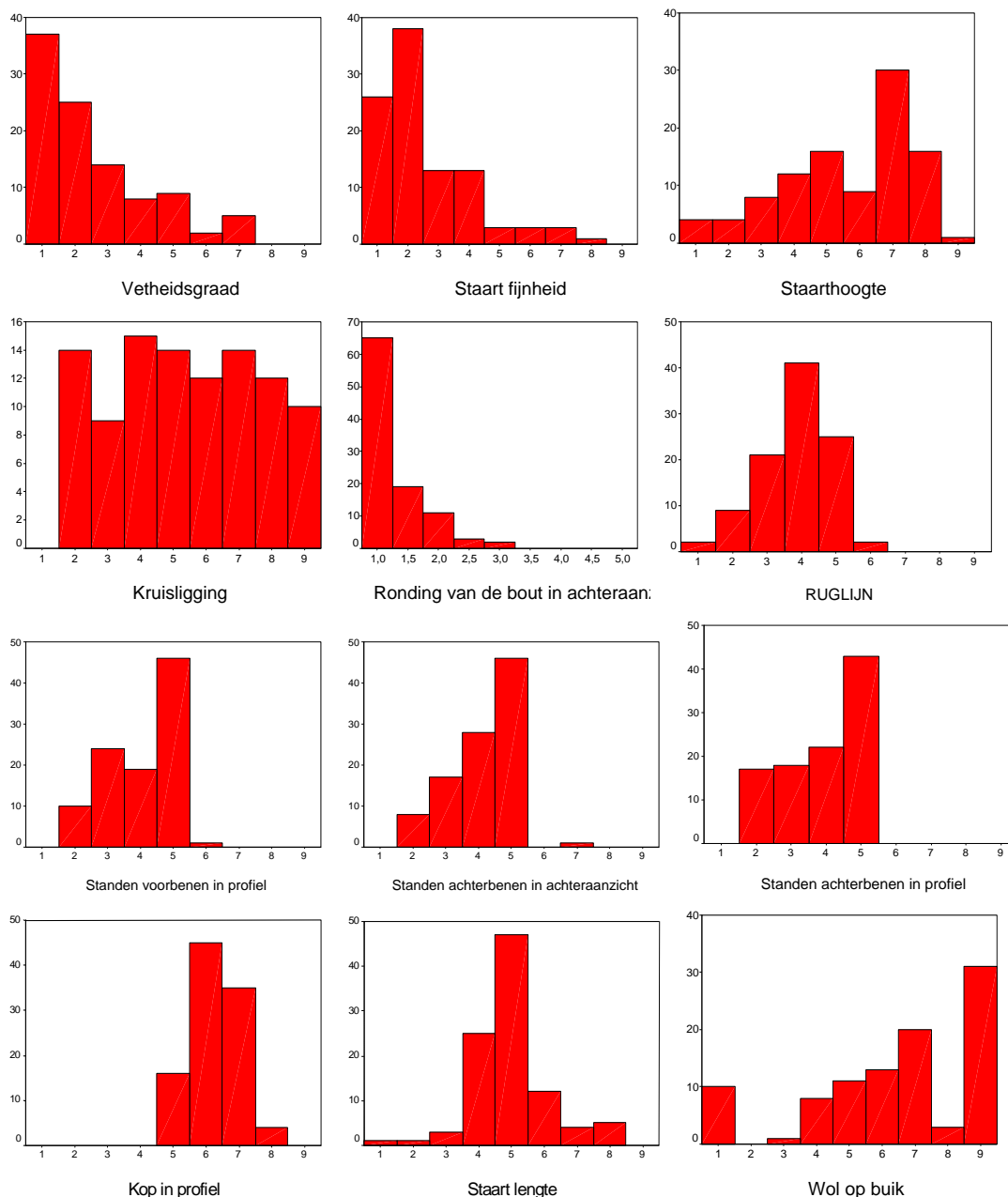

Figuur 15 Frequentiediagrammen van gewicht en maten van 25 volwassen oaien

Commentaar: een behoorlijke vorm van uniformiteit.

Houtlandschaap - 5

Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Figuur 16 Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Commentaar: Uit deze diagrammen blijkt duidelijk de eigenheid van het ras namelijk fijne staart, zeer platte bout, licht gewelfde kop en een staart van gemiddelde lengte. Opvallend is ook het gebrek aan uniformiteit van de kenmerken staarthoogte (s.a. = 1,99), helling van het kruis (kruisligging – s.a. = 2,24) en wol op de buik (s.a. = 2,49). Nogal wat schapen zijn onderstandig in voorbenen en achterbenen.

7.4 Kempens schaap - 1

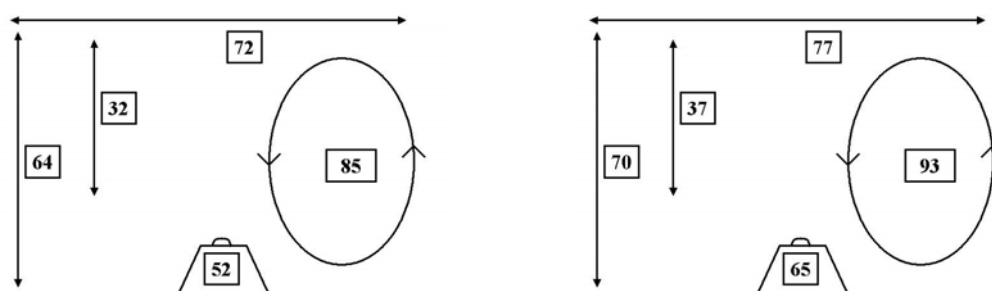

Foto 4

Beschrijving en karakteristieken van het ras

Het Kempens schaap werd reeds vanaf 1800 als een afzonderlijk ras bestempeld. Het is een middelgroot schaap, maar het geeft de indruk hoog op de benen te staan. Zijn lange rug geeft het een statige verschijning. De hals is lang en wordt gestrekt gedragen. De kop is lang, smal, onbewold en glanzend behaard tot achter de oren. Het heeft een weinig verheven neus en een plat voorhoofd. De kop is evenals de poten meestal geheel wit van kleur, maar kan ook beige of gespikkeld zijn. De staart is lang en bewold en komt tot even onder de hak. De neusspiegel is meestal gepigmenteerd. De wol is bijna helemaal wit of met een lichtbruine tint en van goede kwaliteit. Het heeft een lange en goed gevleesde rug en platte ribben. De vleeskwiteit is goed. De vruchtbaarheid situeert zich rond 1,5 lammeren. Ze zijn zeer zelfredzaam en geschikt voor begrazing in heidegebieden.

Vooropgestelde standaardmaten voor volwassen oien en rammen (> 3 jaar)

Figuur 17 Standaardmaten voor volwassen oien (links) en rammen (rechts)

Kempens schaap - 2**Gemiddelde maten van de ooien i.f.v. de leeftijd****Tabel 12 Gemiddeld gewicht en maten van ooien per leeftijdsgroep**

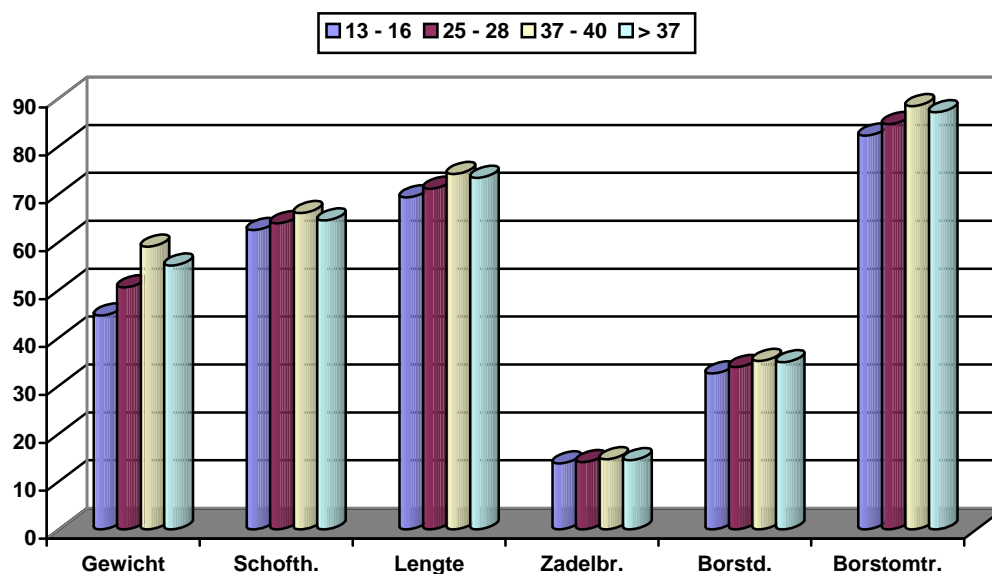
Kenmerk	Leeftijdsgroep (maanden)			
	13 – 16	25 – 28	37 – 40	> 37
Aantal gemeten ooien	24	7	9	34
Gewicht (kg)	44,67	50,57	59,00	55,06
Schofthoogte (cm)	62,48	63,93	66,06	64,51
Lengte (cm)	69,34	71,14	74,22	73,40
Zadelbreedte (cm)	13,79	14,07	14,64	14,48
Borstdiepte (cm)	32,56	33,93	35,17	34,90
Borstomtrek (cm)	82,19	84,64	88,39	87,12
Pijpbeenomtrek (cm)	7,48	7,64	7,56	7,54
Leeftijd (d)	468	816	1 204	1 469
Verhouding schofthoogte/lengte	0,90	0,90	0,89	0,88

Gemiddeld resultaat van de lineaire beoordeling van ooien**Tabel 13 Aantal beoordeelde ooien, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken**

Kenmerk	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Vel fijnheid	65	5,60	1,71	Iets dik
Vetheidsgraad	65	1,95	1,11	Zeer mager
Staart fijnheid	65	2,83	1,43	Fijn
Staarthoogte	65	6,32	1,80	Nogal hoog
Helling kruis	65	4,80	2,29	Gemiddeld hellend
Ronding bout in profiel	65	1,59	0,49	Zeer plat
Ronding bout achter	65	1,29	0,35	Zeer plat
Boutdiepte	65	1,08	0,19	Zeer diep uitgesneden
Ruglijn	65	4,05	1,08	Neigend tot zadelrug
Standen voorbenen voor	65	4,54	0,99	Licht X-benig
Standen voorbenen profiel	65	3,95	1,02	Zeer licht onderstandig
Standen achterbenen achter	65	4,20	1,16	Correct
Standen achterbenen profiel	65	4,46	0,81	Correct
Kop in profiel	65	6,49	0,92	Gewelfd
Staartlengte	65	5,92	1,07	Tot onder de hakken
Wol op buik	65	4,85	3,23	Half bewold
Leeftijd (dagen)	65	1 029		
Verhouding schofthoogte/lengte	65	0,89	0,04	

Kempens schaap - 3

Evolutie van gewicht en maten i.f.v. de leeftijd

Figuur 18 Evolutie van gewicht en maten van oien i.f.v. de leeftijd

De gemiddelde waarden voor de leeftijdsgroep 37 – 40 maanden steunen op slechts 9 oien en moeten derhalve met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd worden.

Bij de maten treedt slechts een minieme stijging van het gemiddeld resultaat op met de leeftijd. Alleen voor het gewicht wordt een duidelijke stijging waargenomen.

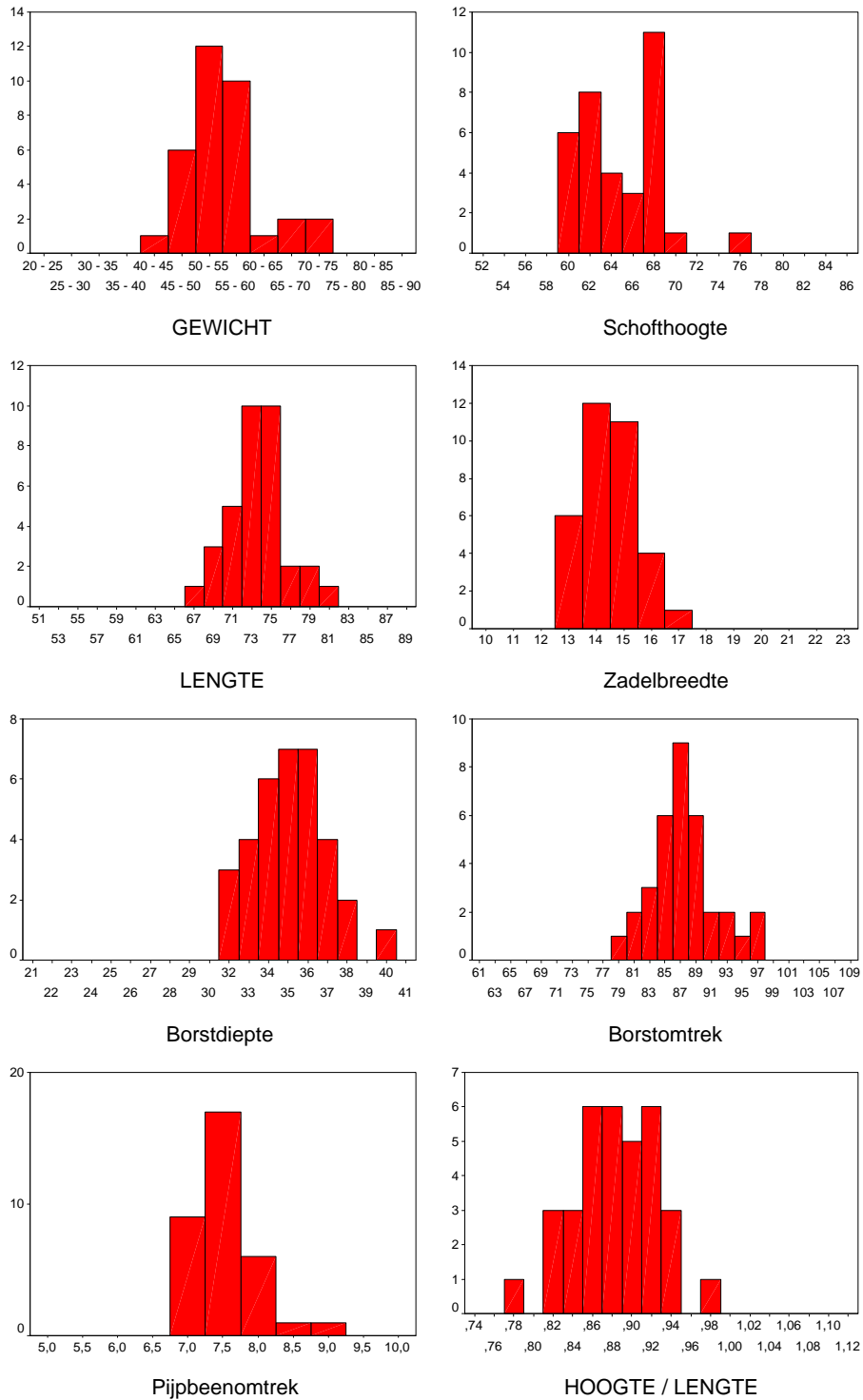
Frequentietabel van hoefkleur en wolkleur

Tabel 14 Frequentie van hoefkleur en wolkleur van oien

Hoefkleur	%	Wolkleur	%
Wit	30,8	Wit	70,8
Gestreept wit	38,5	Grijs of beige	1,5
Gestreept bruin of rossig	1,5	Gemiddeld bruin of rossig	18,5
Zwart	16,9	Wit + zwart	3,1
Gestreept zwart	12,3	Helderbruin + wit	6,2
Totaal	100,0	Totaal	100,0
Aantal beoordeelde oien	65	Aantal beoordeelde oien	65

Kempens schaap - 4

Frequentiediagrammen van het gewicht en de maten van volwassen oaien

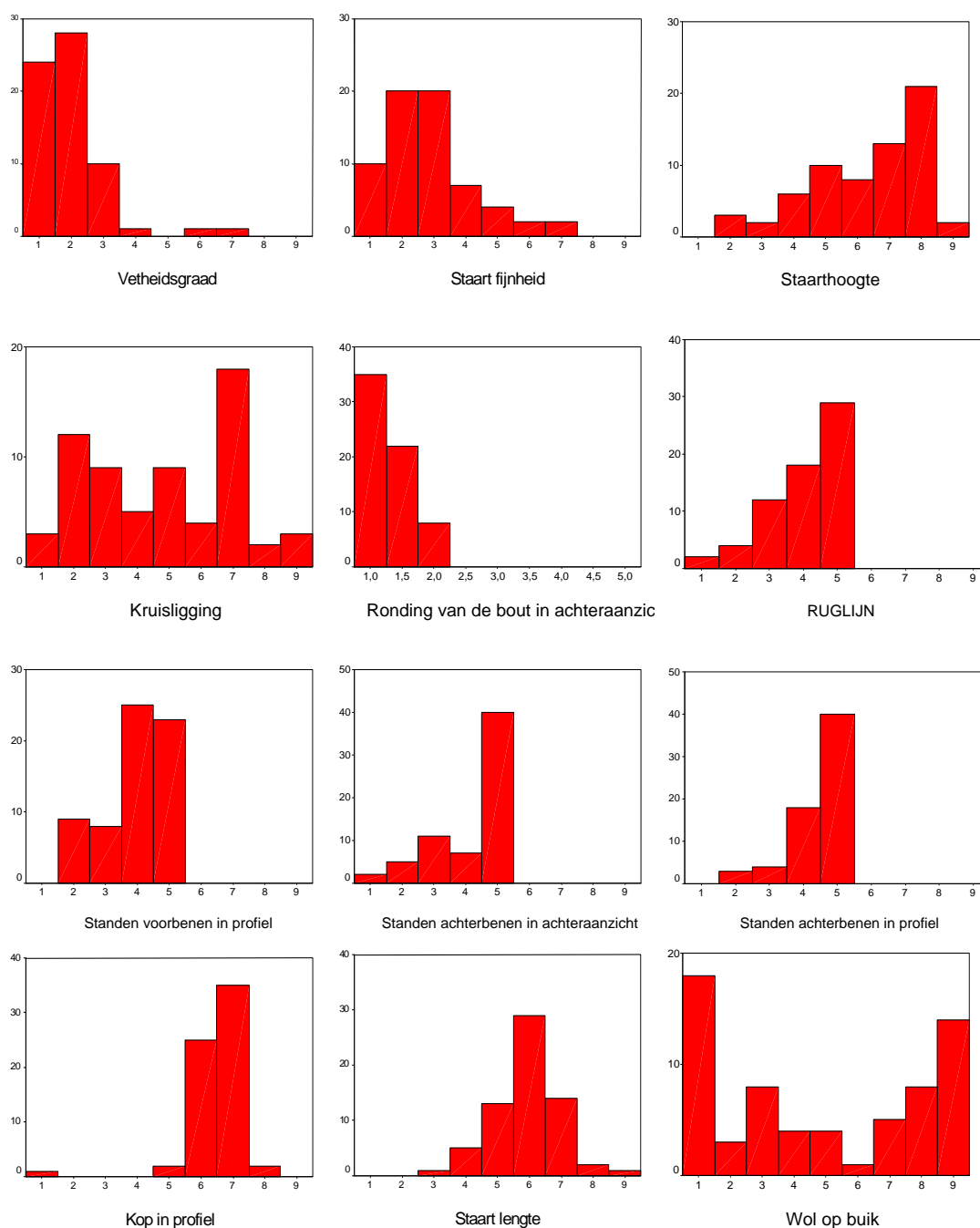
Figuur 19 Frequentiediagrammen van gewicht en maten van 34 volwassen oaien

Commentaar: vrij grote uniformiteit.

Kempens schaap - 5

Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Figuur 20 Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Commentaar: staarthoogte (s.a. = 1,80), kruisligging (s.a. = 2,29) en vooral wol op de buik (s.a. = 3,23) zijn de kenmerken met de grootste variatie. Zeer veel schapen zijn (licht) onderstandig in de voorbenen.

7.5 Lakens schaap - 1

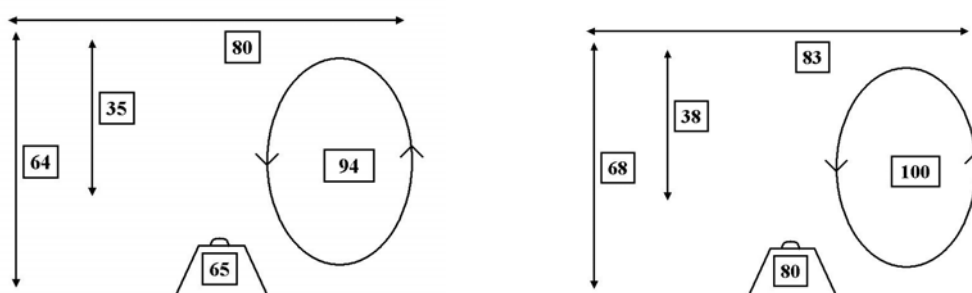

Foto 5

Beschrijving en karakteristieken van het ras

Volgens de legende zou dit schapenras, net zoals de Lakense herdershond, op het koninklijk kasteel van Laken tot stand gekomen zijn. Het Lakens schaap is vrij klein met een typisch toefje wol tussen de oren. Dit verradt waarschijnlijk Engelse invloeden. Borst en schouders zijn gespierd, de rug is matig breed en voorzien van goed gewelfde ribben. De achterhand is matig breed en behoorlijk gespierd. De staart is bewold en ongeveer 30 cm lang. De ram heeft een echte ramskop terwijl de ooi een rechte neus heeft. De kop is behoorlijk breed bovenaan en slank naar de muil toe. Hij heeft een heel typisch beige glanskleur. De poten zijn iets donkerder gekleurd. De oren worden schuin naar voren gedragen. Zowel de ram als de ooi zijn hoornloos. De wol is een weinig gekruld en van fijne kwaliteit. De kleur is bleekbeige tot crêmekleurig, naar wit neigend. Lammeren zijn aanvankelijk ros om geleidelijk over te gaan naar de witbeige vacht. Het Lakens schaap heeft een goede vruchtbaarheid, met meestal tweelingen doch drielingen en vierlingen komen eveneens voor, maar een eerder lage groeisnelheid.

Vooropgestelde standaardmaten voor volwassen oaien en rammen (> 3 jaar)

Figuur 21 Standaardmaten voor volwassen oaien (links) en rammen (rechts)

Lakens schaap - 2**Gemiddelde maten van de ooien i.f.v. de leeftijd****Tabel 15 Gemiddeld gewicht en maten van ooien per leeftijdsgroep**

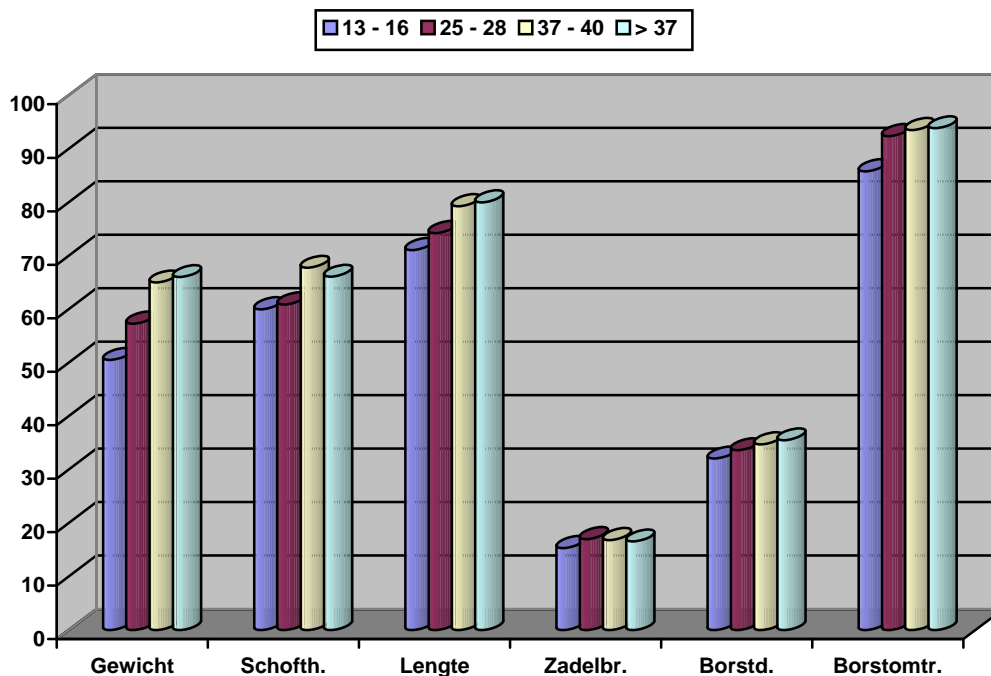
Kenmerk	Leeftijdsgroep (maanden)			
	13 – 16	25 – 28	37 – 40	> 37
Aantal gemeten ooien	6 - 7	5 - 8	2	6
Gewicht (kg)	50,50	57,30	65,00	66,00
Schofthoogte (cm)	60,00	60,88	67,75	66,08
Lengte (cm)	71,07	74,25	79,25	80,00
Zadelbreedte (cm)	15,36	17,04	16,85	16,57
Borstdiepte (cm)	32,07	33,63	34,75	35,50
Borstomtrek (cm)	85,79	92,37	93,50	93,83
Pijpbeenomtrek (cm)	7,93	8,03	8,10	8,35
Leeftijd (d)	453	825	1 215	1 541
Verhouding schofthoogte/lengte	0,85	0,82	0,86	0,83

Gemiddeld resultaat van de lineaire beoordeling van ooien**Tabel 16 Aantal beoordeelde ooien, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken**

Kenmerk	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Vel fijnheid	22	5,14	1,78	Gemiddeld
Vetheidsgraad	22	2,91	1,51	Mager
Staart fijnheid	22	4,50	1,50	Gemiddeld
Staarthoogte	22	8,09	0,53	Hoog tot zeer hoog
Helling kruis	22	2,55	1,06	Licht hellend
Ronding bout in profiel	22	2,11	0,53	Plat
Ronding bout achter	22	1,73	0,48	Zeer plat
Boutdiepte	22	1,52	0,42	Zeer diep uitgesneden
Ruglijn	22	4,50	0,74	Horizontaal
Standen voorbenen voor	22	4,86	0,47	Correct
Standen voorbenen profiel	22	4,73	0,55	Correct
Standen achterbenen achter	22	4,41	0,85	Correct
Standen achterbenen profiel	22	4,18	1,01	Correct
Kop in profiel	22	6,09	0,43	Licht gewelfd
Staartlengte	22	4,36	0,79	Tot boven de hakken
Wol op buik	22	6,82	1,82	Weinig bewold
Leeftijd (dagen)	22	906		
Verhouding schofthoogte/lengte	22	0,83	0,05	

Lakens schaap - 3

Evolutie van gewicht en maten i.f.v. de leeftijd

Figuur 22 Evolutie van gewicht en maten van oien i.f.v. de leeftijd (maanden)

Het Lakens schaap is blijkbaar een van de weinige rassen waarbij het gewicht en de maten blijven toenemen met de leeftijd. In de beschrijving van het ras wordt immers gewezen op de eerder lage groeisnelheid. Nochtans is enige voorzichtigheid in de interpretatie noodzakelijk om redenen van de kleine aantallen waarop de gemiddelden zijn berekend.

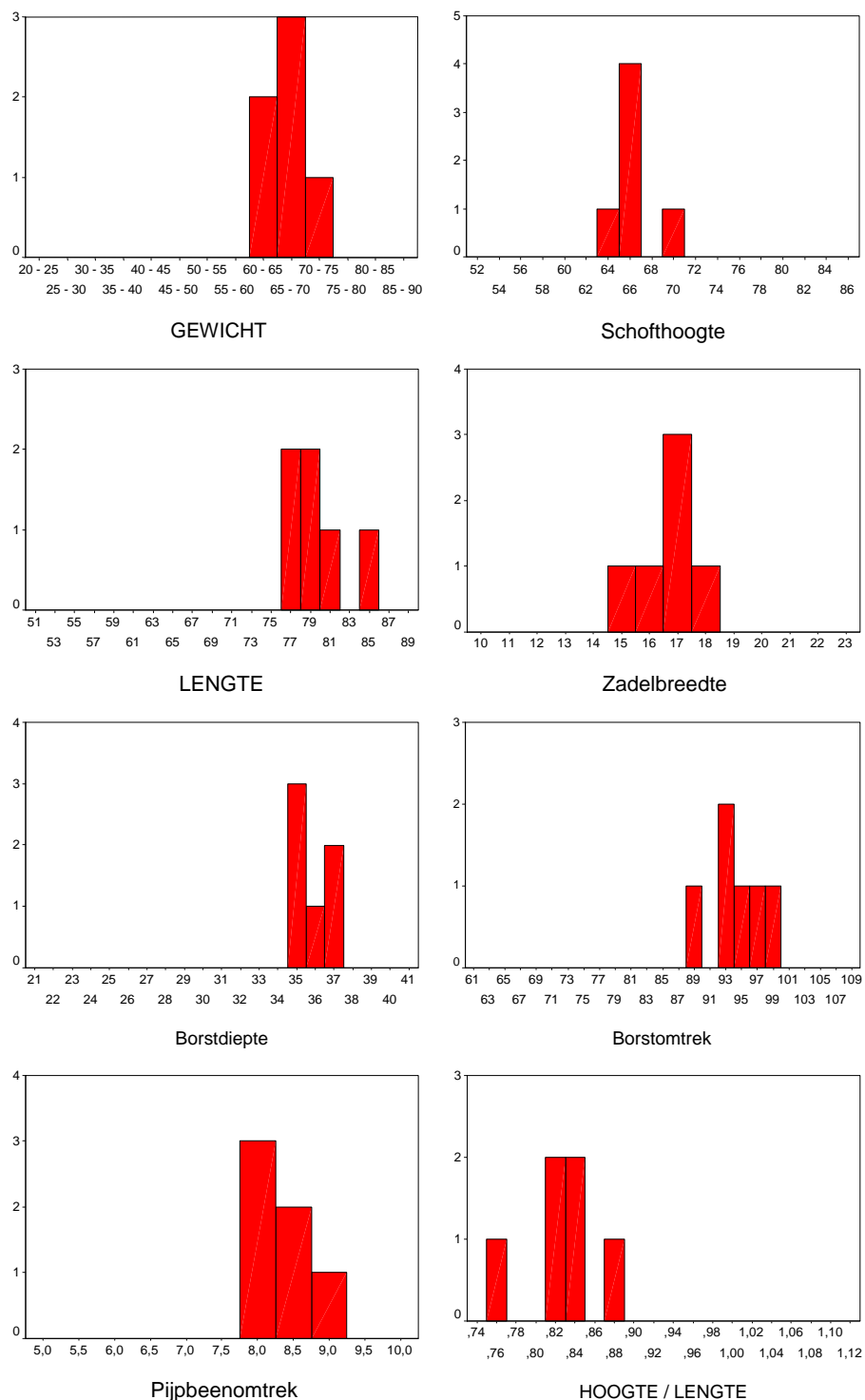
Frequentietabel van hoefkleur en wolkleur

Tabel 17 Frequentie van hoefkleur en wolkleur van de oien

Hoefkleur	%	Wolkleur	%
Gestreept bruin of rossig	4,5	Grijs of beige	5,6
Zwart	81,8	Gemiddeld bruin of rossig	72,2
Gestreept zwart	13,6	Donkerbruin	16,7
		Donkerbruin + zwart	5,6
Totaal	100,0	Totaal	100,0
Aantal beoordeelde oien	22	Aantal beoordeelde oien	18

Lakens schaap - 4

Frequentiediagrammen van het gewicht en de maten van volwassen oaien

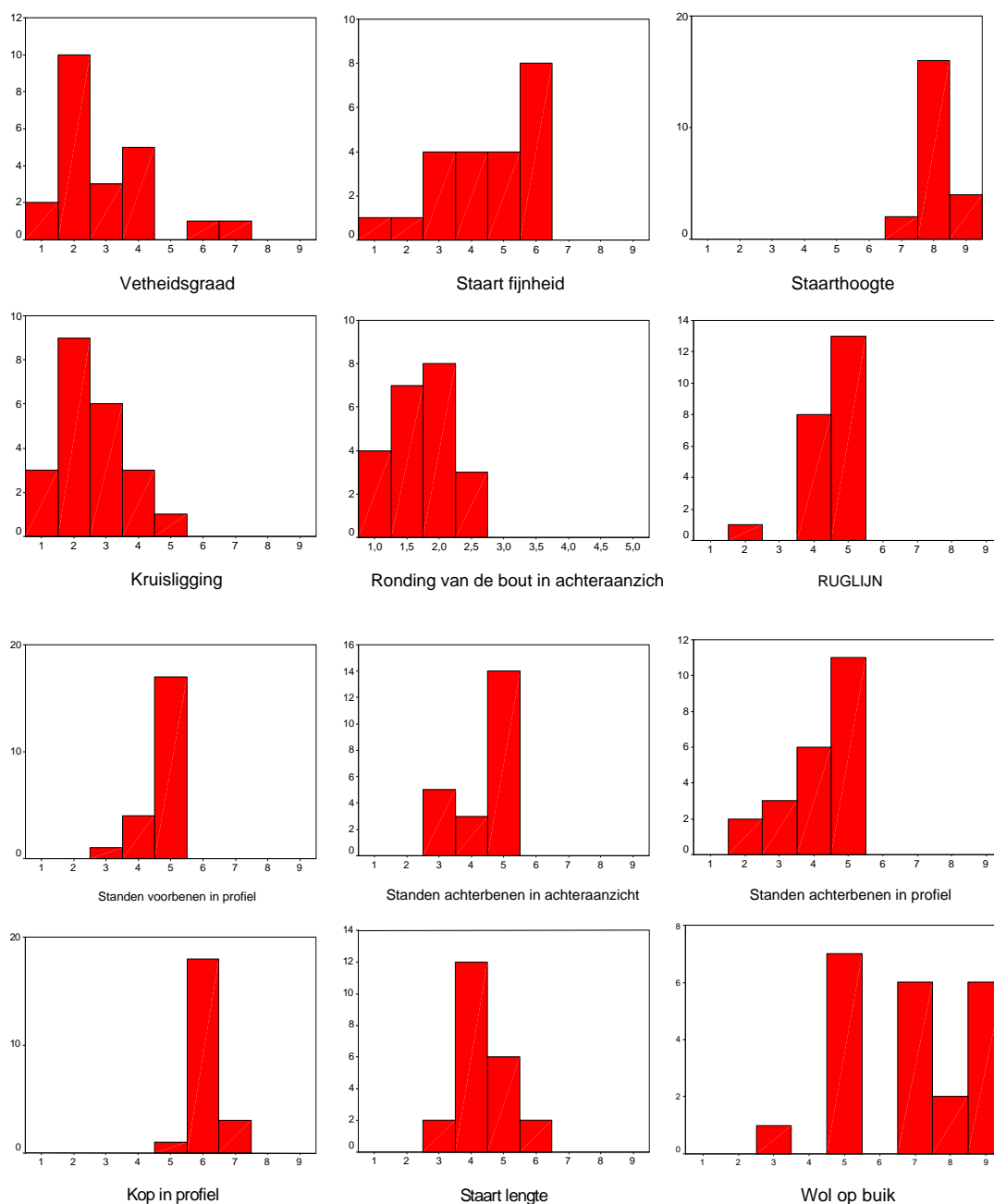

Figuur 23 Frequentiediagrammen van gewicht en maten van 6 volwassen oaien

Commentaar: Veel te weinig dieren om enige nuttige commentaar te geven.

Lakens schaap - 5

Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Figuur 24 Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Commentaar: De kleine groep dieren vertoont een behoorlijke vorm van uniformiteit behalve voor de fijnheid van de staart (s.a. = 1,50) en de kruisligging (s.a. = 1,06). Deze uniformiteit wordt sterk in de hand gewerkt door het feit dat deze schapen slechts op drie bedrijven voorkomen. Opvallend is de zeer hoge staarthoogte, de vrij horizontale kruisligging en de codering van het kenmerk 'wol op de buik'.

7.6 Mergellandschaap - 1

Foto 6

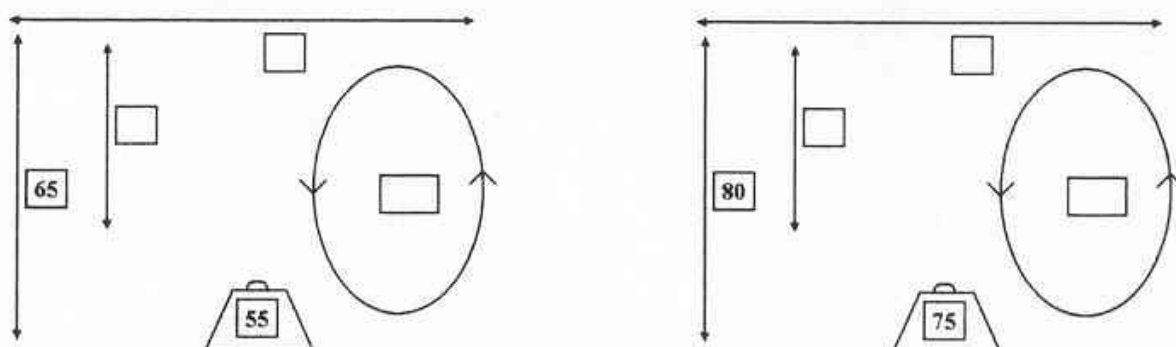
Beschrijving en karakteristieken van het ras

Het Mergellandschaap kwam begin deze eeuw nog op vrij grote schaal voor in zijn natuurlijk milieu, de schrale kalkgraslanden van de Mergelstreek, het Oosten van Limburg, het Noorden van Luik en in het Nederlandse Zuid-Limburg. Het ras werd nieuw leven ingeblazen door de overgebleven restpopulaties te mengen met niet-typische Kempense schapen.

Het Mergellandschaap is een groot, lang landschaap voorzien van een ruime vacht met bewolde buik. De kop is lang en smal met convexe neuslijn. De neusspiegel is gepigmenteerd. De romp is lang en smal, maar wel stevig gespierd. De staart is lang en reikt tot aan de hak en is bewold. De wol is lang, recht tot licht golvend. De kleur van de vacht is overal bleekbeige tot crèmekleurig. Kraag en manen zijn toegestaan.

Mergelland-ooien krijgen meestal tweelingen en lammeren gemakkelijk af.

Vooropgestelde standaardmaten voor volwassen oaien en rammen (> 3 jaar)

Figuur 25 Standaardmaten voor volwassen oaien (links) en rammen (rechts)

Mergellandschaap - 2**Gemiddelde maten van de ooien i.f.v. de leeftijd****Tabel 18 Gemiddeld gewicht en maten van ooien per leeftijdsgroep**

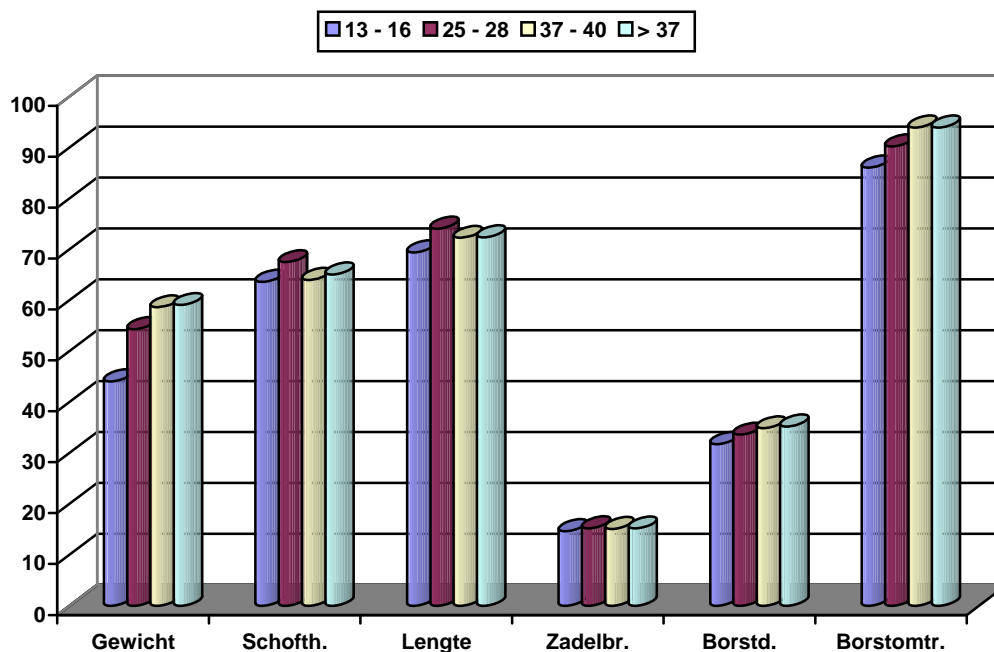
Kenmerk	Leeftijdsgroep (maanden)			
	13 – 16	25 – 28	37 – 40	> 37
Aantal gemeten ooien	13	16	9	14
Gewicht (kg)	44,08	54,34	58,64	59,09
Schofthoogte (cm)	63,65	67,50	64,00	65,11
Lengte (cm)	69,42	74,06	72,28	72,36
Zadelbreedte (cm)	14,65	15,25	15,09	15,20
Borstdiepte (cm)	31,77	33,63	34,89	35,21
Borstomtrek (cm)	86,08	90,25	93,94	93,96
Pijpbeenomtrek (cm)	7,65	8,00	8,14	8,09
Leeftijd (d)	428	803	1 178	1 584
Verhouding schofthoogte/lengte	0,92	0,91	0,89	0,90

Gemiddeld resultaat van de lineaire beoordeling van ooien**Tabel 19 Aantal beoordeelde ooien, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken**

Kenmerk	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Vel fijnheid	44	2,43	2,14	Fijn
Vetheidsgraad	44	2,77	2,20	Mager
Staart fijnheid	44	3,20	1,44	Fijn
Staarthoogte	44	6,64	1,82	Hoog
Helling kruis	44	4,64	2,00	Gemiddeld hellend
Ronding bout in profiel	44	1,10	0,33	Zeer plat
Ronding bout achter	44	1,07	0,23	Zeer plat
Boutdiepte	44	1,03	0,17	Zeer diep uitgesneden
Ruglijn	44	4,73	0,54	Horizontaal
Standen voorbenen voor	44	4,64	0,65	Correct
Standen voorbenen profiel	44	4,52	0,55	Correct
Standen achterbenen achter	44	4,45	0,93	Correct
Standen achterbenen profiel	44	4,18	0,90	Correct
Kop profiel	44	6,39	0,58	Licht gewelfd
Staartlengte	44	5,48	0,63	Tot onder de hakken
Buik wol	44	4,68	1,58	Half bewold
Leeftijd (dagen)	44	931		
Verhouding schofthoogte/lengte	44	0,91	0,06	

Mergellandschaap - 3

Evolutie van gewicht en maten i.f.v. de leeftijd

Figuur 26 Evolutie van gewicht en maten van oaien i.f.v. de leeftijd (maanden)

De hoogte (schofthoogte), lengte, breedte (zadelbreedte) en diepte (borstdiepte) die volwassen oaien bereiken, zijn reeds volledig bereikt op de leeftijd van 13 – 16 maanden. Alleen bij de borstomtrek is er nog een lichte en bij het gewicht een belangrijke toename naargelang de leeftijd.

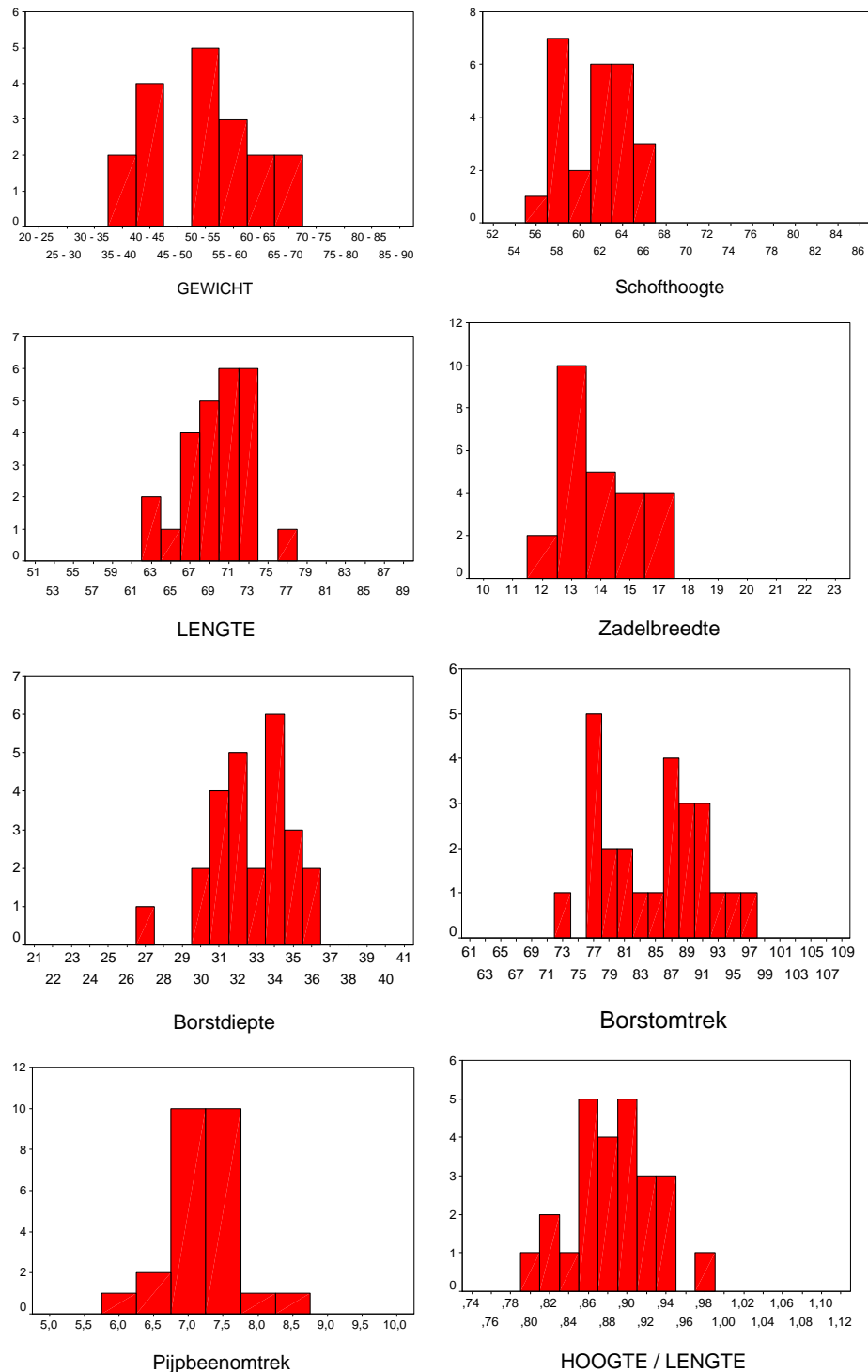
Frequentietabel van hoefkleur en wolkleur

Tabel 20 Frequentie van hoefkleur en wolkleur van oaien

Hoefkleur	%	Wolkleur	%
Gestreept wit	2,3	Wit	6,8
Gestreept bruin of rossig	4,5	Grijs of beige	2,3
Zwart	75,0	Zwart	4,5
Gestreept zwart	18,2	Wit + grijs of beige	9,1
		Wit + helderbruin	20,5
		Grijs of beige + wit	4,5
		Helderbruin + wit	36,4
		Wit + grijs of beige + helderbruin	4,5
		Wit + Helderbruin + grijs of beige	4,5
		Grijs of beige + wit + helderbruin	2,3
		Grijs of beige + helderbruin + wit	4,5
Totaal	100,0	Totaal	100,0
Aantal beoordeelde oaien	44	Aantal beoordeelde oaien	44

Mergellandschap - 4

Frequentiediagrammen van het gewicht en de maten van volwassen oaien

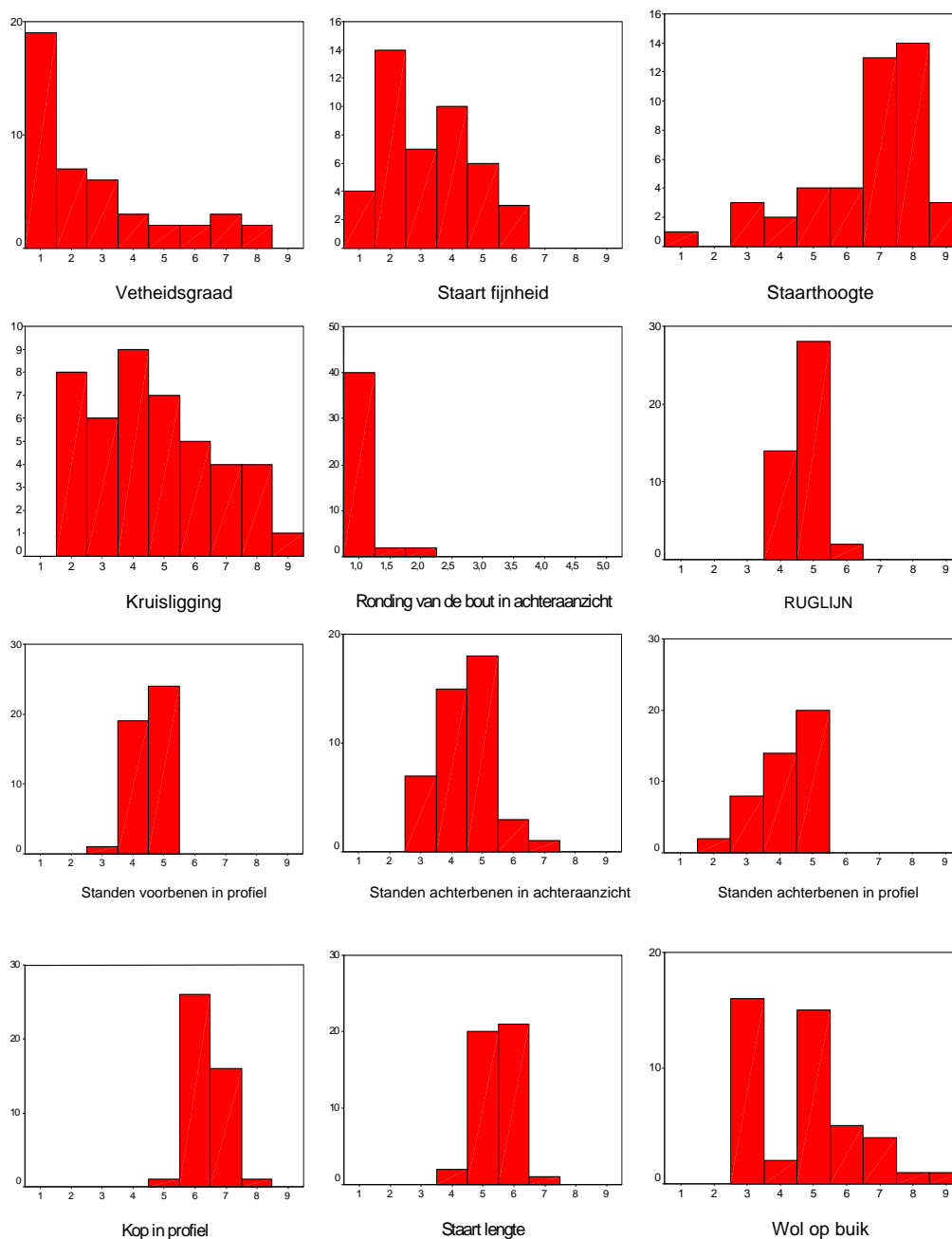

Figuur 27 Frequentiediagrammen van gewicht en maten van 14 volwassen oaien

Conclusie: Nogal wat variatie voor de meeste kenmerken.

Mergellandschap - 5

Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Figuur 28 Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Commentaar: Opmerkelijke uniformiteit met betrekking tot de ronding van de bout in achteraanzicht (s.a. = 0,23) en zeer grote variatie voor de kenmerken fijnheid van de staart (s.a. = 1,44), staarthoogte (s.a. = 1,82) en kruisligging (s.a. = 2,00). Nogal wat ooien hebben (licht) onderstandige achterbenen.

7.7 Vlaams Kuddeschaap - 1

Foto 7

Beschrijving en karakteristieken van het ras

Het Vlaams Kuddeschaap gaat terug op de kuddes van de laatste herders in het Waasland en werd geselecteerd in de richting van een robuust en economisch rendabel schaap, dat zich leent tot extensieve begrazing. Het Vlaams Kuddeschaap staat hoog op de sterke poten en heeft een lang gevuld lichaam.

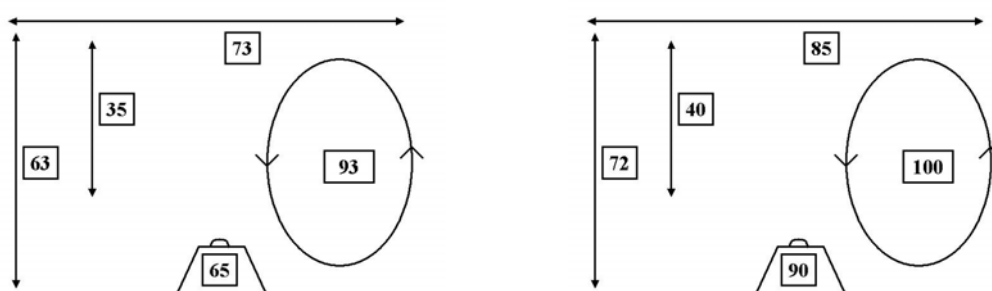
De borst is voldoende diep en rond, de rug is lang en sterk. De bil is zowel in profiel als in achteraanzicht vrij plat. De staart is lang en hangt tot op de hak. De wol is cr emekleurig, tamelijk fijn, licht spiraalvormig.

De kop is kort behaard, satijnglanzend, tot achter de oren. Hij is wit, leigrijs tot helder vos. Het neusbeen is zacht gebogen, de neusspiegel bij voorkeur gepigmenteerd.

De poten zijn onbewold, lang maar tevens zeer stevig en robuust. Het hele kleurengamma tussen wit, over helder vos, tot leigrijs komt voor.

Het Vlaams Kuddeschaap heeft een gemiddelde worpgrootte van 1,7 lammeren per jaar.

Vooropgestelde standaardmaten voor volwassen oeien en rammen (> 3 jaar)

Figuur 29 Standaardmaten voor volwassen oeien (links) en rammen (rechts)

Vlaams Kuddeschaap - 2

Gemiddelde maten van de oaien i.f.v. de leeftijd

Tabel 21 Gemiddeld gewicht en maten van oaien per leeftijdsgroep

Kenmerk	Leeftijdsgroep (maanden)				
	13 – 16	17 – 20	25 – 28	37 – 40	> 37
Aantal gemeten oaien	4 - 10	179	8	0	20
Gewicht (kg)	41,13	51,40	51,95		64,31
Schofthoogte (cm)	58,30	60,22	58,84		63,28
Lengte (cm)	68,70	69,74	71,25		72,90
Zadelbreedte (cm)	13,93	15,92	15,14		17,43
Borstdiepte (cm)	30,52	31,96	32,19		35,10
Borstomtrek (cm)	78,25	87,46	83,56		96,50
Pijpbeenomtrek (cm)	7,60	8,30	8,11		8,67
Leeftijd (d)	468	584	843		1 284
Verhouding schofthoogte/lengte	0,85	0,87	0,83		0,87

Het merendeel van de oaien van het Vlaamse Kuddeschaap zijn pas in het najaar beoordeeld zodat veel dieren ouder waren dan 13 – 16 maand. Daarom is in tabel 21 een kolom toegevoegd met de gemiddelde maten in de leeftijdsgroep 17 – 20 maanden.

Gemiddeld resultaat van de lineaire beoordeling van oaien

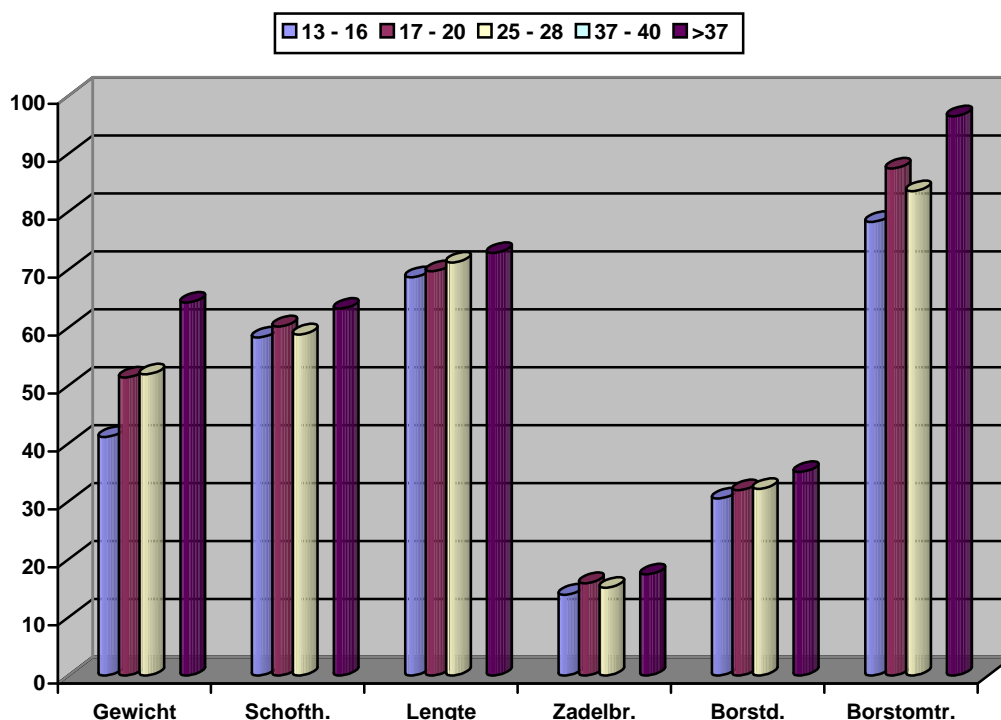
Tabel 22 Aantal beoordeelde oaien, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken

Kenmerk	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Vel fijnheid	217	6,20	1,31	Eerder dik
Vetheidsgraad	217	4,53	1,91	Gemiddeld
Staart fijnheid	216	4,32	1,80	Gemiddeld
Staarthoogte	217	5,28	1,93	Gemiddeld
Helling kruis	217	5,60	1,83	Gemiddeld hellend
Ronding bout in profiel	217	2,57	0,87	Plat
Ronding bout achter	217	2,33	0,75	Plat
Boutdiepte	217	1,76	0,58	Zeer diep uitgesneden
Ruglijn	217	4,85	0,38	Horizontaal
Standen voorbenen voor	217	4,94	0,27	Correct
Standen voorbenen profiel	217	4,68	0,61	Correct
Standen achterbenen achter	217	4,68	0,80	Correct
Standen achterbenen profiel	217	4,62	0,70	Correct
Kop in profiel	216	5,63	0,57	Zeer licht gewelfd
Staartlengte	216	4,48	1,13	Tot boven de hakken
Wol op buik	217	2,09	2,05	Sterk bewold
Leeftijd (dagen)	217	653		
Verhouding schofthoogte/lengte	217	0,86	0,05	

Vlaams Kuddeschaap - 3

Evolutie van gewicht en maten i.f.v. de leeftijd

Figuur 30 Evolutie van gewicht en maten van oaien i.f.v. de leeftijd (maanden)

Van het Vlaams Kuddeschaap werden geen oaien gemeten in de leeftidsinterval 37 – 40 maanden (zie tabel 21). In figuur 30 is de leeftidsgroep 17 – 20 maanden toegevoegd. Bij dit ras wordt een merkwaardige uitgroei vastgesteld waarbij de schofthoogte, de zadelbreedte en de borstdiepte en vooral de borstomtrek nog duidelijk toenemen in de latere leeftidsfase. Vanzelfsprekend geldt dit ook voor het gewicht.

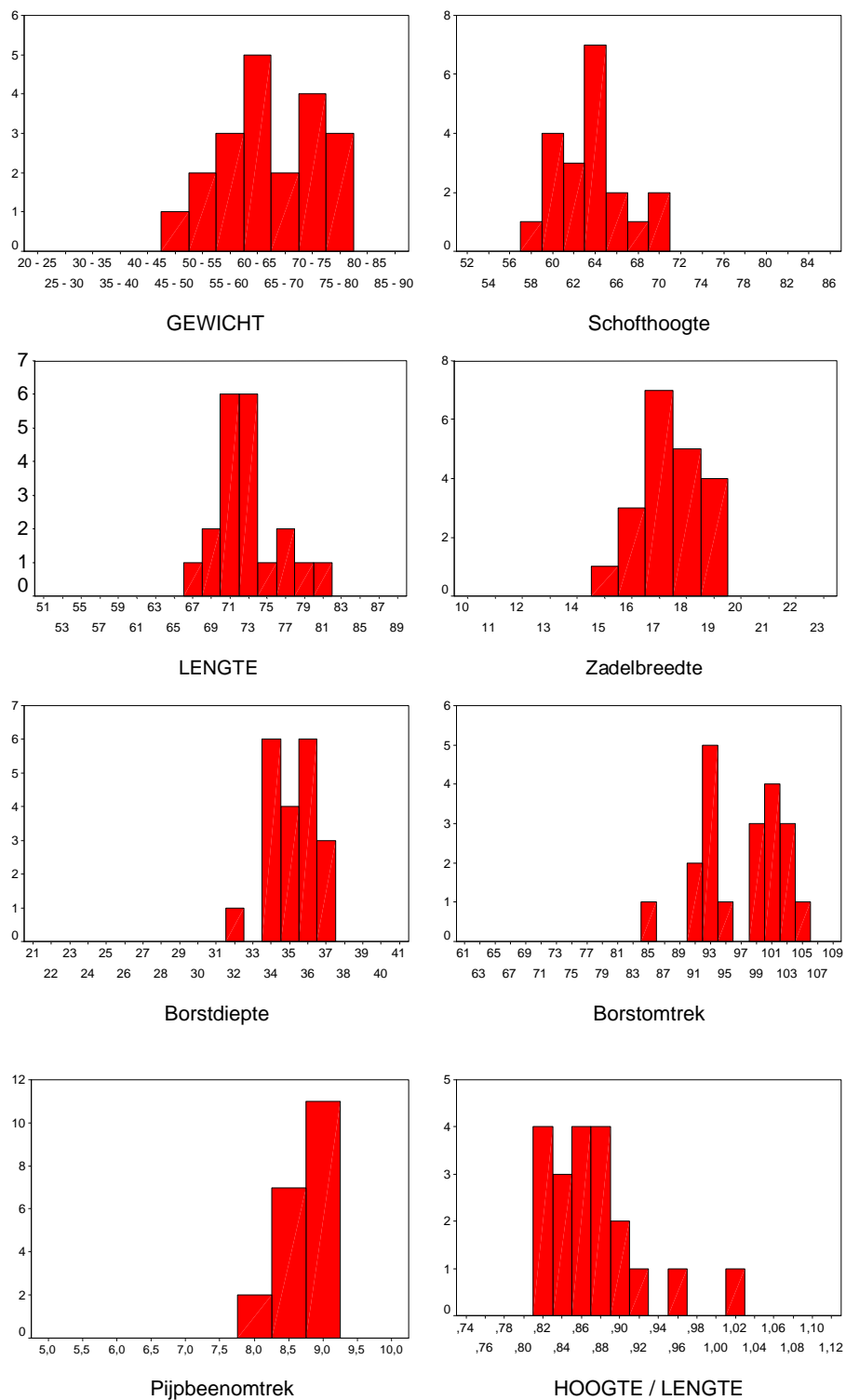
Frequentietabel van hoefkleur en wolkleur

Tabel 23 Frequentie van hoefkleur en wolkleur van oaien

Hoefkleur	%	Wolkleur	%
Gestreept wit	0,9	Grijs of beige	4,3
Gestreept bruin of rossig	0,5	Helderbruin	11,9
Zwart	88,9	Gemiddeld bruin of rossig	63,3
Gestreept zwart	9,7	Donkerbruin	13,8
		Zwart	6,2
		Gemiddeld bruin of rossig + wit	0,5
Totaal	100,0	Totaal	100,0
Aantal beoordeelde oaien	217	Aantal beoordeelde oaien	210

Vlaams Kuddeschaap - 4

Frequentiediagrammen van het gewicht en de maten van volwassen ooen

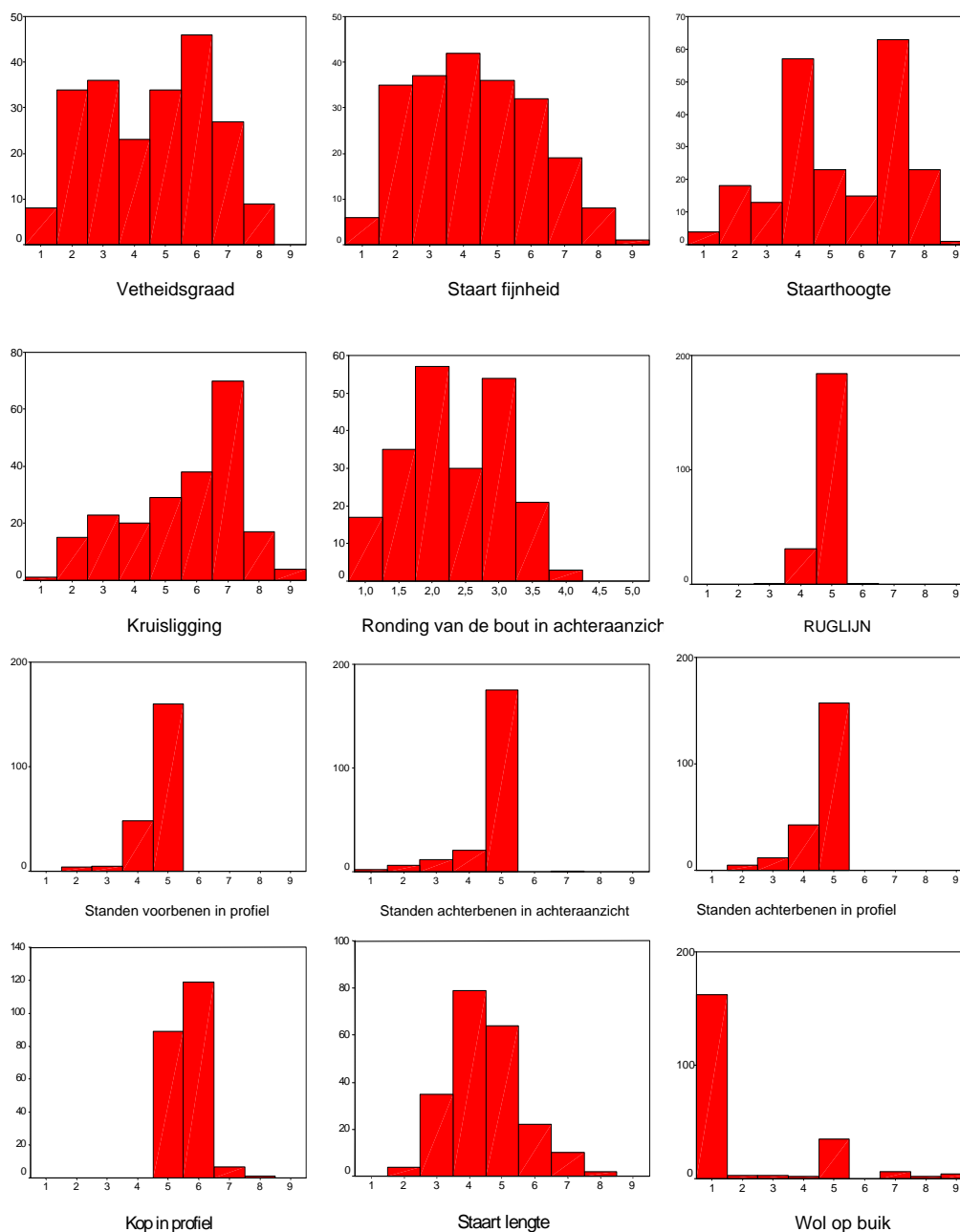

Figuur 31 Frequentiediagrammen van gewicht en maten van 20 volwassen ooen

Commentaar: Redelijke uniformiteit.

Vlaams Kuddeschaap - 5

Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Figuur 32 Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Commentaar: Opvallend grote variatie voor de kenmerken fijnheid van de staart (s.a. = 1,80), staarthoogte (s.a. = 1,93), kruisligging (s.a. = 1,83) en ronding van de bout in achteraanzicht (s.a. = 0,75). Bijzondere uniformiteit voor de ruglijn (s.a. = 0,38) en standen voorbenen in profiel (s.a. = 0,61). Schapen met zeer uiteenlopende vetheidsgraad.

7.8 Vlaams schaap - 1

Foto 8

Beschrijving en karakteristieken van het ras

Het Vlaams schaap behoort tot de groep van kust- en polderschape die eeuwenlang de drassige weiden begraasden in de lagere gebieden gelegen aan de Noordzee. Het werd aan de landbouwuniversiteit van Wageningen omwille van zijn vruchtbaarheid ingezet om te kruisen met de Texelaar om een nieuw ras, de Swifter, te kweken.

Het is een groot tot zeer groot schaap, dat hoog op de poten staat, met een lang lijf, dat volledig bewold is, met inbegrip van de buik en de lange staart. Deze hangt tot aan het spronggewicht. De wol is lang, golvend, zijde-achtig en licht krullend aan de uiteinden. De niet gewassen vacht kan 5 tot 7 kg wegen.

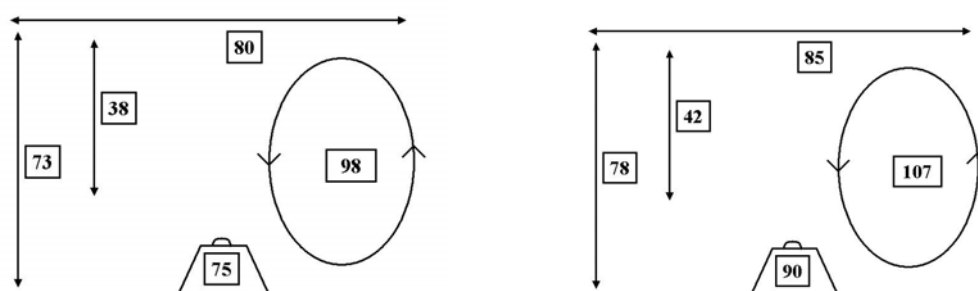
De rug is licht doorgezakt achter de schoft. Kop, ledematen en wol zijn wit van kleur. De neus is gebogen en de grote oren staan horizontaal tot licht afhankelijk.

De neusspiegel en hoeven zijn bij voorkeur licht van kleur. De dieren zijn ongehoord.

Het Vlaams schaap is zeer handtam.

Het ras is melkrijk en zeer vruchtbaar. Vierlingen zijn geen uitzondering. Het brengt gemakkelijk zelfstandig drielingen groot. De slachtopbrengst is matig, de wolproductie overvloedig.

Vooropgestelde standaardmaten voor volwassen oaien en rammen (> 3 jaar)

Figuur 33 Standaardmaten voor volwassen oaien (links) en rammen (rechts)

Vlaams schaap - 2**Gemiddelde maten van de ooien i.f.v. de leeftijd****Tabel 24 Gemiddeld gewicht en maten van ooien per leeftijdsgroep**

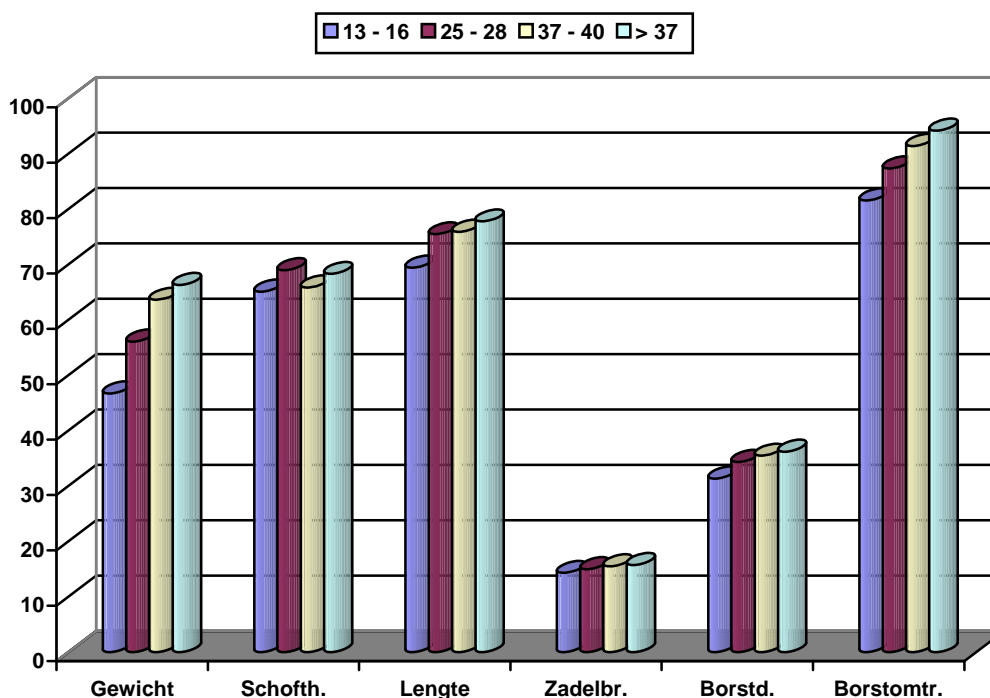
Kenmerk	Leeftijdsgroep (maanden)			
	13 – 16	25 – 28	37 – 40	> 37
Aantal gemeten ooien	20 - 22	10 - 12	9	25 - 26
Gewicht (kg)	46,69	56,08	63,61	66,31
Schofthoogte (cm)	65,09	68,96	65,83	68,30
Lengte (cm)	69,41	75,46	75,89	77,77
Zadelbreedte (cm)	14,30	14,97	15,48	15,72
Borstdiepte (cm)	31,32	34,33	35,47	36,20
Borstomtrek (cm)	81,57	87,33	91,39	94,15
Pijpbeenomtrek (cm)	7,67	8,00	8,09	8,12
Leeftijd (d)	461	845	1 200	1 577
Verhouding schofthoogte/lengte	0,94	0,91	0,87	0,88

Gemiddeld resultaat van de lineaire beoordeling van ooien**Tabel 25 Aantal beoordeelde ooien, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken**

Kenmerk	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Vel fijnheid	72	5,19	1,48	Gemiddeld
Vetheidsgraad	72	2,72	1,70	Mager
Staart fijnheid	72	2,87	1,77	Fijn
Staarthoogte	72	5,22	2,04	Gemiddeld
Helling kruis	72	5,51	2,25	Gemiddeld hellend
Ronding bout in profiel	72	1,67	0,79	Zeer plat
Ronding bout achter	72	1,49	0,50	Zeer plat
Boutdiepte	72	1,22	0,37	Zeer diep uitgesneden
Ruglijn	72	4,42	0,73	Horizontaal
Standen voorbenen voor	72	4,31	0,90	Correct
Standen voorbenen profiel	72	4,35	0,97	Correct
Standen achterbenen achter	72	4,42	0,88	Correct
Standen achterbenen profiel	72	4,39	0,97	Correct
Kop in profiel	72	6,01	0,62	Licht gewelfd
Staartlengte	64	3,30	1,03	Neiging tot kort
Wol op buik	72	5,10	2,96	Half bewold
Leeftijd (dagen)	72	980		
Verhouding schofthoogte/lengte	72	0,91	0,05	

Vlaams schaap - 3

Evolutie van gewicht en maten i.f.v. de leeftijd

Figuur 34 Evolutie van gewicht en maten van oien i.f.v. de leeftijd (maanden)

Voor alle parameters, de schofthoogte uitgezonderd, is er een toename vast te stellen in de opeenvolgende leeftijdsgroepen. Het is blijkbaar het enige ras waarvan de ooi haar volwassen gewicht nog niet bereikt heeft in het leeftijdsinterval 37 – 40 maanden.

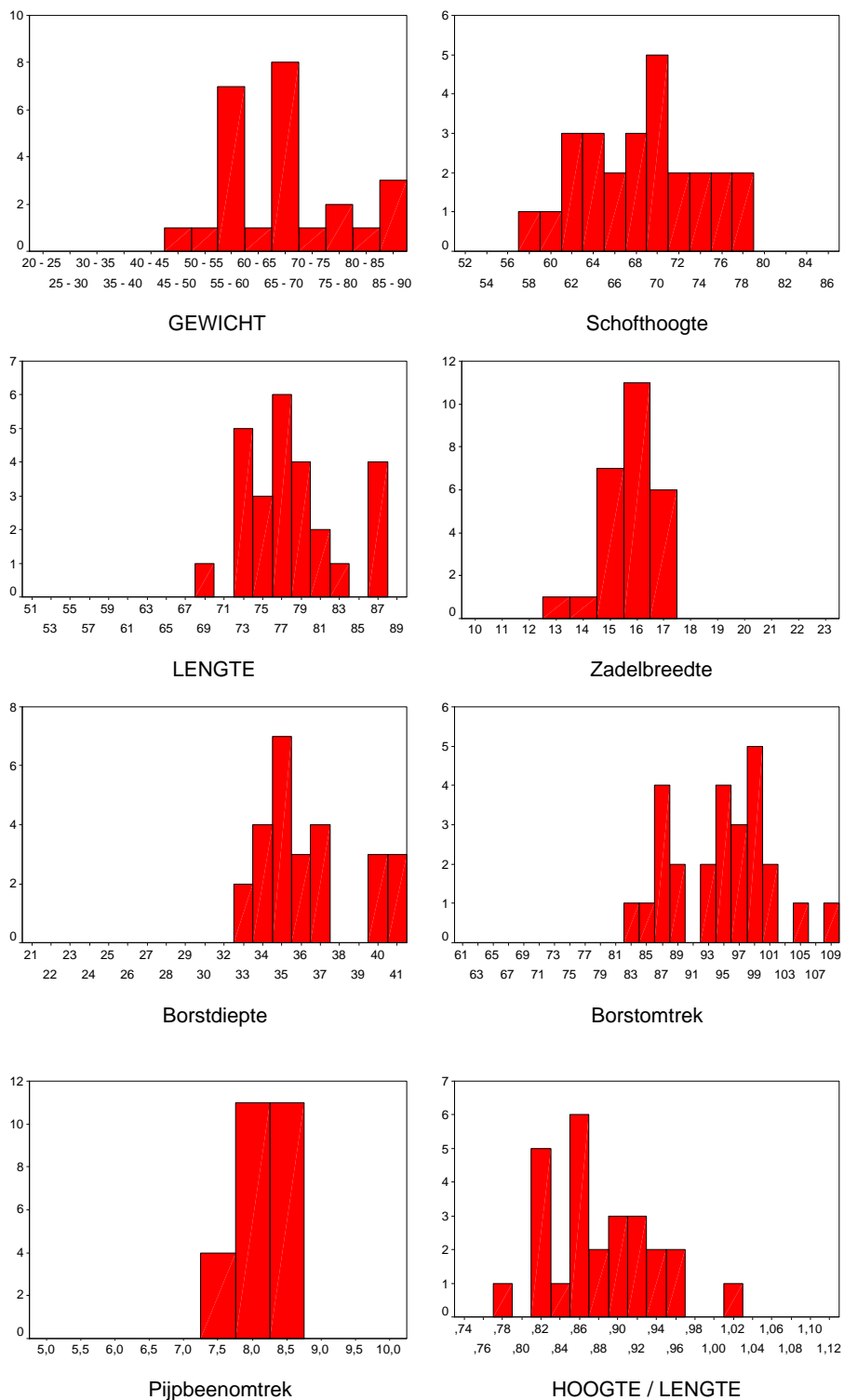
Frequentietabel van hoefkleur en wolkleur

Tabel 26 Frequentie van hoefkleur en wolkleur van oien

Hoefkleur	%	Wolkleur	%
Wit	47,2	Wit	93,1
Gestreept wit	13,9	Grijs of beige	1,4
Gestreept bruin of rossig	1,4	Wit + grijs of beige	1,4
Zwart	11,1	Wit + helderbruin	1,4
Gestreept zwart	26,4	Wit + helderbruin + zwart	2,8
Totaal	100,0	Totaal	100,0
Aantal beoordeelde oien	72	Aantal beoordeelde oien	72

Vlaams schaap - 4

Frequentiediagrammen van het gewicht en de maten van volwassen ooen

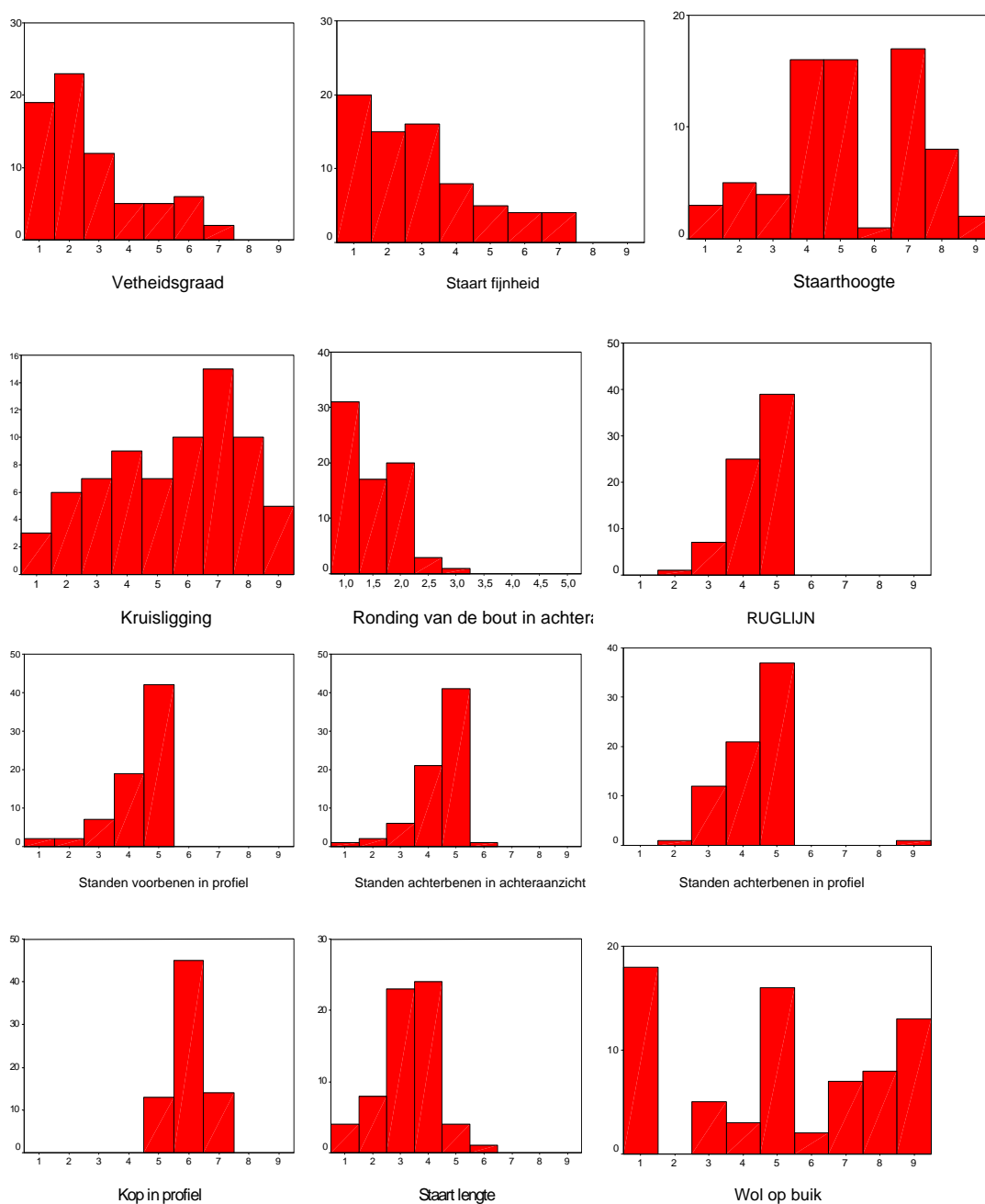
Figuur 35 Frequentiediagrammen van gewicht en maten van 26 volwassen ooen

Commentaar: Grote variatie inzake vooral schofthoogte en borstomtrek.

Vlaams schaap - 5

Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

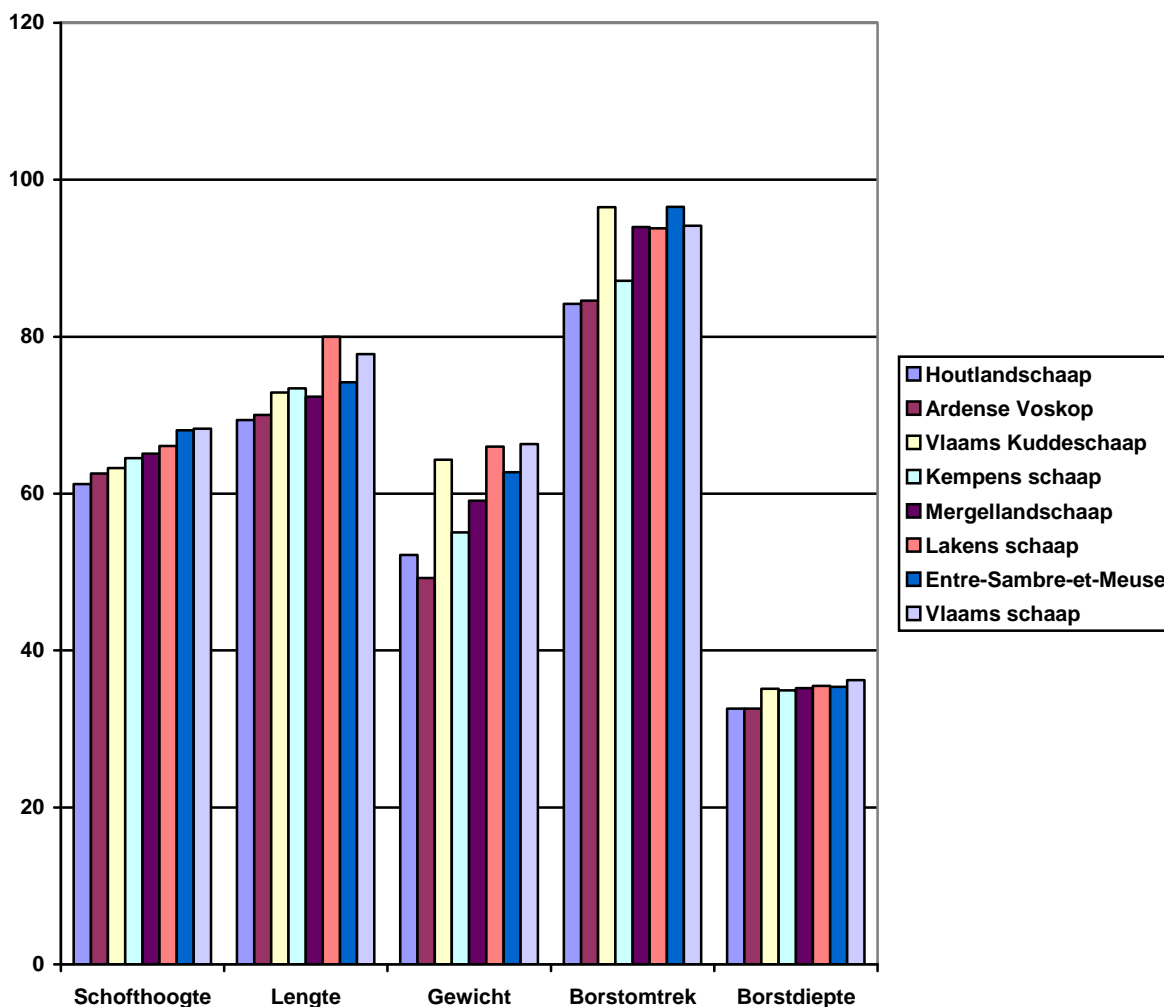

Figuur 36 Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken

Commentaar: Weinig uniformiteit voor de kenmerken staartfijnheid (s.a. = 1,77), staarthoogte (s.a. = 2,04) en kruisligging (s.a. = 2,25) en wol op de buik (s.a. = 2,96).

7.9 Rassenvergelijking inzake gewicht en maten

Figuur 37 Rassenvergelijking op basis van het gewicht en enkele maten van volwassen oaien

In figuur 37 zijn van de hiervoor besproken schapenrassen het gewicht en de belangrijkste maten schematisch weergegeven. De rassen zijn gerangschikt naar toenemende schofthoogte. Uit de figuur blijkt dat over het algemeen een hogere schofthoogte gepaard gaat met meer lengte, meer gewicht en meer borstomtrek. Inzake borstdiepte kan besloten worden dat het Houtlandschaap en de Ardense Voskop dezelfde borstdiepte hebben die kleiner is dan deze van de zes andere rassen. In verhouding tot de andere rassen heeft het Vlaams Kuddeschaap een duidelijk grotere borstomtrek en het Lakens schaap een grotere lengte.

7.10 Onderlinge situering van de rassen naar gemiddelde score van de lineaire beoordeling van een aantal kenmerken

In de tabel 27 worden de tot nog toe besproken schapenrassen onderling vergeleken voor een aantal lineair beoordeelde kenmerken. In elk vakje is voor het betreffende ras en kenmerk de gemiddelde toegekende score gegeven. Onderaan tabel 27 is als hulp bij de interpretatie van de gemiddelde scores de beschrijving gegeven van de laagste en hoogste score van elk lineair beoordeeld kenmerk.

Tabel 27 Situering van de rassen op basis van het gemiddeld resultaat van de toegekende score voor lineaire beoordeling van een aantal kenmerken

Kenmerk	Rassen							
	Houtland	Mergelland	Entre-Sambre-et-Meuse	Vlaams Kudde	Kempens	Lakens	Ardense Voskop	Vlaams
Velfijnheid	4,18	2,43	2,45	6,20	5,60	5,14	2,17	5,19
Vetheidsgraad	2,53	2,77	3,87	4,53	1,95	2,91	2,91	2,72
Staartfijnheid	2,55	3,20	2,80	4,32	2,83	4,50	2,85	2,87
Staarthoogte	5,65	6,64	6,52	5,28	6,32	8,09	5,46	5,22
Helling kruis	5,41	4,64	5,12	5,60	4,80	2,55	5,70	5,51
Ronding bout in profiel	1,37	1,10	1,23	2,57	1,59	2,11	1,19	1,67
Ronding bout achteraan	1,29	1,07	1,20	2,33	1,29	1,73	1,13	1,49
Boutdiepte	1,22	1,03	1,08	1,76	1,08	1,52	1,10	1,22
Ruglijn	3,84	4,73	4,52	4,85	4,05	4,50	4,31	4,42
Stand voorb. vooraanzicht	4,42	4,64	4,46	4,94	4,54	4,86	4,46	4,31
Stand voorb. in profiel	4,04	4,52	3,78	4,68	3,95	4,73	3,97	4,35
Stand achterb. achteraan	4,16	4,45	4,03	4,68	4,20	4,41	3,76	4,42
Stand achterb. in profiel	3,91	4,18	3,12	4,62	4,46	4,18	3,48	4,39
Kop in profiel	6,27	6,39	6,09	5,63	6,49	6,09	6,35	6,01
Staartlengte	4,97	5,48	4,24	4,48	5,92	4,36	5,56	3,30

Kenmerk	Beschrijving		Kenmerk	Beschrijving	
	Score 1	Score 9		Score 1	Score 9
Velfijnheid	<i>Zeer fijn</i>	<i>Zeer dik</i>	Ruglijn	<i>Erge zadelrug</i>	<i>Zeer gebocheld</i>
Vetheidsgraad	<i>Zeer mager</i>	<i>Zeer vet</i>	Standen voorbenen vooraanzicht	<i>Zeer X-benig</i>	<i>Zeer O-benig</i>
Staartfijnheid	<i>Zeer fijn</i>	<i>Zeer dik</i>	Standen voorbenen in profiel	<i>Zeer onderstandig</i>	<i>Zeer steil</i>
Staarthoogte	<i>Zeer laag</i>	<i>Zeer hoog</i>	Standen achterbenen achteraanzicht	<i>Zeer X-benig</i>	<i>Zeer O-benig</i>
Helling kruis	<i>Horizontaal</i>	<i>Zeer hellend</i>	Standen achterbenen in profiel	<i>Zeer onderstandig</i>	<i>Zeer steil</i>
Ronding bout in profiel	<i>Zeer plat</i>	<i>Zeer rond</i>	Kop in profiel	<i>Ingedeukt</i>	<i>Duidelijk gewelfd</i>
Ronding bout achteraanzicht	<i>Zeer plat</i>	<i>Zeer rond</i>	Staartlengte	<i>Kort (± 10 cm)</i>	<i>Lang (± 50 cm)</i>
Boutdiepte	<i>Zeer diep uitgesneden</i>	<i>Vol</i>			

Op basis van de informatie vermeld in tabel 27 wordt in het volgende overzicht per lineair beoordeeld kenmerk de rassen vermeld met een score die nogal afwijkt van deze van de andere rassen.

Velfijnheid

Het Vlaams Kuddeschaap kenmerkt zich door een dik vel – het Mergelland schaap, het Entre-Sambre-et-Meuse schaap en de Ardense Voskop door een fijn vel.

Vetheidsgraad

De vetheidsgraad van een kudde schapen is sterk afhankelijk van de bedrijfsvoering. De rassen Entre-Sambre-et-Meuse en Vlaams Kuddeschaap hebben doorgaans een hogere vetheidsgraad en het Kempens ras een lagere vetheidsgraad dan de andere rassen.

Staartfijnheid

Het Vlaams Kuddeschaap en het Lakens schaap hebben een wat dikkere staart dan de andere rassen.

Staarthoogte

Het Lakens schaap heeft een opvallend hoge staart.

Helling van het kruis

Het Lakens schaap onderscheidt zich van de andere rassen door zijn horizontaal tot licht hellend kruis.

Ronding bout en boutdiepte

Alle rassen hebben een 'zeer platte' ronding en zijn zeer diep uitgesneden. Enkel het Vlaams kuddeschaap behaalt licht hogere scores voor gespierdheid.

Ruglijn

Het Houtland schaap vertoont een zeer lichte zadelrug.

Benen (voorbene – achterbene)

Volgens de lineaire beoordeling (figuur 2, blz. 13) mogen de voorbene en de achterbene als correct beschouwd worden. Nochtans zijn er in de meeste rassen nogal wat ooiën die neigen naar onderstandigheid en X-benigheid. Het Entre-Sambre-et-Meuse schaap evenwel is licht onderstandig in de voorbene en onderstandig in de achterbene. Het Kempens ras is licht onderstandig in de voorbene. De Ardense Voskop is licht onderstandig in de voorbene en de achterbene en licht X-benig in de achterbene.

Staartlengte

Het Kempens schaap heeft een eerder lange en het Vlaams schaap een eerder korte staart.

7.11 Schatting van het levend gewicht van een ooi

Gebruik makend van het gewicht en de maten van de bedreigde schapen in de database en wetend dat fokkers geïnteresseerd zijn in de kennis van het levend gewicht van hun ooiën hebben de auteurs bij middel van een meervoudige lineaire regressieanalyse formules opgesteld waarbij het levend gewicht van ooiën geschat wordt aan de hand van enkele metingen op het schaap. Hierna worden formules gegeven voor de schatting van het levend gewicht van ooiën van twee leeftijdsgroepen;

- ouder dan 13 maanden
- leeftijd tussen 13 en 20 maanden

In elk van deze leeftijdsgroepen worden schattingen gegeven over alle rassen en van elk ras afzonderlijk.

Bij de keuze van de schattingsformules hebben de auteurs zich laten leiden door drie motieven:

- 1) de schatting moet een voldoende betrouwbaarheid hebben,
- 2) er worden zo weinig mogelijk parameters in de formule opgenomen,
- 3) we maken gebruik van parameters die zelfs door een minder ervaren schapenfokker gemakkelijk meetbaar zijn. Aldus zijn de parameters pijpbeenomtrek, zadelbreedte en verhouding hoogte op lengte niet in de formules opgenomen.

In figuur 1, blz. 11, is op een foto van een schaap duidelijk aangegeven hoe een exacte meting van de betrokken parameters kan verkregen worden. Bij de meting van de borstomtrek dient de lintmeter behoorlijk aangetrokken worden, in geen geval ingesnoerd of er los omheen gelegd.

Ooiën ouder dan 13 maanden

De formule ziet er algemeen als volgt uit:

Geschat gewicht = a + b x borstomtrek + c x lengte + d x borstdiepte
---

Tabel 28   Regressievergelijkingen voor het schatten van het gewicht van een ooi ouder dan 13 maanden

Ras	a	b	c	d	Betrouwbaarheid
Alle rassen	- 76,312	0,716	0,439	1,018	Hoog
Houtlandschaap	- 83,234	0,999	0,378	0,720	Zeer hoog
Mergellandschaap	- 91,094	0,693	0,465	1,427	Hoog
Entre-Sambre-et-Meuse schaap	- 56,788	0,675	0,522	0,427	Matig
Vlaams Kuddeschaap	- 82,901	0,601	0,601	1,253	Zeer hoog
Kempens schaap	- 91,721	0,871	0,772	0,383	Hoog
Lakens schaap	- 67,740	0,542	0,645	0,862	Zeer hoog
Ardense Voskop	- 65,446	0,644	0,361	0,991	Hoog
Vlaams schaap	- 97,108	0,883	0,797	0,490	Zeer hoog

Het onderstaande voorbeeld illustreert de berekening van een geschat levend gewicht van een ooi van het ras Houtlandschaap met de volgende maten:

95 cm borstomtrek

78 cm lente

39 cm borstdiepte

Het gewogen gewicht van deze ooi bedroeg 71 kg.

A Formule "alle rassen"

$$\begin{aligned} \text{Gewicht} &= -76,312 + 0,716 \times 95 + 0,439 \times 78 + 1,018 \times 39 &= \\ &= -76,312 + 68,02 + 34,242 + 39,702 &= \\ & &= \text{afgerond } 66 \text{ kg} \end{aligned}$$

B Formule "Houtlandschaap"

$$\begin{aligned} \text{Gewicht} &= -83,234 + 0,999 \times 95 + 0,378 \times 78 + 0,720 \times 39 &= \\ &= -83,234 + 94,905 + 29,484 + 28,08 &= \\ & &= \text{afgerond } 69 \text{ kg} \end{aligned}$$

Het geschatte levend gewicht kan om 4 redenen afwijken van het gewogen gewicht:

- 1 de betrouwbaarheid van de schatting is nooit 100 %
- 2 elk schaap kan in zijn bouw afwijken van het gemiddelde
- 3 de vetheidsgraad (conditie) van het schaap
- 4 het schaap kan eventueel drachtig zijn.

De schapenhouder die bij de schatting van het gewicht wenst rekening te houden met de vetheidsgraad van de ooi, kan de volgende procedure volgen:

- 1) Bereken het geschatte gewicht op basis van de formule
- 2) Voor zeer magere schapen verlaagt u het geschatte gewicht met 1 kg
Voor vette of zeer vette schapen verhoogt u het geschatte gewicht met 1 respectievelijk 2 kg.

Ooien met een leeftijd tussen 13 en 20 maanden

De formule ziet er algemeen als volgt uit:

Geschat gewicht = a + b x borstomtrek + c x lengte + d x borstdiepte
---

Tabel 29 Regressievergelijkingen voor het schatten van het gewicht van een ooi in de leeftijdsgroep 13 – 20 maanden

Ras	a	b	c	D	Betrouwbaarheid
Alle rassen	-80,837	0,776	0,547	0,764	Hoog
Houtlandschaap	-60,743	1,295	-	-	Zeer hoog
Mergellandschaap	-44,644	1,031	-	-	Hoog
Vlaams Kuddeschaap	-73,774	0,541	0,547	1,244	Zeer hoog
Kempens schaap	-76,443	0,598	1,038	-	Hoog
Lakens schaap	-54,748	-	-	3,280	Zeer hoog
Ardense Voskop	-44,576	0,684	-	0,929	Matig

Voor sommige rassen volstaat de meting van slechts 1 kenmerk (Houtlandschaap, Mergellandschaap, Lakens schaap) om een betrouwbare schatting van het gewicht te kunnen berekenen.

Van de rassen Entre-Sambre-et-Meuse en Vlaams schaap konden op basis van de beschikbare gegevens geen regressievergelijkingen met een voldoende hoge betrouwbaarheid berekend worden. Voor de berekening van het geschatte levend gewicht van ooiën in deze leeftijdsgroepen en van deze beide rassen dient daarom de formule “Alle rassen” gebruikt worden. Voor de rassen Houtlandschaap, Mergellandschaap, Kempens schaap en Lakens schaap steunt de berekende vergelijking, alhoewel de betrouwbaarheid hoog is, op gegevens afkomstig van weinig dieren (minder dan 35) zodat de specifieke formules voor deze rassen eveneens met de nodige omzichtigheid moeten gebruikt worden.

Het onderstaande voorbeeld illustreert de berekening van een geschat levend gewicht van een ooi uit de leeftijdsgroep 13 – 20 maanden en van het ras Vlaamse Kuddeschaap met de volgende maten:

Borstomtrek 92 cm

Lengte 77 cm

Borstdiepte 34 cm

Het gewogen gewicht van deze ooi bedroeg 59 kg.

A Formule "alle rassen"

$$\begin{aligned} \text{Gewicht} &= -80,837 + 0,776 \times 92 + 0,547 \times 77 + 0,764 \times 34 &= \\ &= -80,837 + 71,392 + 42,119 + 25,976 &= \text{afgerond} \\ &59 \text{ kg} \end{aligned}$$

B Formule "Vlaamse Kuddeschaap"

$$\begin{aligned} \text{Gewicht} &= -73,774 + 0,541 \times 92 + 0,547 \times 77 + 1,244 \times 34 &= \\ &= -73,774 + 49,772 + 42,119 + 42,296 &= \text{afgerond} \\ &60 \text{ kg} \end{aligned}$$

Alhoewel het een schatting van het levend gewicht betreft, toch moet de meting van de drie karakteristieken voldoende precies gebeuren. Indien bijvoorbeeld voor borstomtrek, lengte en borstdiepte telkens 1 cm te veel gemeten wordt, zal het geschatte gewicht volgens de formule 'alle rassen' ongeveer 2 kg hoger liggen, als volgt berekend:

$$\begin{aligned} &+ 0,776 \text{ kg } (0,776 \times 1) \text{ ingevolge een grotere borstomtrek} \\ &+ 0,547 \text{ kg } (0,547 \times 1) \text{ door een grotere lengte} \\ &+ 0,764 \text{ kg } (0,764 \times 1) \text{ te wijten aan een grotere borstdiepte} \\ &\hline &+ 2,087 \text{ kg in totaal} \end{aligned}$$

7.12 Belgisch melkschaap – 1

Foto 9

Beschrijving en karakteristieken van het ras

Behoort als ras tot de groep van landschappen die voorkomen over de ganse lengte van de Noordzeekusten. Het is een goede melkproducent, de melk heeft een hoog drogestofgehalte waardoor ze goed geschikt is voor de kaasproductie. Het ras heeft een hoge vruchtbaarheid en goede moedereigenschappen.

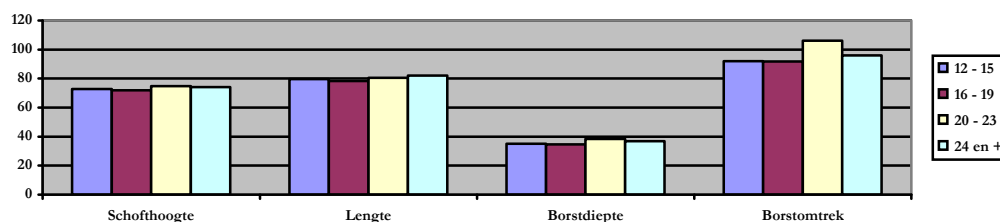
Door het gemakkelijk aflammeren worden de rammen dikwijls ingezet voor kruisingen.

Het Belgisch melkschaap is een groot schaap met fijn beenwerk, melktypisch en wigvormig bij de oien. De vacht is roomkleurig en niet krijtachtig wit. Ze is in de vorm van een kort dekschild. De buik, de kop, de staart, de rozet rond de staartinplanting en een gedeelte van de nek zijn onbewold.

De typische ramskop is relatief smal en heeft een zijdeglans kleur. De fijne lange staart mag tot de hakken reiken.

De schofthoogte van de oien bedraagt ten minstens 75 cm, van de rammen ten minstens 85 cm.

Evolutie van enkele maten bij oien volgens leeftijdsgroep

Figuur 38 Evolutie van enkele maten bij oien volgens leeftijdsgroep

Belgisch melkschaap – 2**Gemiddelde maten en gemiddeld resultaat van lineaire beoordelingen van ooien****Tabel 30 Gemiddelde maten van ooien per leeftijdsgroep**

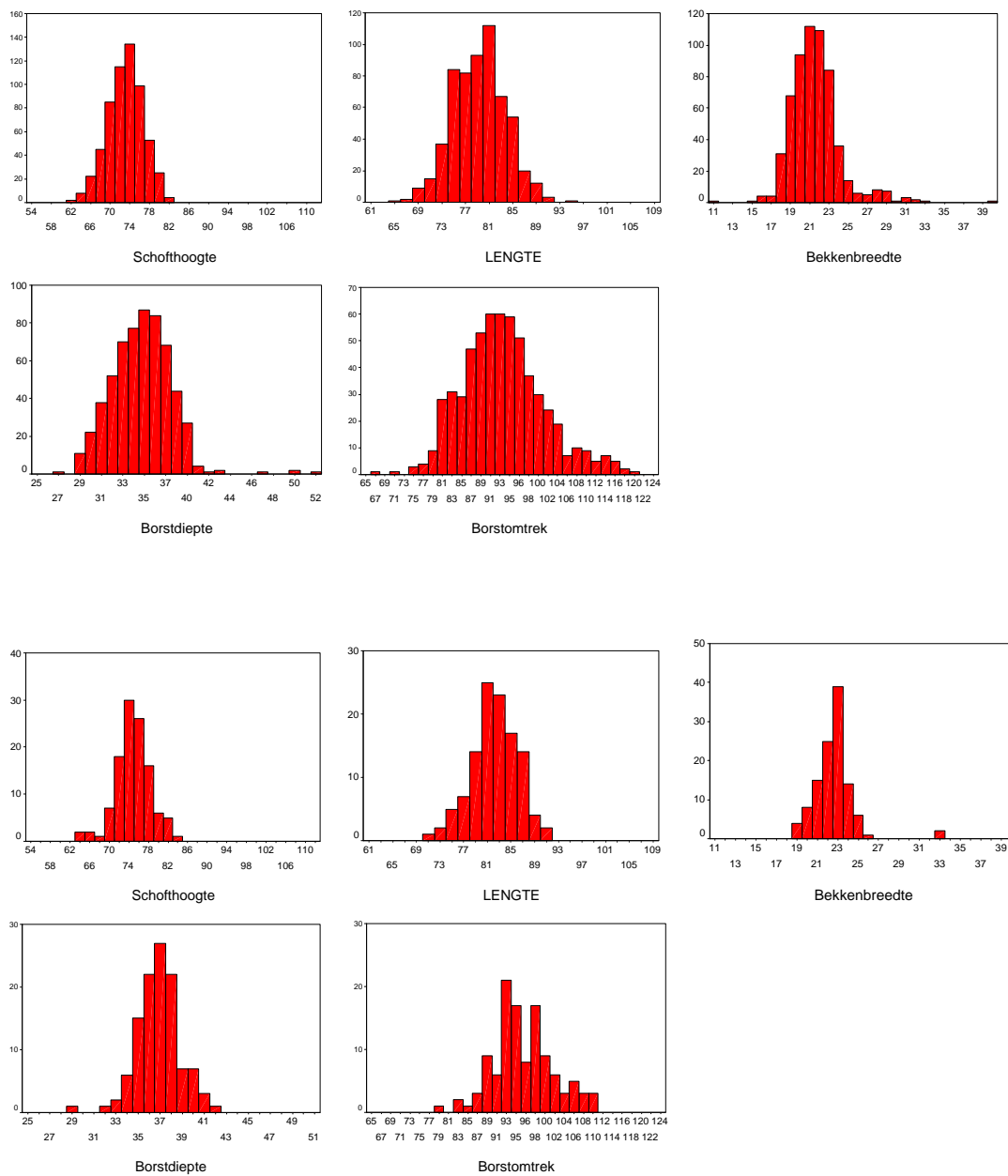
	Leeftijdsgroep (maanden)				
	12 tot 15	16 tot 19	20 tot 23	12 tot 23	24 en ouder
Aantal ooien	215	325	51	591	114
Schofthoogte	72,9	71,9	74,8	72,5	74,2
Lengte	79,7	78,3	80,6	79,0	82,0
Borstdiepte	35,0	34,6	38,3	35,1	36,8
Borstomtrek	91,9	91,8	106,0	93,1	96,0
Bekkenbreedte	21,1	20,9	26,3	21,4	22,5
Leeftijd (dagen)	461	541	677	524	1 167
Verhouding schofthoogte/lengte	0,92	0,92	0,93	0,92	0,91

Tabel 31 Aantal beoordeelde ooien, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken

Kenmerk	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Vooruier	431	3,60	1,62	Kort
Achteruier aanhechting	431	5,43	1,50	Gemiddeld
Vorm van de uierbodem	431	4,86	1,53	Licht gedeeld
Symmetrie van de uier	431	7,26	2,12	Zeer licht asymmetrisch
Stand spenen vooraanzicht	431	2,82	1,13	Open
Stand spenen in profiel	431	6,38	1,88	Schuin 10-15°
Ontwikkeling achteruier	431	3,26	1,47	Licht
Ruglijn	706	5,01	0,54	Horizontaal
Kruisligging	706	3,15	1,17	Gemiddeld hellend
Stand voorbenen voor aanzicht	706	4,77	0,48	Correct
Stand voorbenen profiel	706	4,99	0,29	Correct
Stand achterbenen Achteraanzicht	706	4,74	0,52	Correct
Stand achterbenen profiel	706	4,74	0,59	Correct
Vetheidsgraad	706	3,82	1,24	Mager

Belgisch melkschaap – 3

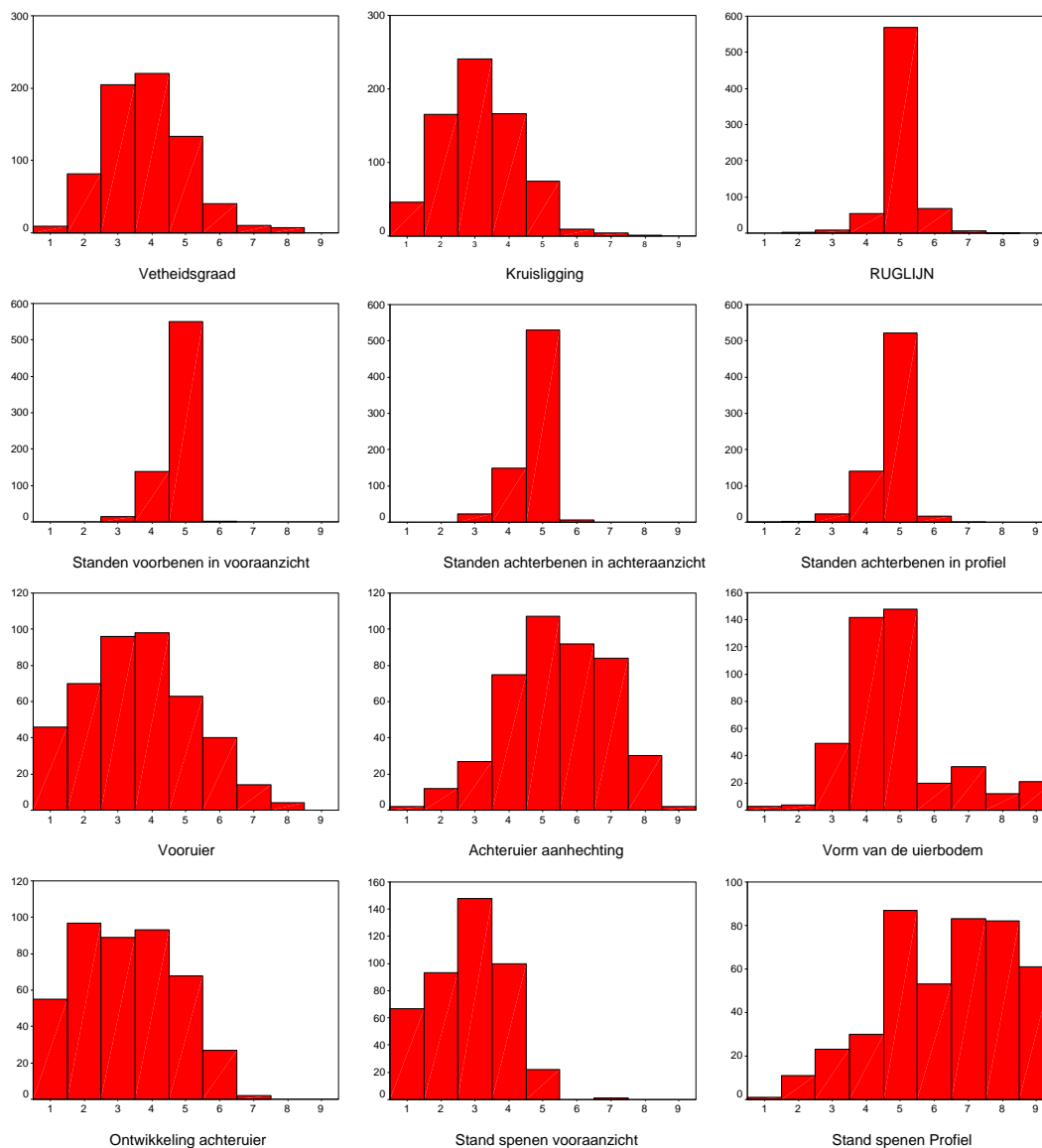
Frequentiediagrammen van de maten van oeien per leeftijdsgroep

Figuur 39 Frequentiediagrammen van de maten van oeien in de leeftijdsgroepen tussen 1 en 2 jaar (boven) en ouder dan 2 jaar (onder)

Belgisch melkschaap – 4

Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken bij oien

Figuur 40 Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken bij oien

Commentaar: Opvallend is de zeer grote uniformiteit van de horizontale ruglijn en de correcte stand van de voor- en achterbenen. Daarentegen is de variatie in de diverse componenten van de uier vrij groot.

Belgisch melkschaap – 5**Gemiddelde maten en gemiddeld resultaat van lineaire beoordelingen van rammen****Tabel 32 Gemiddelde maten van rammen per leeftijdsgroep**

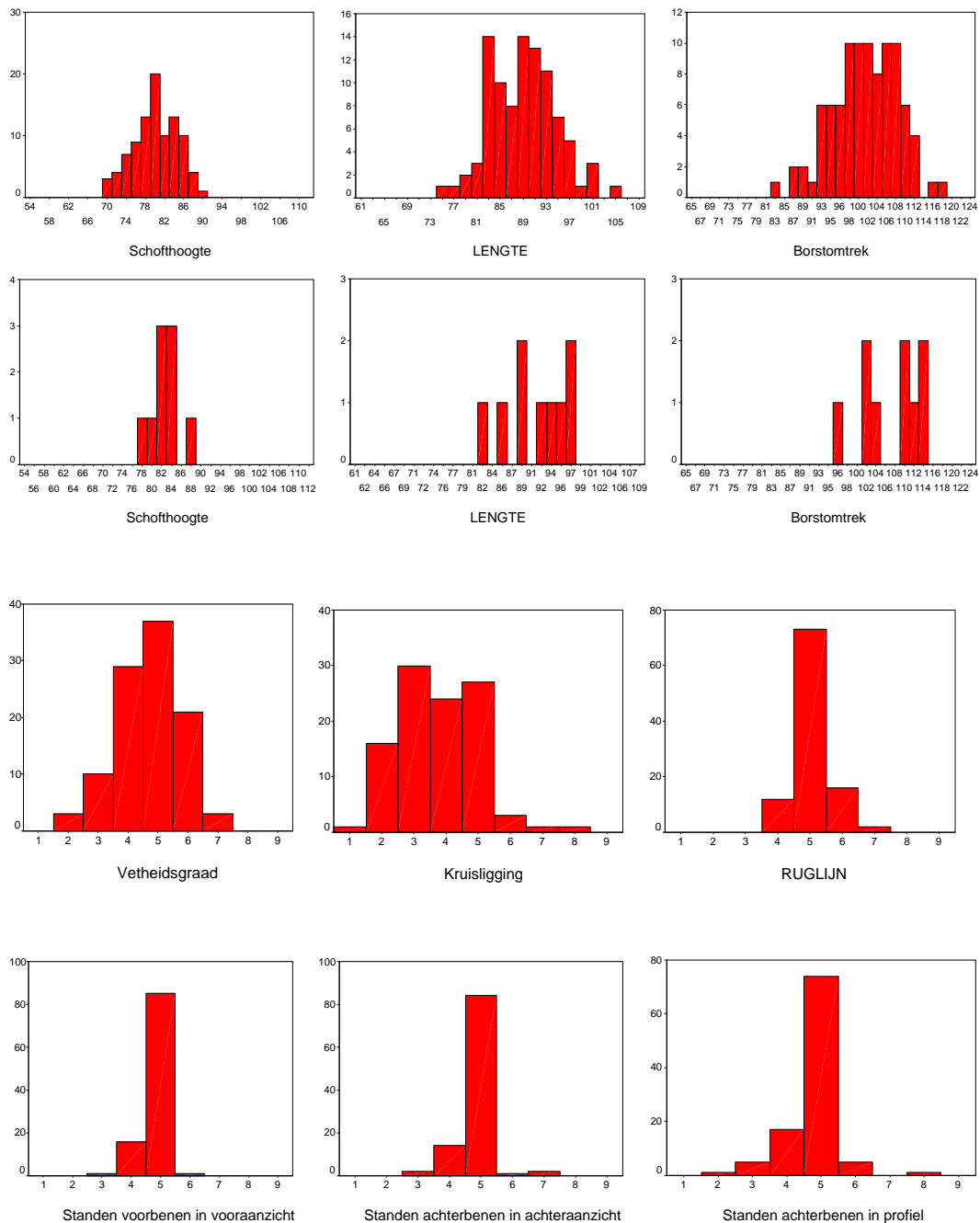
	Leeftijdsgroep (maanden)				
	12 tot 15	16 tot 19	20 tot 23	12 tot 23	24 en ouder
Aantal rammen	35	56	3	94	9
Schofthoogte	78,2	80,2	83,3	79,5	81,7
Lengte	87,9	89,4	88,8	88,9	91,7
Borstdiepte	38,5	39,5	42,2	39,2	42,0
Borstomtrek	100,1	102,4	110,3	101,8	107,8
Bekkenbreedte	20,9	21,8	23,7	21,5	23,0
Leeftijd (dagen)	457	527	691	506	1 078
Verhouding schofthoogte/lengte	0,89	0,90	0,95	0,90	0,89

Tabel 33 Aantal beoordeelde rammen, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken

	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Ruglijn	103	5,08	0,59	Horizontaal
Kruisligging	103	3,76	1,26	Licht hellend
Stand voorbenen vooraanzicht	103	4,83	0,42	Correct
Stand voorbenen profiel	103	5,01	0,43	Correct
Stand achterbenen achteraanzicht	103	4,87	0,54	Correct
Stand achterbenen profiel	103	4,79	0,74	Correct
Vetheidsgraad	103	4,70	1,08	Gemiddeld

Belgisch melkschaap – 6

Frequentiediagrammen van maten en lineair beoordeelde kenmerken bij rammen

Figuur 41 Frequentiediagrammen van enkele maten bij rammen tussen 1 en 2 jaar (eerste rij) en ouder dan 2 jaar (tweede rij) en van enkele lineair beoordeelde kenmerken bij rammen

Commentaar: vrij grote variatie in vetheidsgraad en kruisligging en grote iniformiteit inzake ruglijn en standen voorbenen en achterbenen.

7.13 Belgische hertegeit - 1

Foto 10

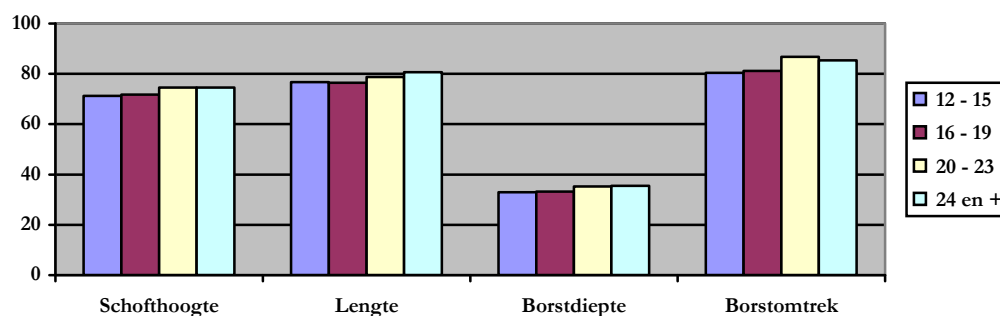
Beschrijving en karakteristieken van het ras

De Belgische hertegeit werd beïnvloed door het Alpine ras. Zij heeft een goede melkproductie met hoog caseïnegehalte voor de kaasproductie, ongeveer 850 kg in 300 dagen.

Ze is hertkleurig, doch liefst iets donkerder met zwarte aftekening: smalle aalstreep, masker aftekening op kop vanaf de oren tot de neus, de binnenkant van de oren, de borst, de buik, de uier, het scrotum, vanaf de knieën tot de hoefjes en de bilnaad aan de achterpootjes. De bokken hebben meestal een zwart kruis dat op de schoft vertrekt en langs de nek aanzet naar het borstbeen.

Kortharig en wigvormig, iets hoekig voorkomen met typisch ingesneden kop. De schofthoogte van de geiten bedraagt ten minste 70 cm, van de bokken ten minste 85 cm.

Evolutie van enkele maten bij geiten volgens leeftijdsgroep

Figuur 42 Evolutie van enkele maten bij geiten volgens leeftijdsgroep

Belgische hertegeit – 2**Gemiddelde maten en gemiddeld resultaat van lineaire beoordelingen van geiten****Tabel 34 Gemiddelde maten van geiten per leeftijdsgroep**

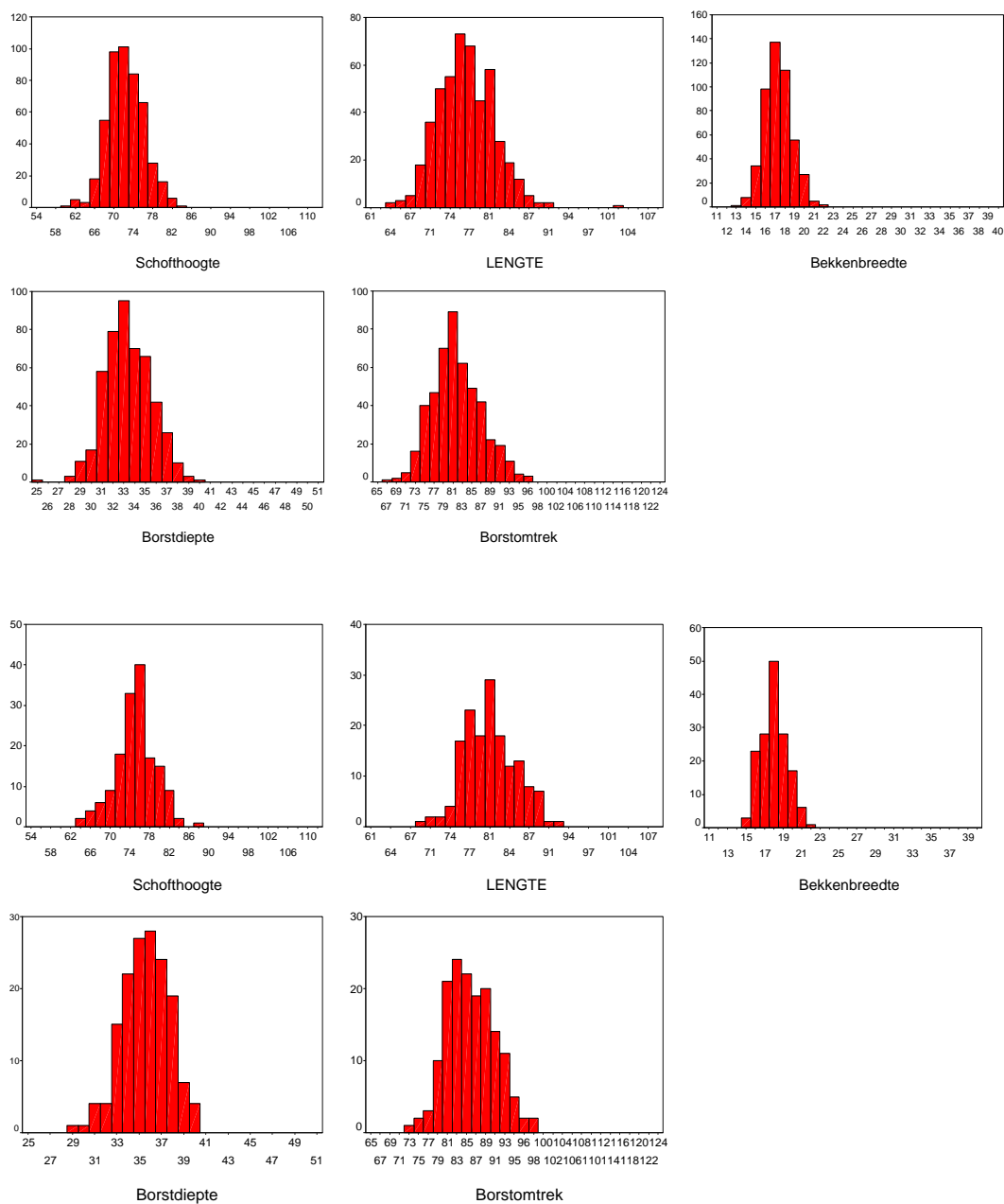
	Leeftijdsgroep (maanden)				
	12 tot 15	16 tot 19	20 tot 23	12 tot 23	24 en ouder
Aantal geiten	189	251	42	482	156
Schofthoogte	71,3	71,7	74,6	71,8	74,5
Lengte	76,7	76,5	78,7	76,8	80,7
Borstdiepte	32,9	33,2	35,2	33,3	35,5
Borstomtrek	80,4	81,2	86,8	81,4	85,4
Bekkenbreedte	17,0	17,2	18,4	17,2	17,9
Leeftijd (dagen)	459	536	696	520	996
Verhouding schofthoogte/lengte	0,93	0,94	0,95	0,94	0,92

Tabel 35 Aantal beoordeelde geiten, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken

Kenmerk	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Vooruier	483	3,71	1,58	Kort
Achteruier aanhechting	483	4,27	1,55	Gemiddeld, neigend naar nauw
Vorm van de uierbodem	483	3,63	1,21	Gedeeld
Symmetrie van de uier	483	6,77	2,19	Zeer licht asymmetrisch
Stand spenen vooraanzicht	483	3,90	0,91	Open
Stand spenen in profiel	483	6,73	1,60	Schuin 10-15°
Ontwikkeling achteruier	483	4,42	1,62	Gemiddeld
Ruglijn	638	5,14	0,57	Horizontaal
Kruisligging	638	3,65	1,14	Licht hellend 30-35°
Stand voorbenen vooraanzicht	638	4,80	0,47	Correct
Stand voorbenen profiel	638	4,98	0,33	Correct
Stand achterbenen achteraanzicht	638	4,23	0,75	Correct doch neigend naar X-benig
Stand achterbenen profiel	638	4,88	0,48	Correct
Vetheidsgraad	638	4,24	1,31	Gemiddeld

Belgische hertegeit – 3

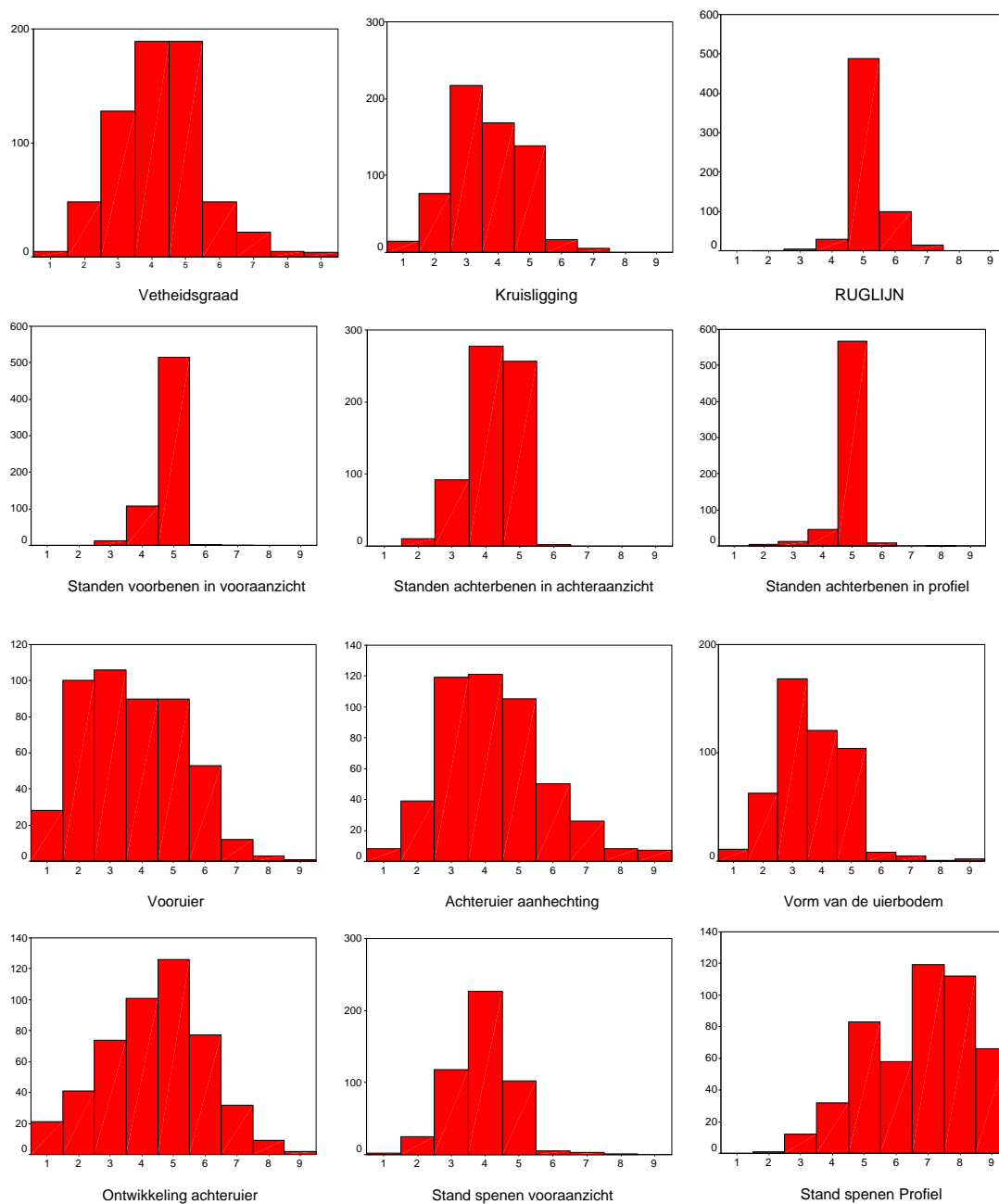
Frequentiediagrammen van de maten van geiten per leeftijdsgroep

Figuur 43 Frequentiediagrammen van de maten van geiten in de leeftijdsgroepen tussen 1 en 2 jaar (boven) en ouder dan 2 jaar (onder)

Belgische hertegeit – 4

Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken bij geiten

Figuur 44 Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken bij geiten

Commentaar: vrij grote variatie in de kenmerken met betrekking tot de uier. Grote uniformiteit voor de ruglijn, standen voorbenen en standen achterbenen in profiel.

Belgische hertegeit – 5**Gemiddelde maten en gemiddeld resultaat van lineaire beoordelingen van bokken****Tabel 36 Gemiddelde maten van bokken per leeftijdsgroep**

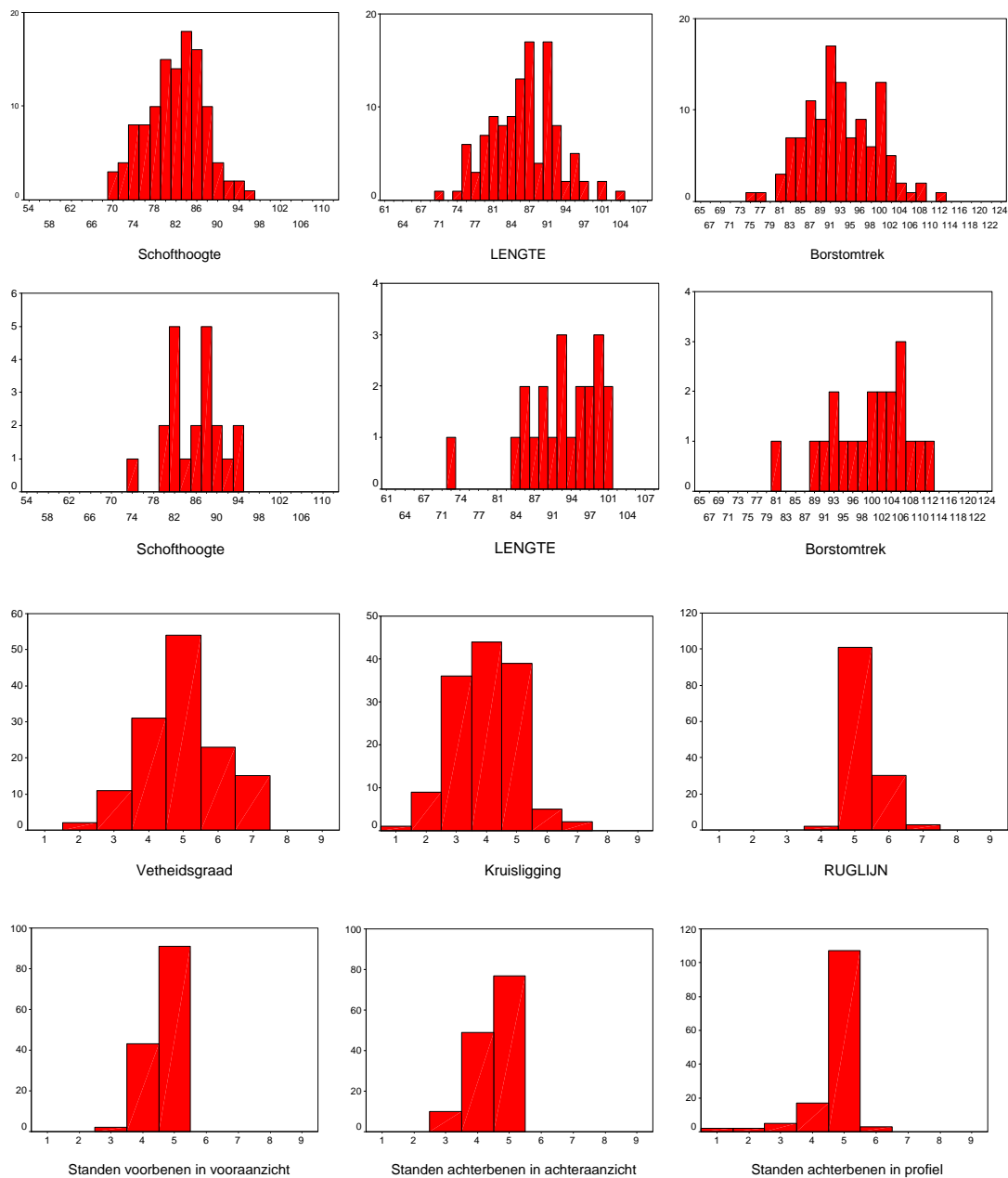
	Leeftijdsgroep (maanden)				
	12 tot 15	16 tot 19	20 tot 23	12 tot 23	24 en ouder
Aantal bokken	53	59	3	115	21
Schofthoogte	79,5	82,8	84,5	81,3	85,0
Lengte	85,0	87,5	90,5	86,4	92,4
Borstdiepte	38,0	39,8	41,8	39,1	42,9
Borstomtrek	89,8	94,7	96,8	92,5	99,9
Bekkenbreedte	17,1	18,3	18,7	17,8	19,2
Leeftijd (dagen)	456	531	650	500	1 122
Verhouding schofthoogte/lengte	0,94	0,95	0,94	0,94	0,92

Tabel 37 Aantal beoordeelde bokken, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken

	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Ruglijn	136	5,25	0,51	Horizontaal
Kruisligging	136	3,99	1,08	Zeer licht hellend
Stand voorbenen vooraanzicht	136	4,65	0,51	Correct
Stand voorbenen profiel	136	4,97	0,30	Correct
Stand achterbenen achteraanzicht	136	4,49	0,63	Correct
Stand achterbenen profiel	136	4,72	0,77	Correct
Vetheidsgraad	136	4,96	1,14	Gemiddeld

Belgische hertegeit – 6

Frequentiediagrammen van maten en lineair beoordeelde kenmerken bij bokken

Figuur 45 Frequentiediagrammen van enkele maten bij bokken tussen 1 en 2 jaar (bovenste rij) en ouder dan 2 jaar (tweede rij) en van enkele lineair beoordeelde kenmerken bij bokken

Commentaar: behoorlijk grote uniformiteit voor de ruglijn en de standen van voorbenen en achterbenen.

7.14 Wit geitenras - 1

Foto 11

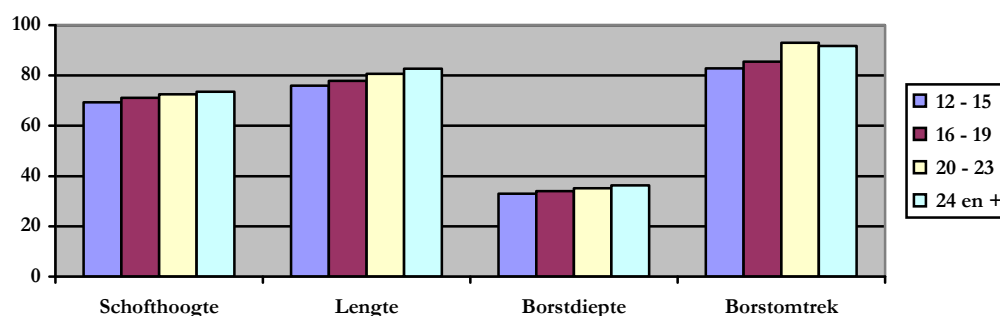
Beschrijving en karakteristieken van het ras

Het Wit geitenras levert een goede melkproductie op: ongeveer 950 kg in 300 dagen.

Ze is eenvormig wit van kleur en kortharig. Wigvormig melktype. Door de jaren heen voor hygiënische (langharig) en economische redenen (flesvormige afhangende uier) verbeterd door inkruising van buitenlandse stammen zoals de Saanengeit. Ook het karakter is daardoor verbeterd, oorspronkelijk was dit zeer agressief.

De schofthoogte van de geiten bedraagt ten minste 70 cm, van de bokken ten minste 85 cm.

Evolutie van enkele maten van geiten volgens leeftijdsgroep

Figuur 46 Evolutie van enkele maten bij geiten volgens leeftijdsgroep

Wit geitenras – 2**Gemiddelde maten en gemiddeld resultaat van lineaire beoordelingen van geiten****Tabel 38 Gemiddelde maten van geiten per leeftijdsgroep**

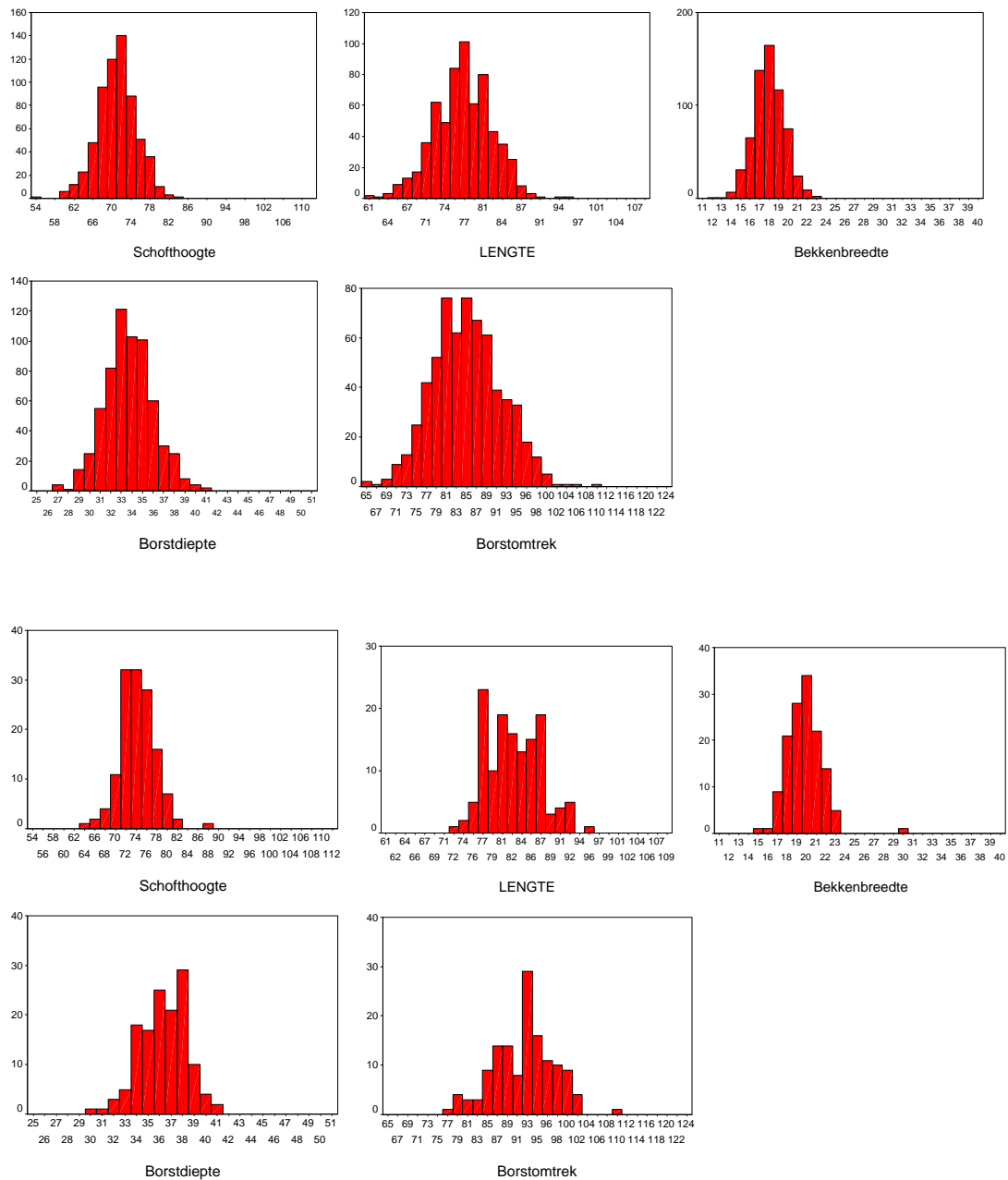
	Leeftijdsgroepen(maanden)				
	12 tot 15	16 tot 19	20 tot 23	12 tot 23	24 en ouder
Aantal geiten	263	351	21	635	136
Schofthoogte	69,3	71,1	72,5	70,4	73,6
Lengte	76,0	77,8	80,6	77,2	82,7
Borstdiepte	32,9	34,0	35,1	33,6	36,2
Borstomtrek	82,8	85,5	93,0	84,6	91,7
Bekkenbreedte	17,5	18,2	18,7	17,9	19,7
Leeftijd (dagen)	460	532	670	507	1 066
Verhouding schofthoogte/lengte	0,91	0,92	0,90	0,91	0,89

Tabel 39 Aantal beoordeelde geiten, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken

Kenmerk	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Vooruier	590	5,41	1,88	Gemiddeld
Achteruier aanhechting	590	5,68	1,75	Gemiddeld
Vorm van de uierbodem	590	4,32	1,06	Licht gedeeld
Symmetrie van de uier	590	7,91	1,73	Bijna volledig symmetrisch
Stand spenen vooraanzicht	590	4,29	0,88	Recht
Stand spenen in profiel	590	7,43	1,52	Schuin 10-15°
Ontwikkeling achteruier	590	5,61	1,60	Gemiddeld
Ruglijn	771	5,11	0,59	Horizontaal
Kruisligging	771	4,51	1,21	Gemiddeld hellend
Stand voorbenen vooraanzicht	771	4,85	0,39	Correct
Stand voorbenen profiel	771	5,01	0,15	Correct
Stand achterbenen achteraanzicht	771	4,58	0,62	Correct
Stand achterbenen profiel	771	4,98	0,43	Correct
Vetheidsgraad	771	4,85	1,43	Gemiddeld

Wit geitenras – 3

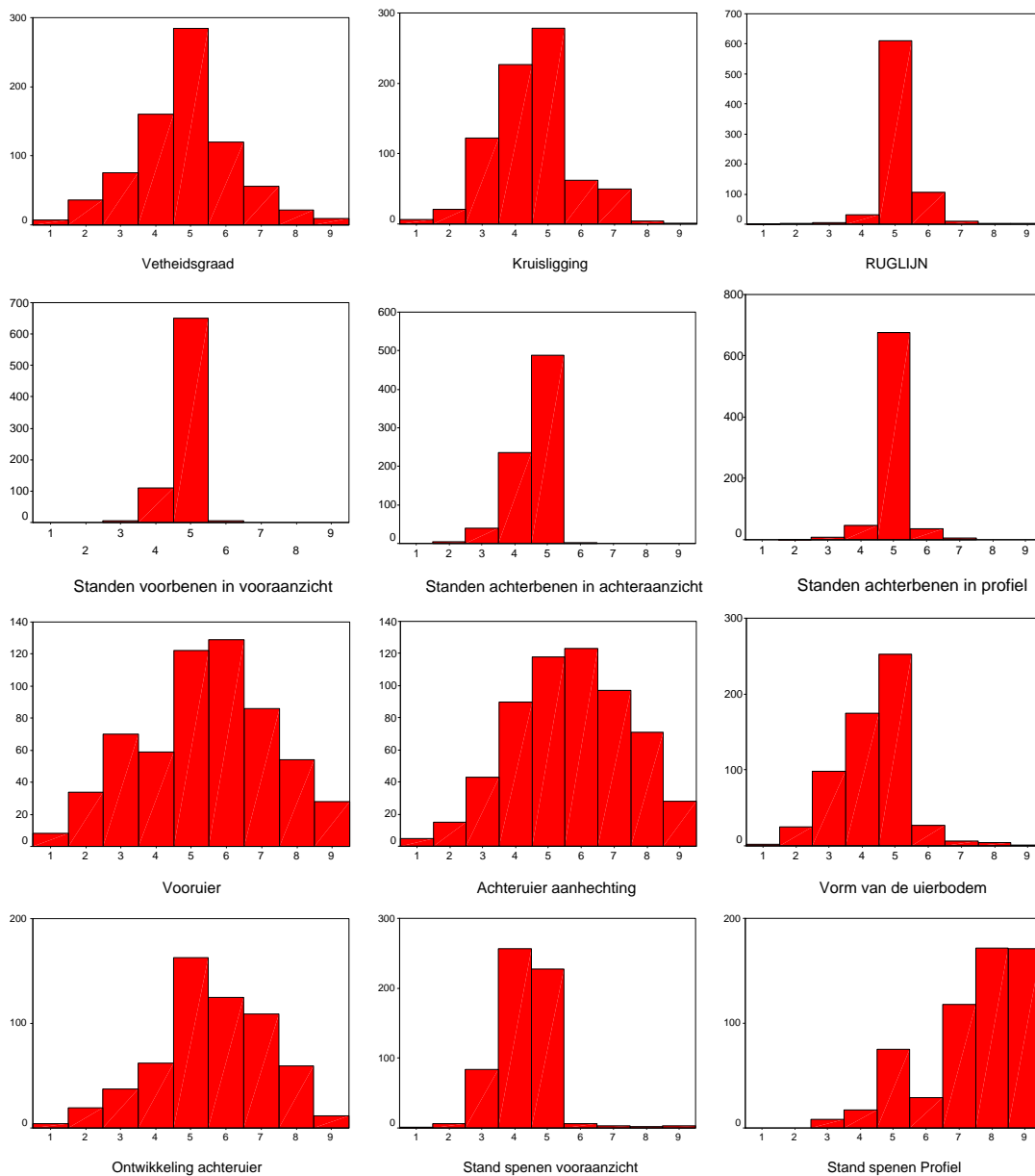
Frequentiediagrammen van de maten van geiten per leeftijdsgroep

Figuur 47 Frequentiediagrammen van de maten van geiten in de leeftijdsgroepen tussen 1 en 2 jaar (boven) en ouder dan 2 jaar (onder)

Wit geitenras – 4

Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken bij geiten

Figuur 48 Frequentiediagrammen van enkele lineair beoordeelde kenmerken bij geiten

Commentaar: grote uniformiteit voor de ruglijn en de standen van voorbenen en achterbenen. Weinig uniformiteit voor de kenmerken vooruier, aanhechting achteruier en ontwikkeling achteruier.

Wit geitenras – 5**Gemiddelde maten en gemiddeld resultaat van lineaire beoordelingen van bokken****Tabel 40 Gemiddelde maten van bokken per leeftijdsgroep**

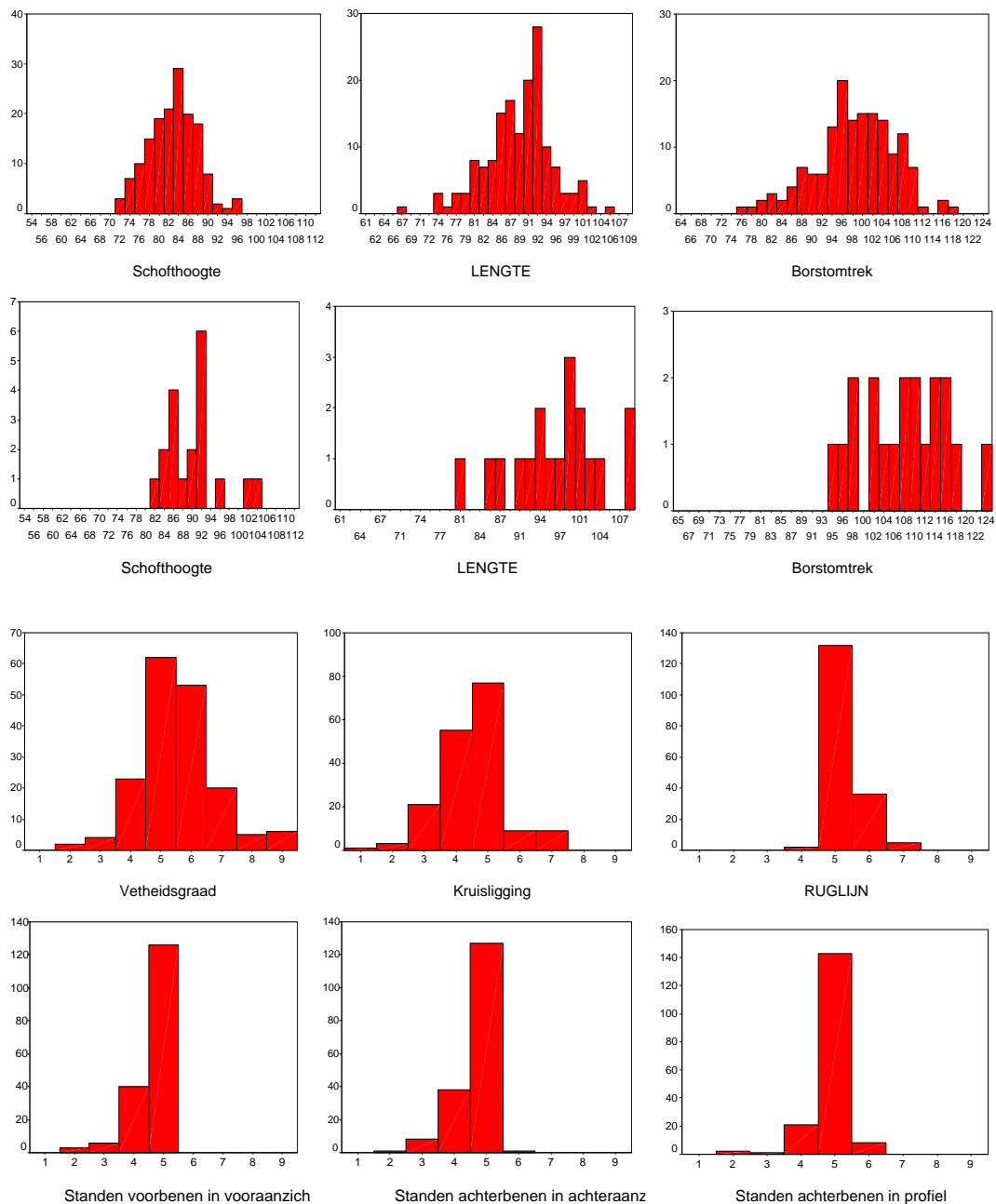
	Leeftijdsgroep (maanden)				
	12 tot 15	16 tot 19	20 tot 23	12 tot 23	24 en ouder
Aantal bokken	61	90	5	156	19
Schofthoogte	80,6	83,5	83,8	82,4	89,7
Lengte	86,8	90,3	92,7	89,0	98,0
Borstdiepte	39,2	41,0	42,4	40,3	44,8
Borstomtrek	95,0	101,0	106,0	98,8	108,3
Bekkenbreedte	18,2	19,9	19,2	19,2	21,0
Leeftijd (dagen)	457	535	685	509	1 049
Verhouding schofthoogte/lengte	0,93	0,93	0,91	0,93	0,92

Tabel 41 Aantal beoordeelde bokken, gemiddeld resultaat (score en beschrijving) en standaardafwijking (s.a.) van de lineair beoordeelde kenmerken

	Aantal	Gem.	s.a.	Beschrijving
Ruglijn	175	5,25	0,52	Horizontaal
Kruisligging	175	4,53	1,04	Gemiddeld hellend
Stand voorbenen vooraanzicht	175	4,65	0,63	Correct
Stand voorbenen profiel	175	5,01	0,41	Correct
Stand achterbenen achteraanzicht	175	4,68	0,60	Correct
Stand achterbenen profiel	175	4,88	0,53	Correct
Vetheidsgraad	175	5,54	1,27	Gemiddeld, neigend naar vet

Wit geitenras – 6

Frequentiediagrammen van maten en lineair beoordeelde kenmerken bij bokken

Figuur 49 Frequentiediagrammen van enkele maten bij bokken tussen 1 en 2 jaar (bovenste rij) en ouder dan 2 jaar (tweede rij) en van enkele lineair beoordeelde kenmerken bij bokken

Commentaar: grote uniformiteit voor ruglijn en standen voorbenen en achterbenen. Nogal wat bokken zijn beoordeeld als vet tot zeer vet.

8 Relevante adressen

Erkende fokverenigingen

Stichting Levend Erfgoed vzw

Secretariaat   Staf Van den Bergh
 Rotselaarsebaan 45   3220   HOLSBEEK
 Tel./ fax   016/44 31 67
 e-mail   staf.vandenbergh@skynet.be

Kleine Herkauwers Vlaanderen vzw. (KHV)

Secretariaat   Ignace Lootvoet
 Weststraat 22   8647   LO
 Tel.   0475/78 30 04

Adressen voor informatie over premie voor bedreigde rassen

Buitendienst ADLO – Antwerpen

Ir. Ilse Maes
 VAC – Anna Bijns gebouw, 3de verdieping
 Lange Kievitstraat 111-113, bus 71   2018   ANTWERPEN
 Tel. 03/224 92 71
ilse.maes@lv.vlaanderen.be

Buitendienst ADLO – Vlaams-Brabant

Ir. Koen Wellemans / ir. Joris Nuyts
 Ellipsgebouw – Toren B – Gelijkvloers
 Koning Albert II-laan 35, bus 42   1030   BRUSSEL
 Tel. 02/552 73 72
Koen.wellemans@lv.vlaanderen.be
Joris.nuyts@lv.vlaanderen.be

Buitendienst ADLO – Limburg

Ir. Godelieve Vandebroeck
 V.A.C.
 Koningin Astridlaan 50 – bus 6   3500   HASSELT
 Tel. 011/74 26 71
Godelieve.vandebroeck@lv.vlaanderen.be

Buitendienst ADLO – Oost-Vlaanderen

Ir. Bart Bollen
 Burg. Van Gansberghelaan 115 A   9820   MERELBEKE
 Tel. 09/272 23 00
Bart.bollen@lv.vlaanderen.be

Buitendienst ADLO – West-Vlaanderen

Ir. Bart Debussche / ir. Nathalie Scherrens
 Baron Ruzettelaan 1   8310   BRUGGE
 Tel. 050/ 20 76 66
Bart.debussche@lv.vlaanderen.be
Nathalie.scherrens@lv.vlaanderen.be

9 Raskenmerken inheemse schapenrassen

Variabelen		Ardense Voskop	Houtlander	Kempens schaap	Mergelland schaap	Vlaams schaap	Entre Sambre et Meuse	Lakens schaap	Vlaams Kudde-schaap
Gewicht	kg (ram / ooi)	65 / 55	73 / 60	65 / 52	85 / 65	90 / 75	85 / 75	80 / 65	90 / 65
Schofthoogte	cm (ram / ooi)	70 / 66	71 / 67	70 / 64	72 / 67	78 / 73	75 / 70	68 / 64	72 / 63
Lengte	cm (ram / ooi)	77 / 73	79 / 75	77 / 72	romp is lang en smal	85 / 80	81 / 76	83 / 80	85 / 73
Borstomtrek	cm (ram / ooi)	97 / 90	100 / 92	93 / 85	borstomvang is ovaal	107 / 98	107 / 102	100 / 94	100 / 93
Borstdiepte	cm (ram / ooi)	37 / 33	39 / 36	37 / 32	middenhand is wigvormig	42 / 38	39 / 36	38 / 35	40 / 35
Staartlengte	Kort/gemiddeld/lang	lang	lang	lang	over de hak	bijna tot aan de hak	tot bijna aan de hak	lang	tot hak
Kopprofiel	Holrond/recht/gewelfd	gewelfd	gewelfd	gewelfd	gewelfd	gewelfd	ram gewelfd ooi recht	ram gewelfd ooi recht	recht met lichte welving
Kleur neusspiegel	Wit-rozig/ gevlekt/bruin-zwart/variabel	bruin-zwart	roze met zwart-grijze vlekken	licht gepigmenteerd	Zwart gepigmenteerd	wit-rozig, tot gevlekt	blauw-grijze kleur	zwart	zwart tot bruin
Oren	Groot-lang/klein-kort Afhangend/rechtopstaand Smal/breed	middelgroot, horizontaal tot licht afhangend. smal	middelgroot, horizontaal gedragen	spits en horizontaal gedragen, niet afhangend	Middelgroot en attent, horizontaal tot licht opstaand	groot, lang, breed afhangend	kort, dik, horizontaal naar voren gedragen	goed ingeplant, erg beweeglijk en middelgroot, normaal schuin naar voren gedragen	groot-breed, horizontaal
Haarkleur	Wit-grijs-beige-lichtbruin-roodbruin-zwart (hoofdkleur-bijkleur(en)) gevlekt	roodbruin	bleek tot donker rosbruin gevlekt	wit-beige, gevlekt en bruin komen eveneens voor	Vlekkenpatronen op kop en poten tussen bruin, bruin-rood en zwarte op lichte achtergrond	wit	wit met bruingrijze, blauwgrijze of rosachtige vlekken of spikkels	typisch beige-gele glans, poten iets donkerder gekleurd	vos-beige

Wolkleur	Wit/beige/ (kleur) met kemphaar	beige (met soms kemphaar vooral bij rammen)	beige	wit of met lichtbruine tint	Witte slichte wol, Zwarte schapen komen sporadisch voor	wit	wit uitgezonderd staart. Deze kan rosse of bruin-grijze kleur hebben	bleek beige tot crèmekleurig wit	wit-beige
Wolkenmerken	kwaliteit / lang-kort / golvend / recht / kemphaar	matige kwaliteit, kort tot matig lang. Lammeren worden geboren met donkerbruin haar	wol van middelmatige kwaliteit, valt in klissen van +/- 20 cm voor het scheren	tamelijk fijne wol	Wol is lang, slicht tot licht golvend Lengte:13-25 cm	overvloedig wol, lang golvend, zijde-achtig en licht krullend aan de uiteinden.	dikke vacht , lichtgolvende wol, rijk aan kemphaar	wol is matig gesloten en van fijne kwaliteit, een weinig gekruld. Lengte is middelmatig tot lang	Wol van de betere soort.
Manen	Nee/soms/bij rammen/ja	meestal bij overjarige rammen	meestal bij overjarige rammen	neen	Vaak bij overjarige rammen	neen	neen	neen	neen
Plaatsing wol	Toefje op voorhoofd/op buik/op poten/op staart	beperkt op buik, overvloedig op staart.	beperkt op buik, overvloedig op staart, in klessen	kop is onbewold tot achter oren,	<u>Wolinplant begint achter de oren.</u> Wol op staart en buik	deels op buik, op staart	nek en wangen onbewold, matige buikwol	toefje wol op voorhoofd, buikwol	soms op buik, op staart, kop kaal tot achter oren
Poten	fijn / zwaar / kort /lang / bewold / onbewold	fijn, diepbruin zonder vlekken. Onbewold	Sterke poten van middelmatige lengte, fijn en onbewold. Typisch rosbruin vlekkenpatroon	poten zijn fijn, smal en onbewold	vlekkenteke-ning op poten is verplicht, koten goed ontwikkeld, voorpoten matig fijn, achterpoten iets steviger.	lang, krachtig en onbewold	dikke onbewolde poten, met typisch spikkelpatroon	Voorpoten matig fijn, achterpoten slank en iets zwaarder. Poten mogen niet te ver uit elkaar staan. Onbewold	onbewold, lang, stevig en robust, in staat grote afstanden af te leggen
Hoefkleur	Wit/bruin/zwart /gestreept (kleur)	bruin/zwart tot gestreept	bruin/zwart gestreept	meestal donker of gestreept	zwart	wit tot zwart	zwart	donkerbruin-gestreept	zwart
Vruchtbaarheid	Gemiddeld aantal geboren lammeren per worp voor meerjarige ooien	+/- 1,8	+/- 1,9	+/- 1,5	+/- 1,5	+/- 3,0	+/- 1,7	+/- 1,6	+/- 1,6
Dekseizoen	Maanden/jaarrond	juli- februari	juli-februari	augustus-februari	augustus-februari	september-februari	september-februari	juli-januari	juli-januari

Robuustheid	Zorgbehoevend/ Matig zorgbehoevend/ zelfredzaam	Zeer zelfredzaam, goed kuddegedrag	zeer zelfredzaam, goed kuddegedrag	zeer zelfredzaam, goed kuddegedrag, sober	Zeer Zelfredzaam, lammert af in natuurgebieden. Goed kudde gedrag, sober rantsoen	matig	matig	zeer zelfredzaam	zelfredzaam
Geslachtsrijp	Vroegrijp/gemiddeld/ Laatrijp	gemiddeld	gemiddeld	gemiddeld	Gemiddeld: +/- 6 maanden	vroeg	gemiddeld	laat	gemiddeld
Groeisnelheid	traag/matig/goed	matig	matig	matig	Matig Geuldallam= ML schaap draagmoeder X Suffolk ram= goed	matig	matig	traag	goed

